

# **Diagnoza sytuacji Małopolski Zachodniej**

## **Opracowanie analityczne**

Kraków, 2026 r.

Autor opracowania: Filip Bodziarczyk, Zespół ds. Realizacji Projektu Wsparcia  
Sprawiedliwej transformacji

Opieka merytoryczna: dr hab. Anna Ostrenga, prof. AGH

Wydawca: Województwo Małopolskie  
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego  
Departament Rozwoju Regionu  
Zespół ds. Realizacji Projektu Wsparcia Procesu Sprawiedliwej  
Transformacji

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie  
[www.transformacja.malopolska.pl](http://www.transformacja.malopolska.pl)

ISBN: 978-83-68801-05-7

Egzemplarz bezpłatny. Przy publikowaniu danych  
z opracowania prosimy o podawanie źródła.

Projekt realizowany przez Województwo Małopolskie w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, współfinansowany z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, pt. „Budowanie sieci współpracy oraz monitoring procesu sprawiedliwej transformacji w Województwie Małopolskim”.

# SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
1. Społeczeństwo .....	8
1.1. Demografia .....	8
1.1.1. Struktura demograficzna .....	8
1.1.2. Przyrost i ruch naturalny.....	12
1.1.3. Migracje.....	15
1.1.4. Przyrost rzeczywisty i prognozy demograficzne .....	18
1.2. Opieka społeczna, zdrowotna i edukacja .....	21
1.2.1. Opieka społeczna.....	21
1.2.2. Opieka zdrowotna .....	23
1.2.3. Edukacja.....	24
1.2.4. Mieszkalnictwo .....	25
1.3. Podsumowanie.....	27
2. Gospodarka.....	30
2.1. Rachunki regionalne i finanse gmin .....	30
2.1.1. Poziom rozwoju gospodarczego.....	30
2.1.2. Kondycja finansowa gmin.....	32
2.2. Rynek pracy .....	36
2.3. Przedsiębiorczość i innowacyjność .....	45
2.3.1. Przedsiębiorczość .....	45
2.3.2. Innowacyjność.....	52
2.4. Podsumowanie.....	54
3. Środowisko .....	57
3.1. Ochrona przyrody i obszary prawnie chronione .....	57
3.2. Zagospodarowanie przestrzenne .....	58
3.3. Zanieczyszczenia Środowiska .....	59
3.3.1. Zanieczyszczenia powietrza .....	59
3.3.2. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych .....	63
3.3.3. Przekształcenia środowiska.....	65
3.3.4. Nakłady na ochronę środowiska.....	67
3.4. Górnictwo i Energetyka .....	67
3.4.1. Zakłady Górnicze w Małopolsce .....	67
3.4.2. Odnawialne źródła energii .....	75
3.5. Podsumowanie.....	82
4. Wnioski .....	85
Analiza SWOT .....	87
Spis map.....	88
Spis tabel.....	89
Spis wykresów .....	89
Źródła .....	90

# WPROWADZENIE

Małopolska jest jednym z pięciu województw objętych wsparciem w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, którego celem jest łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji energetycznej w regionach w największym stopniu uzależnionych od przemysłu wydobywczego i wysokoemisyjnego. W obrębie województwa małopolskiego obszar interwencji stanowi subregion Małopolski Zachodniej<sup>1</sup>, który został ujęty w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 wraz z siedmioma subregionami województwa śląskiego.<sup>2</sup>

Małopolska Zachodnia, choć administracyjnie należy do województwa małopolskiego, wykazuje silne powiązania funkcjonalne z regionem śląskim. Wynikają one z górniczego charakteru tego obszaru, głęboko zakorzenionego w wieloletniej, historycznej i aktualnej eksploatacji węgla kamiennego, która kształtuje lokalny rynek pracy, strukturę gospodarczą, układ osadniczy oraz tożsamość społeczno-zawodową mieszkańców.

Na terenie Małopolski Zachodniej nadal funkcjonują dwa zakłady górnicze – Zakład Górniczy Brzeszcze w powiecie oświęcimskim oraz Zakład Górniczy Janina w powiecie chrzanowskim. Właścicielem obu kopalń jest Południowym Koncern Węglowy S.A.

Planowana i prowadzona transformacja energetyczna, w tym stopniowe odchodzenie od wydobycia i wykorzystania węgla kamiennego sprawia, że Małopolska Zachodnia staje w obliczu wyzwań zbliżonych do tych, z jakimi mierzy się województwo śląskie, w szczególności w zakresie rynku pracy, restrukturyzacji gospodarki oraz rewitalizacji terenów poprzemysłowych.

## **Cel, zakres i metodologia**

Celem niniejszej diagnozy była identyfikacja mocnych i słabych stron Małopolski Zachodniej, a także potencjalnych szans i zagrożeń rozwojowych tego obszaru, z uwzględnieniem kontekstu transformacji energetycznej. Celem analizy była również ocena dynamiki oraz przestrzennego zróżnicowania zachodzących zmian w oparciu o dostępne dane o szerokim zakresie czasowym dotyczących kluczowych procesów społeczno-gospodarczych, w tym zmian demograficznych i poziomu przedsiębiorczości.

W opracowaniu skoncentrowano się na trzech głównych obszarach tematycznych: społeczeństwie, gospodarce oraz środowisku i energetyce, które zostały omówione w odrębnych rozdziałach. Dla każdej z tematycznych sfer dobrano zestaw wskaźników pozwalających na ocenę bieżącej sytuacji oraz porównanie Małopolski Zachodniej z innymi, podobnymi obszarami. Wskaźniki te pozyskano lub

---

<sup>1</sup> W niniejszej diagnozie określenia „Małopolska Zachodnia” oraz „subregion oświęcimski” używane są zamiennie. Terminy te mają znaczenie równoznaczne.

<sup>2</sup> Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego, 2022, Załącznik nr 1 do Uchwały Zarządu Województwa nr 2326/383/VI/2022 z dnia 21.12.2022 r.

wyliczono na podstawie dostępnych danych ze statystyki publicznej. Głównym źródłem informacji był Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS). Wykorzystano również dane pochodzące m.in. z Krajowej Administracji Skarbowej, Państwowego Instytutu Geologicznego oraz zasobów własnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

W opracowaniu wykorzystano najnowsze dostępne dane ze statystyki publicznej w momencie sporządzania raportu. Najczęściej były to dane za 2024 rok. W celu przedstawienia trendów zachodzących w Małopolsce Zachodniej poza aktualnymi, najnowszymi danymi wykorzystano również dane archiwalne z poprzednich lat. Wyniki przedstawiono w okresach wieloletnich, najczęściej było to ostatnie 10 lat. W przypadku niektórych wskaźników wyliczono wartości uśrednione za okres kilkuletni np. 2022-2024. Pozwoliło to wyeliminować „wartości skokowe” i odchylenia w poszczególnych latach. Dzięki temu porównywanie wskaźników pomiędzy subregionami było bardziej miarodajne. W przypadku niektórych wskaźników dostępność danych ograniczała się do zaledwie kilku lat wstecz, co powodowało, że określenie trendów i dalszych prognoz było trudne. Wówczas skupiano się na przedstawieniu danych najbardziej aktualnych.

Analizę przeprowadzono przede wszystkim w układzie subregionalnym i powiatowym, co umożliwiło określenie skali przestrzennej poszczególnych zjawisk. W wybranych przypadkach, takich jak ocena kondycji finansowej gmin, konieczne było zastosowanie danych na poziomie lokalnym. Punkt odniesienia dla analiz i porównań stanowiło województwo małopolskie oraz poziom krajowy. Wyniki przeprowadzonych analiz pozwoliły na ocenę aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej Małopolski Zachodniej oraz identyfikację obszarów wymagających szczególnej uwagi i interwencji ze strony instytucji publicznych. Mogą one stanowić podstawę do dalszych działań planistycznych i wdrożeniowych, w tym do monitorowania skutków procesu sprawiedliwej transformacji oraz podejmowania adekwatnych działań w ramach polityki regionalnej.

### **Charakterystyka obszaru Małopolski Zachodniej**

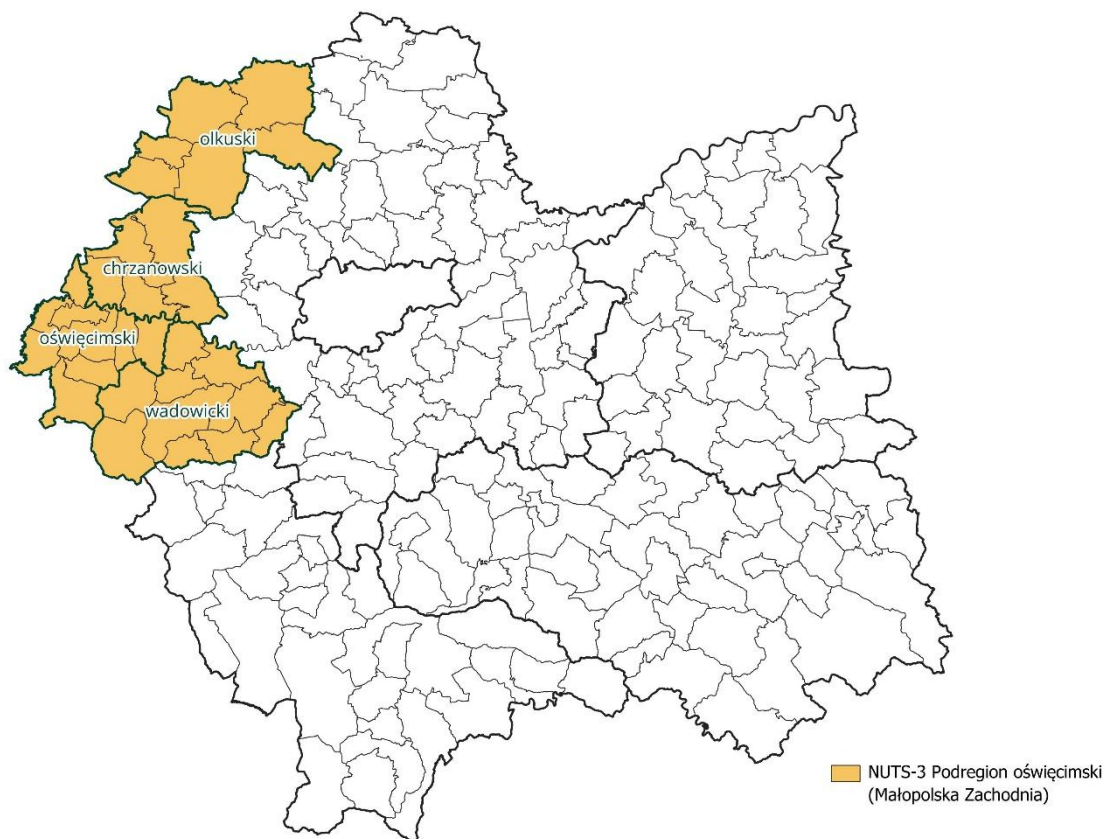
Subregion Małopolski Zachodniej, określany również jako podregion oświęcimski albo subregion oświęcimski, położony jest w zachodniej części województwa małopolskiego i zajmuje około 18% jego powierzchni (2 726 km<sup>2</sup>). W jego skład wchodzi cztery powiaty: olkuski, chrzanowski, oświęcimski oraz wadowicki, obejmujące łącznie 30 gmin. Najwięcej gmin znajduje się w powiecie wadowickim (10 gmin), następnie w powiecie oświęcimskim (9 gmin), olkuskim (6 gmin) oraz chrzanowskim (5 gmin).

Do największych miast subregionu należą Oświęcim, Chrzanów i Olkusz, z których każde liczy ponad 30 tysięcy mieszkańców. Pomimo braku dużych ośrodków miejskich, subregion oświęcimski – poza Krakowem – charakteryzuje się najwyższym stopniem urbanizacji w województwie małopolskim. Jedynie w powiecie wadowickim udział mieszkańców miast wynosi 25%. W pozostałych powiatach wskaźnik ten jest znacznie wyższy i oscyluje wokół 50% (najwyższy w powiecie chrzanowskim – 60%).

Subregion oświęcimski od zachodu graniczy z województwem śląskim, w szczególności z subregionami: sosnowieckim, katowickim, tyskim i bielskim. Od strony wschodniej i południowej sąsiaduje natomiast z subregionami krakowskim i nowotarskim. W ujęciu fizycznogeograficznym

Małopolska Zachodnia położona jest w obrębie kilku zróżnicowanych makroregionów, których granice przebiegają równoleżnikowo. W północnej części występuje Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, dalej na południe pas kotlin – Kotlina Oświęcimska oraz Brama Krakowska, a następnie Pogórze Zachodniobeskidzkie i Beskidy Zachodnie.

Mapa 1. Położenie subregionu Małopolski Zachodniej na tle województwa małopolskiego



Źródło: opracowanie własne.

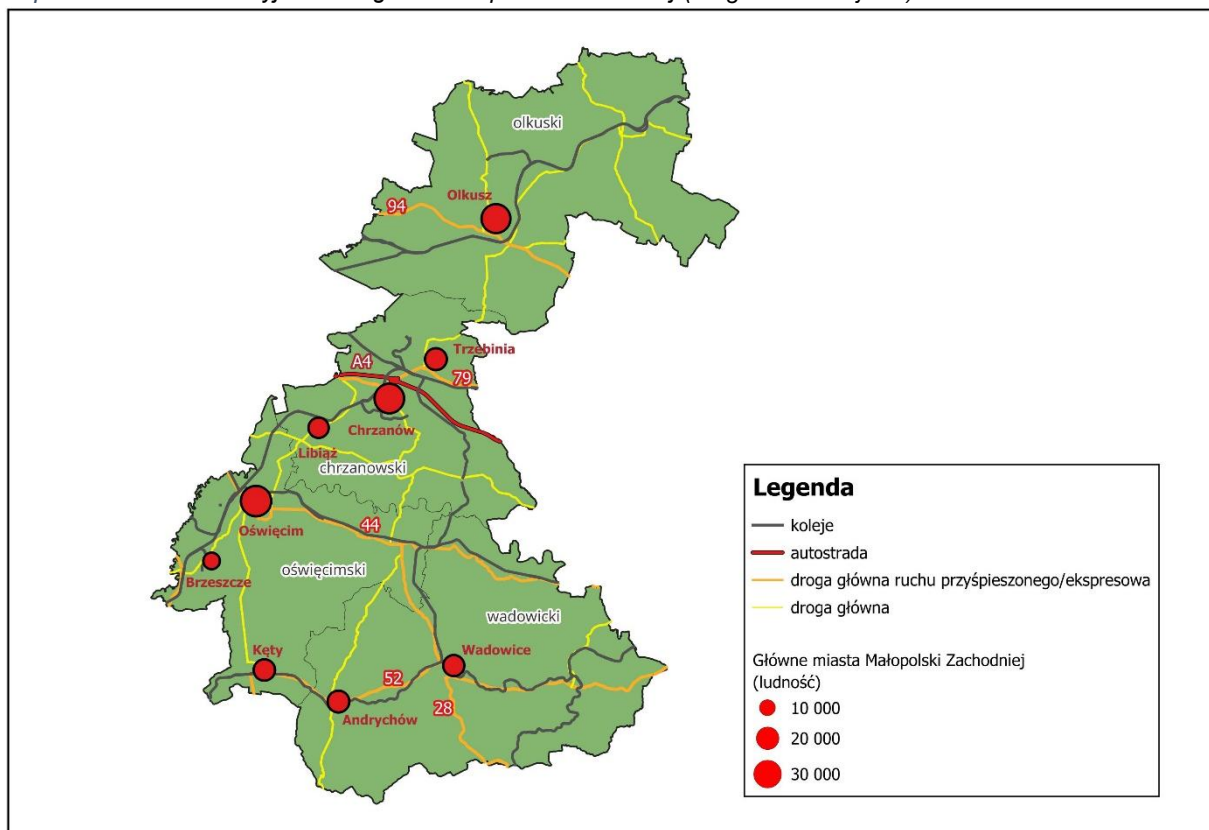
Tabela 1. Wykaz gmin subregionu Małopolski Zachodniej objętych procesem sprawiedliwej transformacji

Powiat	Gmina ( <i>miejska, wiejska, miejsko-wiejska</i> )
Chrzanowski	Alwernia (miejsko-wiejska), Babice (wiejska), Chrzanów (miejsko-wiejska), Libiąż (miejsko-wiejska), Trzebinia (miejsko-wiejska)
Olkuski	Bolesław (wiejska), Bukowno (miejska), Klucze (wiejska), Olkusz (miejsko-wiejska), Trzyciąż (wiejska), Wolbrom (miejsko-wiejska)
Oświęcimski	Brzeszcze (miejsko-wiejska), Chęlmek (miejsko-wiejska), Kęty (miejsko-wiejska), Osiek (wiejska), Oświęcim (miejska), Oświęcim (wiejska), Polanka Wielka (wiejska), Przeciszów (wiejska), Zator (miejsko-wiejska)
Wadowicki	Andrychów (miejsko-wiejska), Brzeźnica (wiejska), Kalwaria Zebrzydowska (miejsko-wiejska), Lanckorona (wiejska), Mucharz (wiejska), Spytkowice (wiejska), Stryszów (wiejska), Tomice (wiejska), Wadowice (miejsko-wiejska), Wieprz (wiejska)

Źródło: opracowanie własne.

Subregion oświęcimski charakteryzuje się stosunkowo dobrą dostępnością komunikacyjną. Większość głównych ciągów transportowych, w szczególności drogowych, przebiega w układzie zachód-wschód. Jedyna autostrada na tym obszarze – A4, łącząca Kraków z Katowicami – przecina powiat chrzanowski. Na terenie Małopolski Zachodniej zlokalizowane są również drogi krajowe: droga nr 94 w powiecie olkuskim, droga nr 79 w powiecie chrzanowskim, oraz drogi nr 44, 52 (tzw. Beskidzka Droga Integracyjna; na trasie Bielsko-Biała – Głogoczków) i nr 28 w powiatach oświęcimskim i wadowickim. Pomimo dobrze rozwiniętej sieci kolejowej, brakuje bezpośredniego połączenia kolejowego pomiędzy Chrzanowem i Olkuszem. Zycydowanie skróciło by to czas przejazdu pasażerom podróżującym koleją pomiędzy ww. miastami powiatowymi. Obecnie podróż wymaga przesiadki w Krzeszowicach lub w Trzebinii.

Mapa 2. Sieć komunikacyjna subregionu Małopolski Zachodniej (drogi i linie kolejowe)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

# 1. SPOŁECZEŃSTWO

## 1.1. DEMOGRAFIA

### 1.1.1. Struktura demograficzna

Małopolska Zachodnia zajmuje czwarte miejsce pod względem liczby ludności wśród subregionów województwa małopolskiego, licząc 527 tys. mieszkańców. Jeszcze do 2023 roku subregion oświęcimski plasował się na trzecim miejscu, jednak dynamiczne zmiany demograficzne, w szczególności nasilający się proces depopulacji, spowodowały jego wyprzedzenie przez subregion nowosądecki.

W ostatnich latach Małopolska Zachodnia była najszybciej wyludniającym się subregionem województwa. W ciągu 10 lat liczba mieszkańców zmniejszyła się tu o prawie 5%. Proces wyludniania w największym stopniu dotyczy powiatów chrzanowskiego i olkuskiego, natomiast w najmniejszym stopniu powiatu wadowickiego, który wciąż pozostaje najludniejszym z powiatów subregionu. Zamieszkuje go 157 tys. mieszkańców. Co istotne, spadek liczby ludności w powiecie wadowickim rozpoczął się relatywnie późno – dopiero po 2019 roku. Najmniej zaludnionym powiatem Małopolski Zachodniej jest powiat olkuski, zamieszkały przez 105 tys. osób (dane za 2024 r.).

Pomimo postępującej depopulacji, **Małopolska Zachodnia charakteryzuje się najwyższą gęstością zaludnienia w regionie, nie licząc Krakowa.** W 2024 roku na każdy kilometr kwadratowy przypadało tu średnio 259 osób, przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 226 osób/km<sup>2</sup>. Największą gęstość zaludnienia odnotował powiat oświęcimski – 318 os./km<sup>2</sup>. Podczas gdy w województwie małopolskim gęstość zaludnienia utrzymuje się na względnie zbliżonym poziomie przez ostatnie lata (+4 os./km<sup>2</sup>), w subregionie oświęcimskim wskaźnik ten z każdym rokiem maleje. Od 2015 roku gęstość zaludnienia w Małopolsce Zachodniej zmniejszyła się o 13 osób/km<sup>2</sup>.

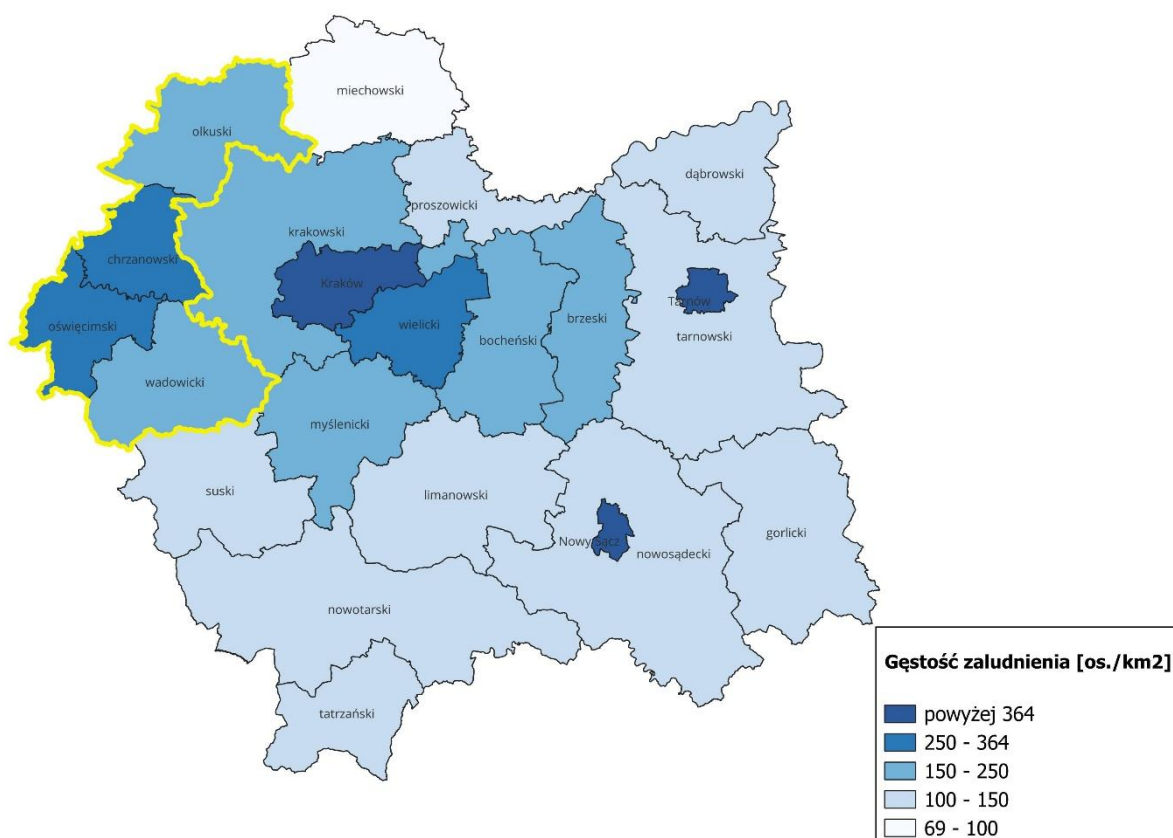
Subregion oświęcimski wyróżnia się także najwyższym wskaźnikiem urbanizacji (z wyłączeniem Krakowa), który w 2024 roku wyniósł prawie 45%. Wskaźnik ten utrzymuje jednak tendencję spadkową. Przez ostatnie 10 lat zmaleł o ponad 2 p.p. To najwięcej ze wszystkich subregionów. Warto jednak zauważyć znaczne zróżnicowanie geograficzne w tym zakresie. W powiecie chrzanowskim, aż 60% mieszkańców mieszka w miastach, podczas gdy w powiecie wadowickim – tylko co czwarty. Dla porównania, średni poziom urbanizacji w Małopolsce wynosi 48%, choć wartość tę znacząco zawyża samo miasto Kraków. Mimo wszystko, wskaźnik urbanizacji w Małopolsce Zachodniej pozostaje znacznie niższy niż w województwie śląskim, gdzie sięga aż 76%.

Tabela 2. Liczba ludności Małopolski Zachodniej na tle innych subregionów województwa małopolskiego w 2024 roku

Jednostka	Liczba ludności 2014	Liczba ludności 2024
Subregion miasto Kraków	761 873	809 168
Subregion krakowski	711 862	774 757
Subregion nowosądecki	533 937	530 915
<b>Subregion oświęcimski</b>	<b>554 705</b>	<b>527 533</b>
<i>Powiat wadowicki</i>	159 233	157 099
<i>Powiat oświęcimski</i>	154 977	147 678
<i>Powiat chrzanowski</i>	126 845	117 756
<i>Powiat olkuski</i>	113 650	105 000
Subregion tarnowski	463 840	447 835
Subregion nowotarski	342 119	338 876
<b>MAŁOPOLSKA</b>	<b>3 368 336</b>	<b>3 429 084</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 3. Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2024 roku



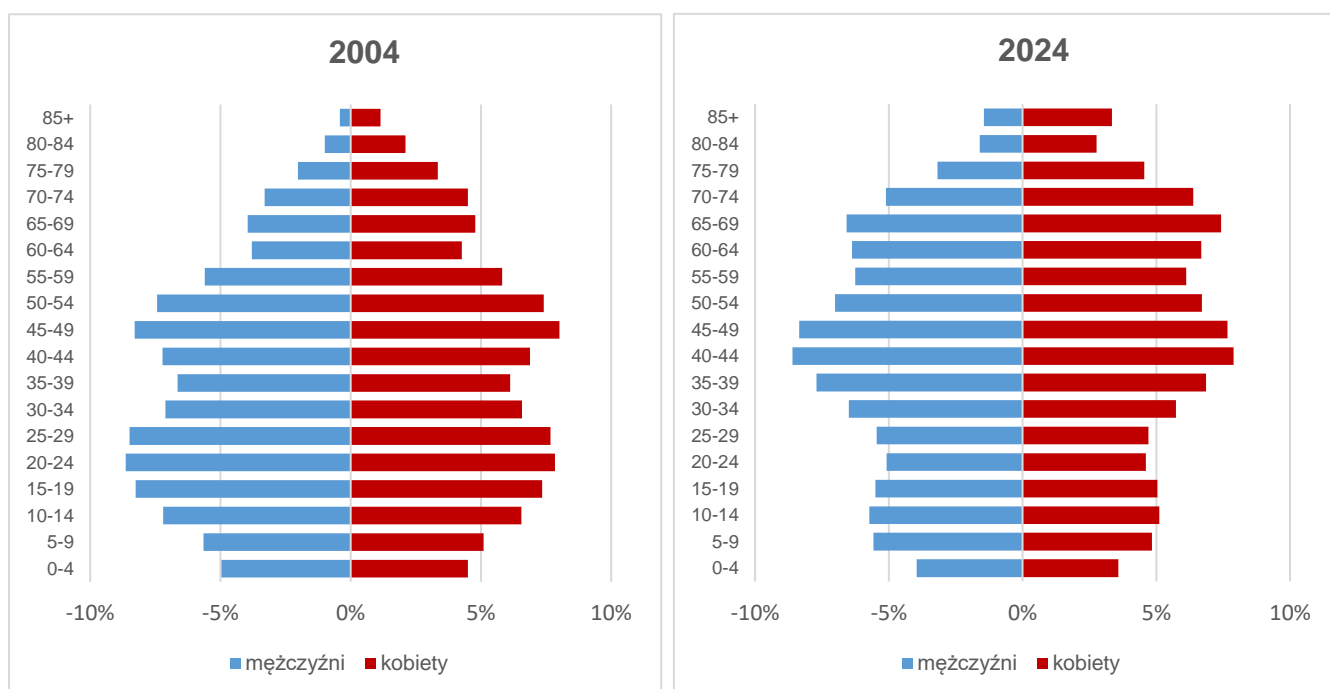
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2024 roku współczynnik feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, w Małopolsce Zachodniej wyniósł 105,9. Była to wartość nieznacznie niższa od średniej wojewódzkiej (106,3) oraz dla reszty kraju (107).

Znacznie większe dysproporcje widoczne są w strukturze wieku ludności. Analiza struktury płci i wieku w pięcioletnich kohortach wskazuje na wyraźne zmniejszenie udziału najmłodszych grup wiekowych przy jednoczesnym wzroście liczby osób starszych.

W ciągu 20 lat udział osób w wieku 65 lat i więcej wzrósł wśród kobiet z 16% do 24%, a wśród mężczyzn z 11% do 18%. Zjawisko to świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa, który jest wynikiem zarówno niskiego poziomu urodzeń i dzietności, jak i wydłużania się przeciętnego trwania życia, będącego efektem poprawy opieki zdrowotnej i warunków życia.

Wykres 1. Struktura ludności Małopolski Zachodniej według płci i wieku w 2004 r. i w 2024 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnikiem potwierdzającym proces starzenia się społeczeństwa jest również mediana wieku i jej zmiany wartości w czasie. W przypadku subregionu oświęcimskiego w 2024 roku mediana wieku wynosiła średnio 44,3 lata. To najwięcej spośród wszystkich subregionów województwa małopolskiego. Zarówno w przypadku kobiet (46 lat), jak i mężczyzn (42,6) średnia wartość mediany znacznie przewyższyła wartości dla Małopolski (43 i 40,3 lat) i kraju (44,9 i 41,7 lat). Na proces starzenia społeczeństwa wskazuje przede wszystkim dynamika zachodzących zmian. W latach 2018-2024 wskaźnik mediany wzrósł o prawie 3 lata w subregionie oświęcimskim, podczas gdy w Małopolsce średnio o niespełna 2 lata. Pomimo to oczekiwana długość życia w Małopolsce Zachodniej wydłużyła się i wynosi odpowiednio – 74,9 lat dla mężczyzn i 82,4 lat dla kobiet. Są to jednak wartości

poniżej średniej dla Małopolski, które wynoszą odpowiednio (76,2 lat dla mężczyzn i 83,1 lat dla kobiet).

Innym wskaźnikiem wskazującym na proces starzenia się społeczeństwa jest wskaźnik obciążenia demograficznego – rozumiany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym<sup>3</sup>. Spośród wszystkich subregionów Małopolski najwyższy odnotowano właśnie w subregionie oświęcimskim. W 2024 r. wyniósł on 74 osoby. Dla porównania, w Małopolsce wskaźnik ten wyniósł 69, a w kraju – 72. Jedynie powiat wadowicki osiągnął wartość zbliżoną do średniej wojewódzkiej. Przykładowo, 10 lat wcześniej, w 2014 roku wskaźnik w subregionie oświęcimskim wyniósł – 58,7 i był niższy a zatem korzystniejszy niż w województwie (59,2),

Jeszcze wyraźniej proces ten ukazuje współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej przypadająca na osoby w wieku produkcyjnym. W Małopolsce Zachodniej na niespełna 3 osoby w wieku produkcyjnym przypadała już 1 osoba w wieku 65 lat i więcej. Jest to najwyższa wartość wśród subregionów Małopolski. Również odsetek osób starszych (w wieku 65 i więcej) w całej populacji regionu należy do najwyższych i w 2024 roku wyniósł 21,3%, przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 18,8%.

Jednocześnie udział osób w wieku produkcyjnym w Małopolsce Zachodniej w 2024 roku zmniejszył się do poziomu 57,6%, co oznacza spadek o 6,7 p.p. w porównaniu z 2010 rokiem. Skala tego spadku była o około 50% większa niż średnio w województwie małopolskim, co potwierdza szczególnie intensywny charakter procesów demograficznych zachodzących w tym subregionie.

Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2024 roku.

Powiat	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Powiat	Wskaźnik obciążenia demograficznego
Powiat miechowski	78,1	<b>Powiat wadowicki</b>	<b>69,8</b>
Powiat m. Tarnów	77,8	Powiat myślenicki	69,1
<b>Powiat olkusi</b>	<b>77,1</b>	Powiat suski	68,9
Powiat m. Nowy Sącz	76,3	Powiat nowosądecki	68,8
<b>Powiat chrzanowski</b>	<b>75,3</b>	Powiat brzeski	67,9
<b>Powiat oświęcimski</b>	74,2	Powiat wielicki	67,4
<i>Powiat gorlicki</i>	72,2	<i>Powiat nowotarski</i>	67,2
Powiat bocheński	71,3	Powiat tarnowski	66,2
<i>Powiat tatrzański</i>	71,3	<i>Powiat dąbrowski</i>	65,2
Powiat proszowicki	70,7	Powiat m. Kraków	63,8
<i>Powiat limanowski</i>	70,0	<b>POLSKA</b>	<b>71,7</b>
Powiat krakowski	69,8	<b>MAŁOPOLSKA</b>	<b>68,9</b>

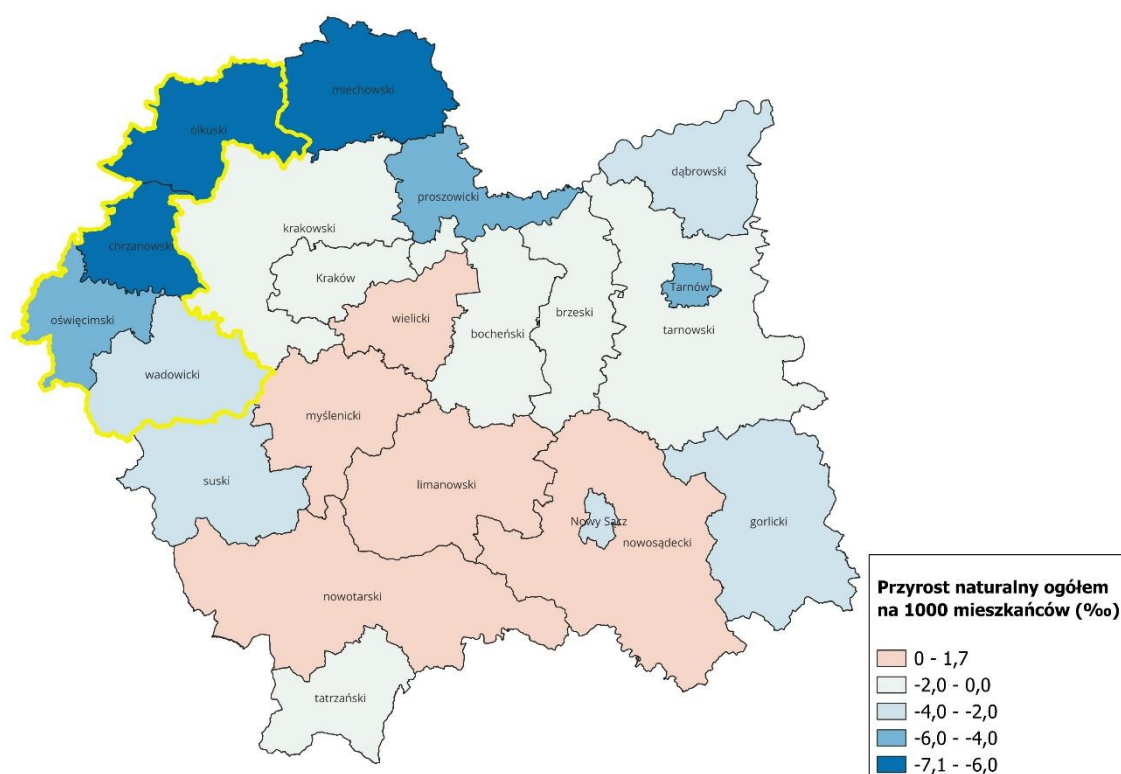
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

<sup>3</sup> Za osoby w wieku produkcyjnym przyjęto mężczyzn w wieku 18-64 lata oraz kobiety w wieku 18-59 lat.

### 1.1.2. Przyrost i ruch naturalny

Małopolska Zachodnia odnotowała najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego ludności spośród wszystkich subregionów województwa małopolskiego. Średnia wartość wskaźnika dla lat 2022-2024 wyniosła **-4,91‰**. To wynik wyraźnie gorszy niż średnia dla całej Małopolski (-1,51‰) i Polski (-3,86‰). Głównym powodem tego niekorzystnego wyniku jest niski współczynnik urodzeń żywych na 1000 ludności – zaledwie 6,77‰, przy jednocześnie bardzo wysokim współczynniku zgonów (11,68‰).

Mapa 4. Przyrost naturalny ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 (powiaty).

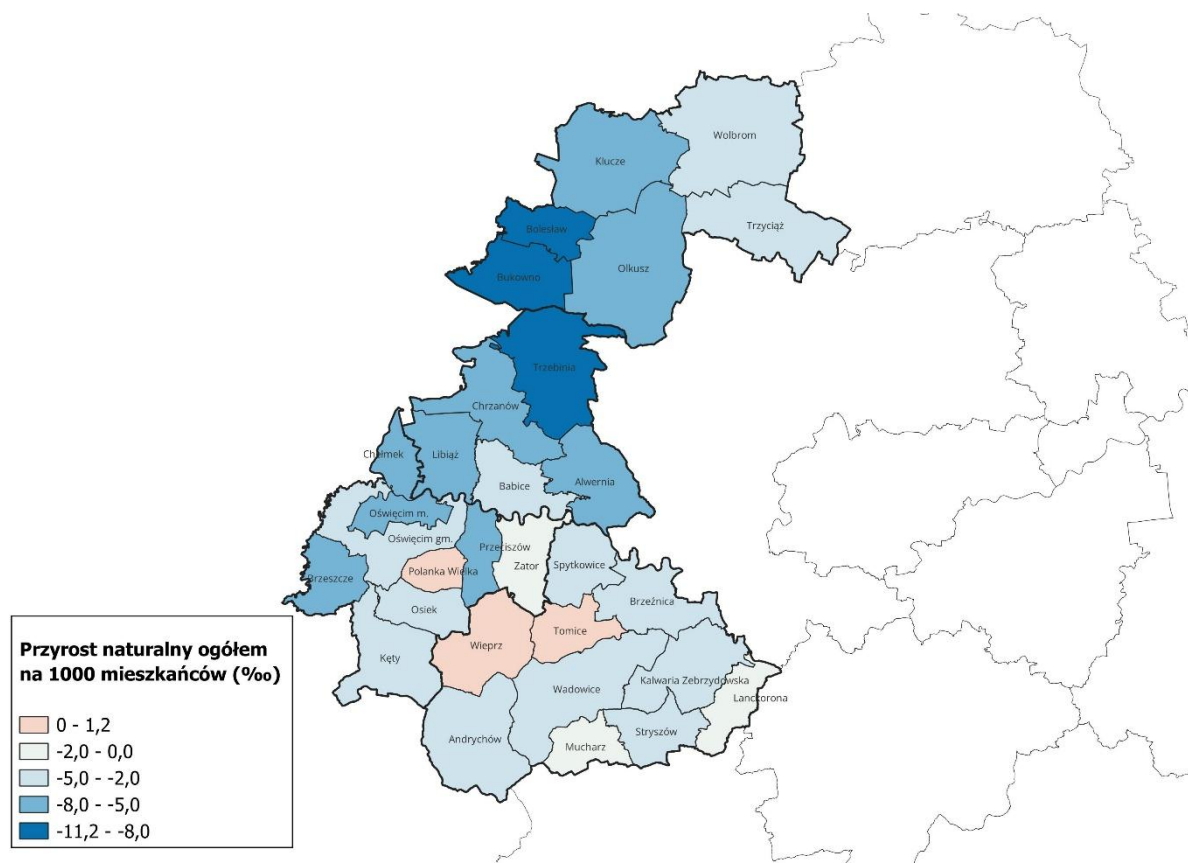


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W obrębie Małopolski Zachodniej najbardziej niekorzystna sytuacja demograficzna występuje w powiecie chrzanowskim, który osiągnął najwyższy ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego w całym województwie (-6,9‰). Na poziomie gmin dodatni przyrost naturalny odnotowano jedynie w trzech spośród 30 gmin Małopolski Zachodniej – w gminach: Wieprz, Tomice i Polanka Wielka.

Zdecydowanie najmniej korzystna sytuacja zachodzi w gminach Bukowno i Bolesław (powiat olkuski), które odnotowały najniższy współczynnik urodzeń w skali subregionu. Ponadto w gminie Bukowno odnotowano najwyższy współczynnik zgonów (16,3‰).

Mapa 5. Przyrost naturalny ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 (gminy Małopolski Zachodniej).\*



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 4. Urodzenia żywe i zgony na 1000 ludności w latach 2022-2024.

Jednostka	Współczynnik urodzeń	Współczynnik zgonów	Jednostka	Współczynnik urodzeń	Współczynnik zgonów
<b>Powiat chrzanowski</b>	5,92	12,77	Oświęcim	6,7	14,57
Babice	6,48	11,11	Brzeszcze	6,19	12,51
Alwernia	6,25	11,62	Przeciszów	6,1	11,78
Libiąż	6,19	11,9	Oświęcim	5,72	9,28
Chrzanów	5,88	13,27	Chełmek	5,39	11,71
Trzebinia	5,51	13,56	<b>Powiat wadowicki</b>	7,96	10,33
<b>Powiat olkuski</b>	6,11	12,49	Wieprz	9,93	8,75
Trzyciąż	8,28	13,04	Spytkowice	9,07	11,64
Wolbrom	6,83	11,24	Tomice	8,62	8,3
Olkusz	6,12	11,96	Lanckorona	8,52	10,33
Klucze	5,88	13,16	Brzeźnica	8,46	10,5
Bukowno	5,08	16,27	Kalwaria Zebrzydowska	7,81	10,2
Bolesław	3,79	12,87	Andrychów	7,66	10,7
<b>Powiat oświęcimski</b>	6,66	11,65	Mucharz	7,62	8,9

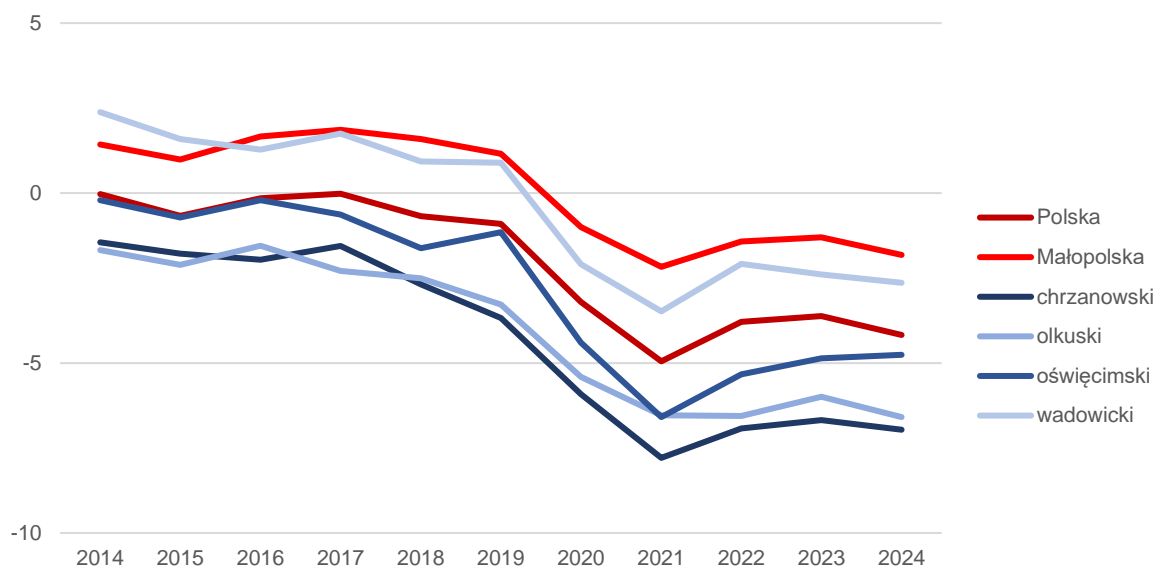
Polanka Wielka	9,82	9,51	Wadowice	7,29	10,76
Zator	8,42	10,17	Stryków	6,72	10,15
Osiek	7,66	10,11	POLSKA	7,33	11,2
Kęty	6,92	10,31	MAŁOPOLSKA	8,36	9,87

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnim dziesięcioleciu Małopolska Zachodnia, podobnie jak reszta kraju, odnotowała ujemną dynamiką przyrostu naturalnego. Spadek wyniósł -0,49 p.p. (-4,9‰) i był największy spośród wszystkich subregionów Małopolski w latach 2014-2024. Tendencja spadkowa utrzymywała się do 2021 roku, kiedy to dynamika znacznie wyhamowała (zarówno w subregionie oświęcimskim, jak i w reszcie województwa i kraju). Od 2022 roku obserwuje się stabilizację wskaźników na niskim, ujemnym poziomie, co wiąże się przede wszystkim ze spadkiem liczby zgonów po okresie pandemii COVID-19.

Od 2020 roku żaden z powiatów Małopolski Zachodniej nie osiągnął dodatniego wskaźnika przyrostu naturalnego, co potwierdza utrzymującą się niekorzystną sytuację w regionie.

Wykres 2. Dynamika przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w latach 2014-2024 [%]



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo niskiego współczynnika dzietności w Małopolsce Zachodniej (1,12 w 2024 r.), jego poziom jest jedynie nieznacznie niższy od średniej wojewódzkiej (1,15). Niska dzietność stanowi problem o charakterze ponadregionalnym i jest zjawiskiem obserwowanym w całym kraju. Od 2018–2019 roku współczynnik ten systematycznie maleje niemal we wszystkich regionach Małopolski.

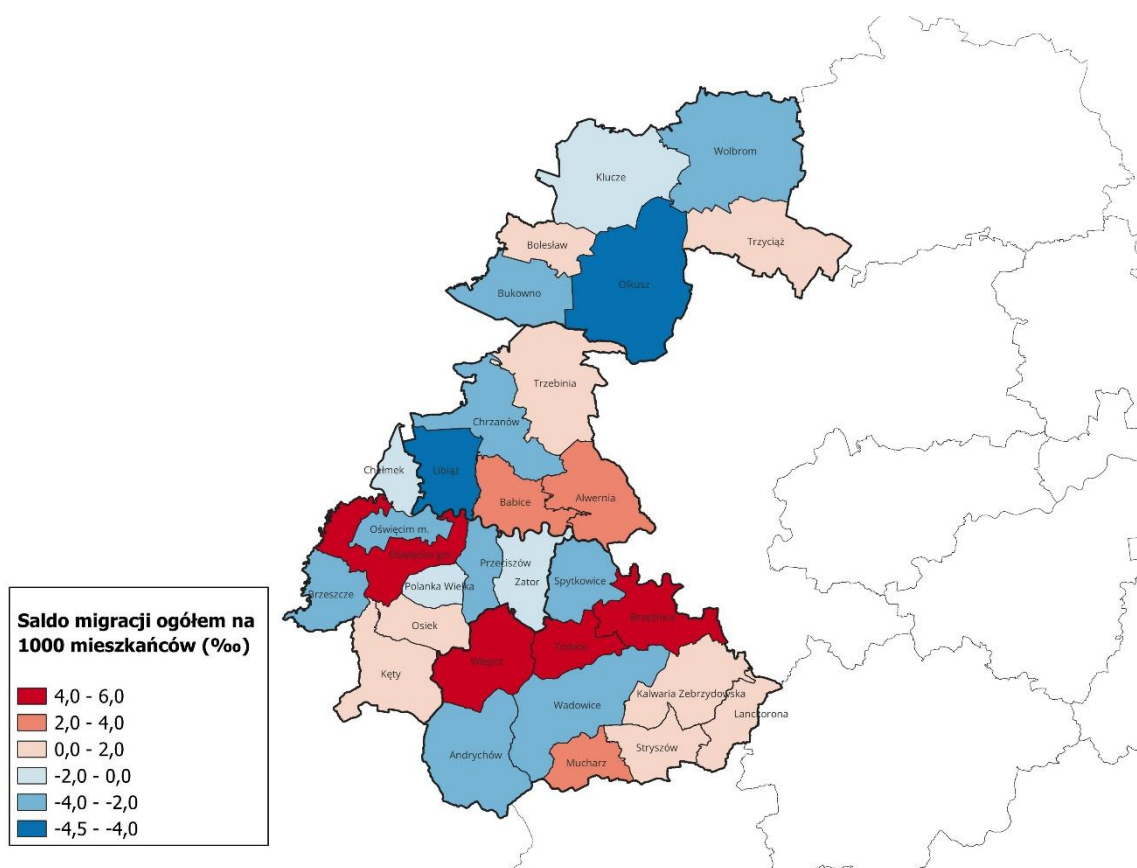
Małopolska Zachodnia wyróżnia się również najniższym współczynnikiem zawierania małżeństw spośród wszystkich subregionów województwa – 3,3 na 1000 ludności w 2024 roku. W ciągu ostatniej



W Małopolsce Zachodniej, największy odpływ ludności w latach 2022-2024 odnotowano w powiecie olkuskim, gdzie saldo migracji wyniosło -2,6‰, co oznacza roczny ubytek około 400 osób więcej niż liczba napływających. W ujęciu lokalnym największy odpływ ludności odnotowano w gminach: Libiąż (powiat chrzanowski) oraz Olkusz (powiat olkuski). Z kolei najwyższe dodatnie saldo migracji osiągnęły gminy: Wieprz, Tomice, Brzeźnica (wszystkie z powiatu wadowickiego) oraz gmina wiejska Oświęcim.

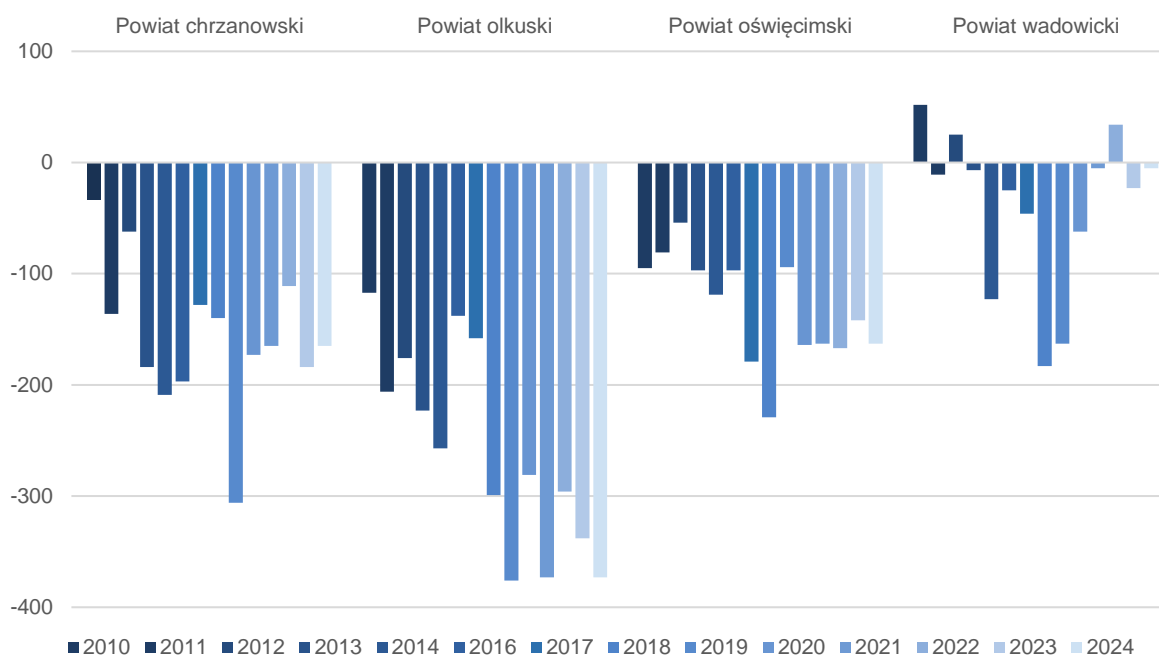
Analiza danych dotyczących wymeldowań wskazuje, że najwyższe ich wartości wystąpiły w najbardziej zaludnionych powiatach – oświęcimskim i wadowickim, z których corocznie wymeldowuje się średnio około 1 500 mieszkańców.

Mapa 7. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 w Małopolsce Zachodniej (gminy)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

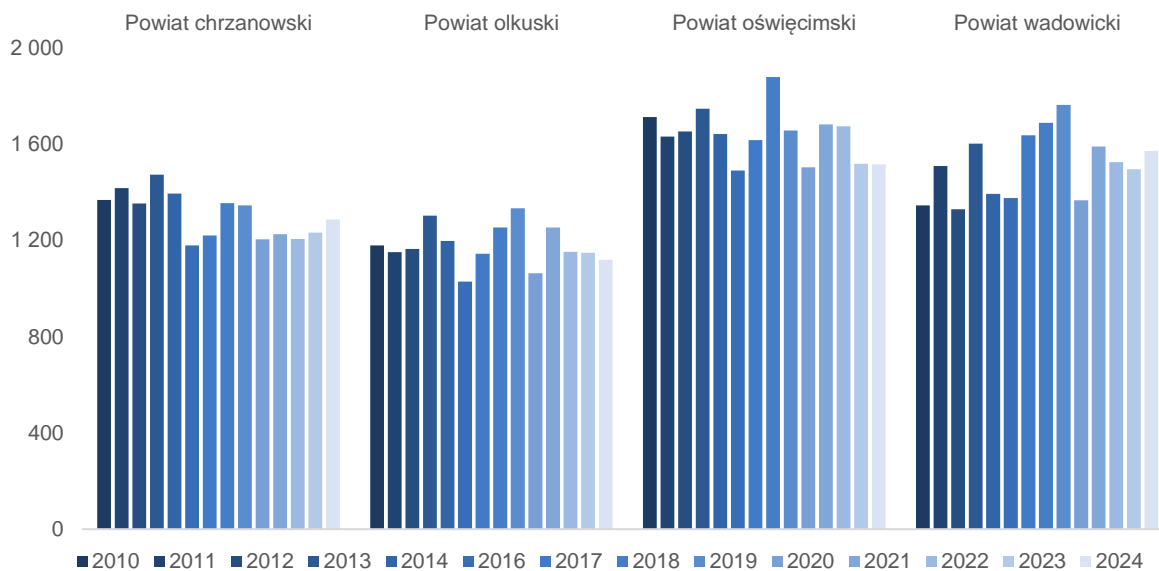
Wykres 3. Saldo migracji ogółem w latach 2010-2024



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Objaśnienia: rok 2015 – występują zmiany metodologiczne. Brak danych wynika z konieczności zachowania tajemnicy statystycznej lub z faktu, że wypełnienie danej pozycji było niemożliwe albo niecelowe.

Wykres 4. Wymeldowania ogółem w latach 2010-2024



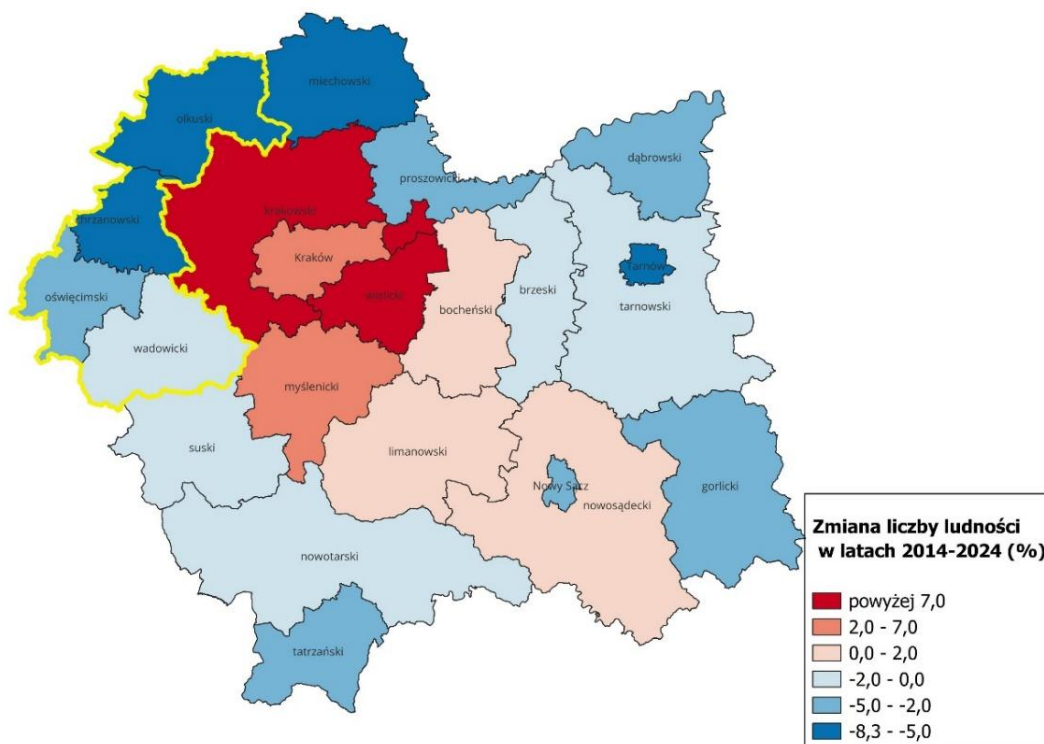
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Objaśnienia: rok 2015 – występują zmiany metodologiczne. Brak danych wynika z konieczności zachowania tajemnicy statystycznej lub z faktu, że wypełnienie danej pozycji było niemożliwe albo niecelowe.

#### 1.1.4. Przyrost rzeczywisty i prognozy demograficzne

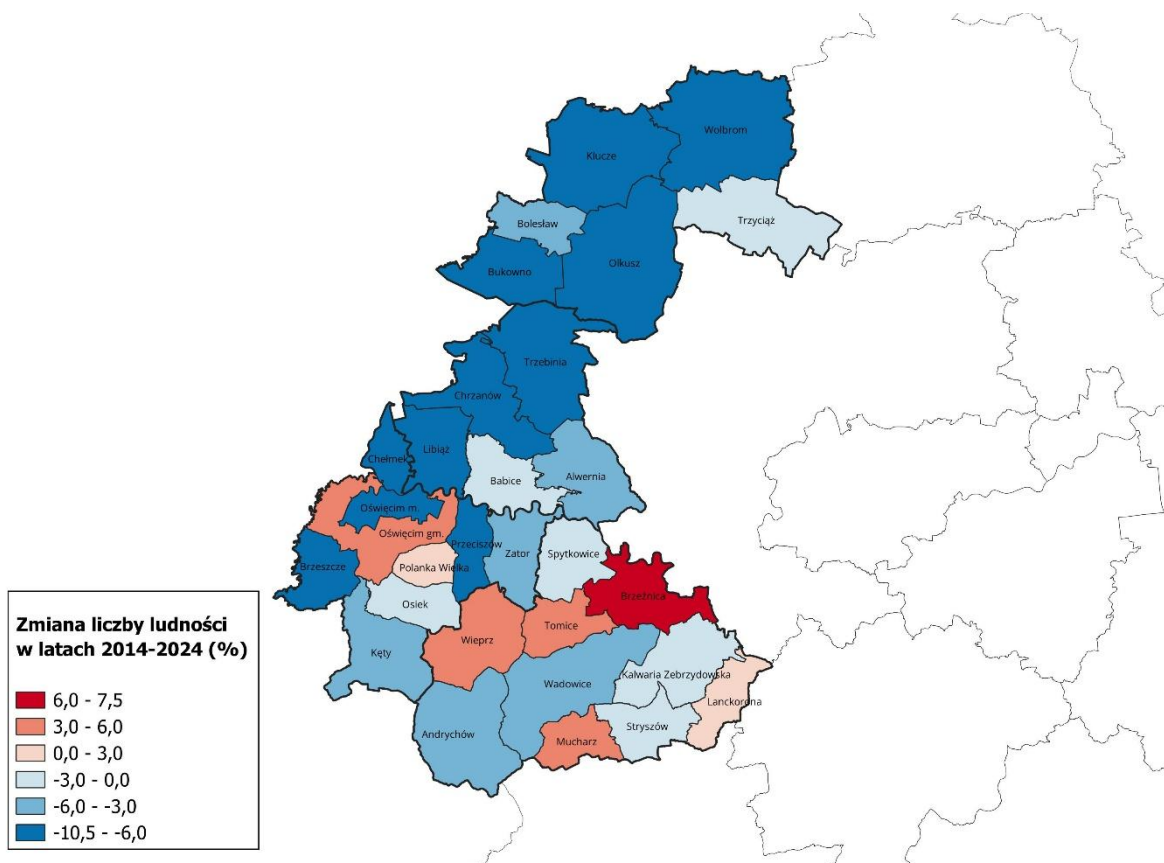
Ujemny wskaźnik salda migracji, a przede wszystkim bardzo niekorzystny współczynnik przyrostu naturalnego składają się na przyrost rzeczywisty. **W ciągu ostatnich 10 lat w subregionie oświęcimskim liczba mieszkańców zmalała o prawie 5%. Jest to najszybciej wyludniający się obszar w Małopolsce.** Spadek liczby ludności odnotowano we wszystkich powiatach Małopolski Zachodniej, jednak najbardziej niekorzystna sytuacja występuje w powiatach: olkuskim (-7,6%), chrzanowskim (-7,2%) oraz oświęcimskim (-4,7%). Na poziomie lokalnym największy ubytek ludności zanotowano w gminie miejskiej Oświęcim oraz w gminie Bukowno, gdzie liczba mieszkańców spadła o ponad 10%.

Mapa 8. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2014-2024 (powiaty)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 9. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2014-2024 (gminy Małopolski Zachodniej)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

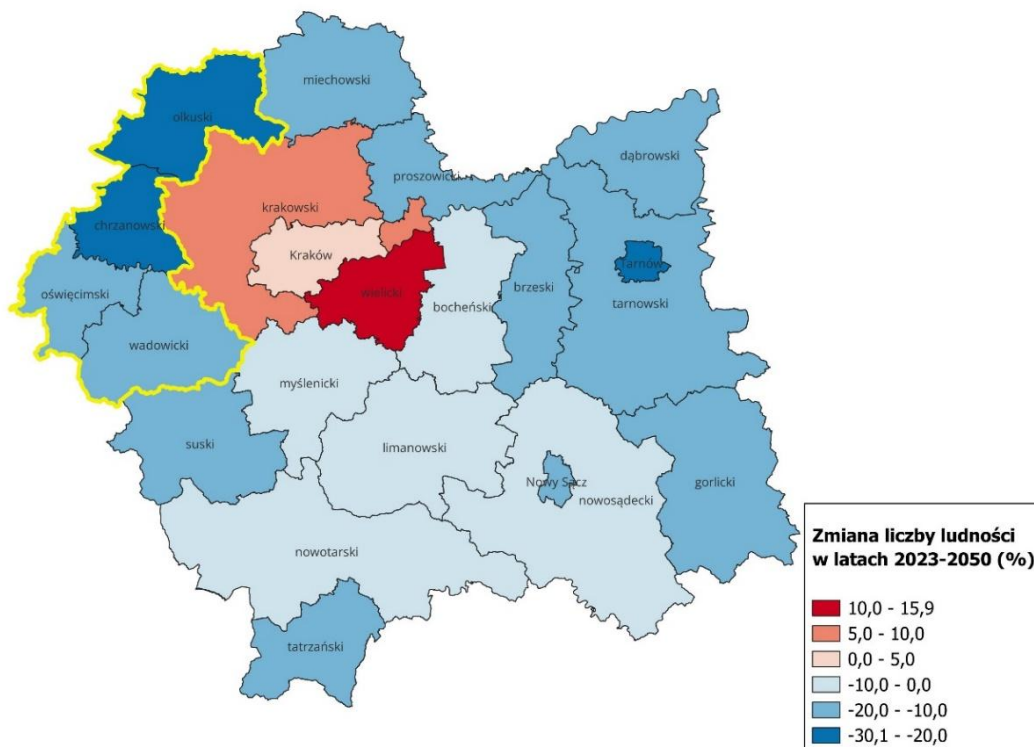
Depopulacja to zjawisko o charakterze ponadregionalnym, widoczne w całej Polsce. Choć prognozy demograficzne dla Małopolski jako całości są relatywnie korzystniejsze niż dla reszty kraju, to w subregionie oświęcimskim skala wyludniania prognozowana jest jako znacznie wyższa.

Szacuje się, że do 2050 roku tempo spadku liczby ludności w tym subregionie będzie średnio aż o połowę wyższe niż w skali kraju (-12%) i niemal 3-krotnie wyższe niż średnia dla województwa małopolskiego (-6%).

**Prognoza zmian liczby ludności, opracowana przez Główny Urząd Statystyczny, wskazuje na zmniejszenie liczby mieszkańców Małopolski Zachodniej o 17% do 2050 roku i aż o 25% do 2060 roku.** Najbardziej dotknięte procesem depopulacji będą powiaty olkuski i chrzanowski, gdzie prognozowany ubytek w liczbie ludności do 2050 roku przekroczy 20%, co plasuje je wśród najszybciej wyludniających się obszarów w województwie małopolskim – zaraz po mieście Tarnów<sup>5</sup>.

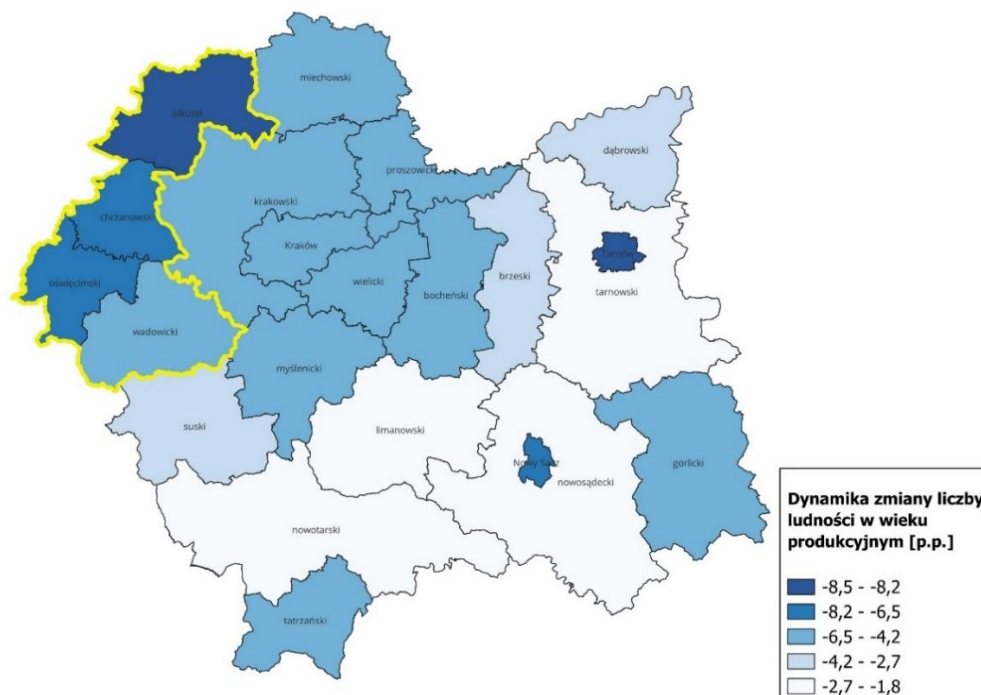
<sup>5</sup> Główny Urząd Statystyczny, Prognoza ludności na lata 2023-2060, Warszawa 2023, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html> [dostęp: 13.08.2025 r.]

Mapa 10. Prognoza liczby ludności do 2050 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 11. Dynamika zmian liczby ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2024\*



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

\*Objaśnienia do mapy: za osoby w wieku produkcyjnym przyjęto kobiety w wieku 18-59 i mężczyzn 18-64.

Postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz depopulacja stanowią istotne wyzwanie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego regionu. Zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym, niski poziom zastępowalności pokoleń oraz odpływ ludności w dłuższej perspektywie prowadzić będą do ograniczenia podaży pracy, obniżenia konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz zwiększenia obciążeń systemu zabezpieczenia społecznego. Jednocześnie wzrośnie presja na system ochrony zdrowia oraz usługi społeczne, co będzie wymagało prowadzenia odpowiednio ukierunkowanej i długofalowej polityki społecznej, uwzględniającej zarówno aspekty finansowe, jak i organizacyjne oraz kadrowe.

## **1.2. OPIEKA SPOŁECZNA, ZDROWOTNA I EDUKACJA**

### **1.2.1. Opieka społeczna**

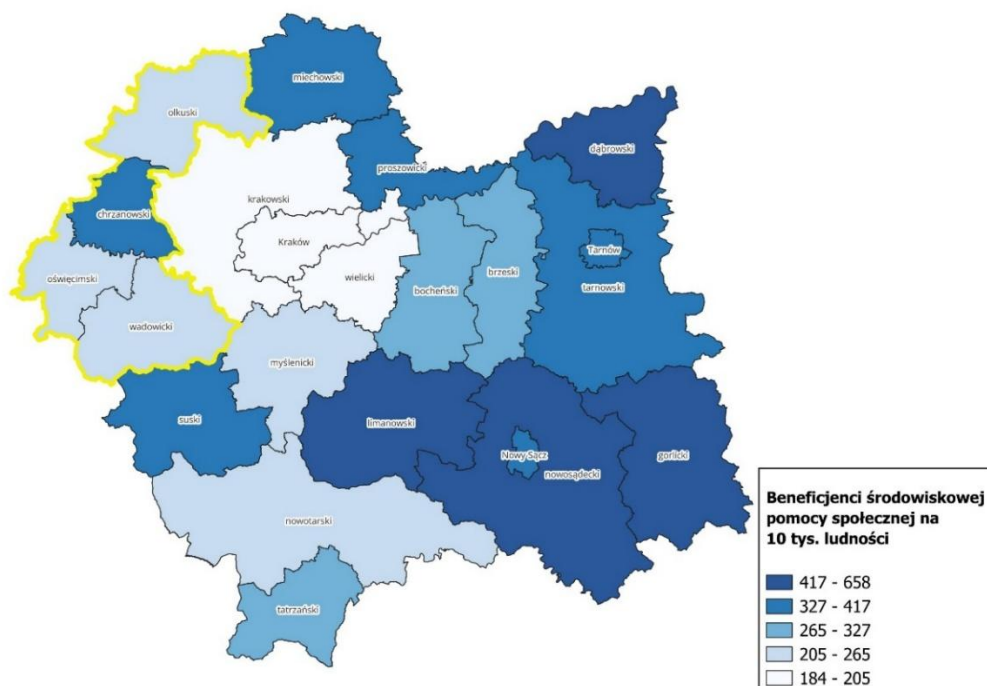
W zakresie opieki społecznej subregion oświęcimski charakteryzuje się relatywnie niskim zapotrzebowaniem na wsparcie w zakresie pomocy społecznej na tle pozostałych obszarów województwa małopolskiego. Liczba beneficjentów pomocy społecznej, czyli osób korzystających z form wsparcia oferowanych przez lokalne ośrodki pomocy (m.in. w postaci zasiłków pieniężnych, schronień, usług opiekuńczych, poradnictwa specjalistycznego) była wyraźnie niższa niż w większości innych subregionów.

W latach 2021-2023 w Małopolsce Zachodniej średnio na 10 tys. mieszkańców przypadało 267 beneficjentów pomocy społecznej. Była to wartość istotnie niższa zarówno od średniej wojewódzkiej (312), jak i krajowej (352). Jednocześnie należy podkreślić, że zapotrzebowanie na pomoc społeczną systematycznie maleje. W ciągu ostatnich 10 lat liczba osób korzystających z tego rodzaju wsparcia zmniejszyła się niemal dwukrotnie.

Kolejne wyzwanie stanowi opieka nad dziećmi do lat 3. W 2024 roku w subregionie oświęcimskim dostępnych było średnio 223 miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3, co stanowi wynik niższy niż średnia dla Małopolski (268). Warto jednak zauważyć, że dane wojewódzkie są znacznie zawyżone przez miasto Kraków, gdzie wskaźnik ten wyniósł 513 miejsc. Spośród pozostałych subregionów, właśnie subregion oświęcimski odnotował najwyższy wskaźnik, wyprzedzając w 2024 roku subregion krakowski. Wysoka dynamika w ostatnich latach tylko potwierdza korzystny trend. Najkorzystniejsza sytuacja w Małopolsce Zachodniej występuje w powiecie olkuskim, gdzie liczba miejsc na 1000 dzieci wyniosła 341.

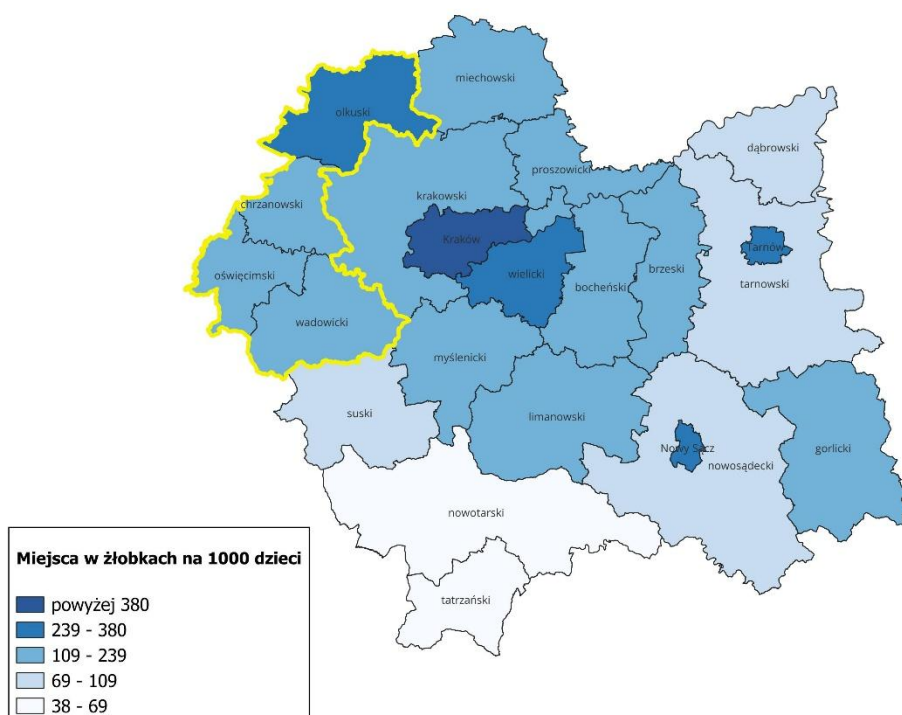
Jednocześnie należy podkreślić dynamiczny wzrost odsetka dzieci objętych opieką żłobkową. W ciągu ostatniej dekady w subregionie oświęcimskim wskaźnik ten wzrósł prawie dziesięciokrotnie. W 2024 roku opieką instytucjonalną objętych było około 18% dzieci do lat 3, co stanowiło najwyższą wartość w województwie – z wyjątkiem Krakowa.

Mapa 12. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców za lata 2021-2023



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 13. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2024 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

### 1.2.2. Opieka zdrowotna

W obszarze opieki zdrowotnej subregion oświęcimski osiąga na ogół wyniki zbliżone lub nieco niższe od pozostałych subregionów Małopolski. Średnie wartości wojewódzkie w wielu przypadkach są zawyżone przez Kraków, który jako ośrodek metropolitalny koncentruje znaczną część infrastruktury i zasobów ochrony zdrowia. Z tego względu, w analizach porównawczych szczególną uwagę zwrócono na zestawienie wyników Małopolski Zachodniej z innymi subregionami, z wyłączeniem miasta Krakowa.

W 2024 roku w Małopolsce Zachodniej na 10 tys. mieszkańców przypadało ponad 28 lekarzy, co pozostawało istotnie poniżej średniej krajowej (48) i wojewódzkiej (50). Szczególnie niekorzystna sytuacja występowała w powiecie wadowickim, gdzie liczba lekarzy wynosiła jedynie 19 na 10 tys. mieszkańców.

Podobne dysproporcje widoczne są w przypadku personelu pielęgniarskiego i położniczego. W 2024 roku w subregionie oświęcimskim na 10 tys. mieszkańców przypadały 53 pielęgniarki i położne, podczas gdy średnia dla Małopolski wynosiła 72. Od 10 lat wskaźniki pozostają na zbliżonym poziomie zarówno na poziomie powiatów, subregionu, jak i całego województwa. Ograniczona dostępność personelu medycznego może stanowić istotne wyzwanie w kontekście postępującego procesu starzenia się społeczeństwa.

Również dostępność infrastruktury szpitalnej pozostaje poniżej średniej wojewódzkiej. W 2024 roku na jedno łóżko w szpitalach ogólnych w subregionie oświęcimskim przypadało 335 osób, przy średniej wojewódzkiej na poziomie 255 osób. Wskaźnik ten od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Wyjątek stanowił ostatni rok, w którym w subregionie oświęcimskim w przeciwieństwie do pozostałych subregionów odnotowano wzrost liczby osób przypadających na 1 łóżko, co spowodowało pogłębienie się dysproporcji w stosunku do reszty województwa małopolskiego.

Relatywnie lepsza sytuacja dotyczy dostępności aptek i punktów aptecznych. Jedynie w powiecie wadowickim odnotowano wyraźnie mniej korzystny wskaźnik – w 2024 roku na jedną aptekę przypadało tam średnio 3 749 mieszkańców, podczas gdy średnia dla Małopolski wynosiła 3 467 osób. W całym subregionie na 1 aptekę przypadało 3 382 mieszkańców. Wartość ta wzrosła o 9% przez ostatnie 10 lat i była niższa niż dla Małopolski (+16%).



chrzanowskim, olkuskim, oświęcimskim i wadowickim nie odbiegały istotnie od średniej dla Małopolski, a w przypadku powiatu oświęcimskiego i olkuskiego były nawet nieznacznie wyższe. Jednocześnie relatywnie słabsze rezultaty odnotowano w zakresie matematyki, szczególnie w powiecie chrzanowskim oraz oświęcimskim, gdzie zarówno średnie wyniki, jak i poziom zdawalności były niższe niż średnia wojewódzka. Mimo tych różnic, zdawalność egzaminu maturalnego we wszystkich analizowanych powiatach pozostawała wysoka i w większości przypadków przekraczała 95%, co świadczy o stabilnym poziomie kształcenia ponadpodstawowego. Ogółem edukacja na poziomie ponadpodstawowym w Małopolsce Zachodniej nie stanowi istotnej bariery rozwojowej, choć w kolejnych latach wyzwaniem może być poprawa efektów nauczania przedmiotów ścisłych, w szczególności matematyki.

Tabela 5. Średnie wyniki oraz zdawalność egzaminów maturalnych w latach 2022-2024

Powiat	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	Śr. wynik	Zdawalność	Śr. wynik	Zdawalność	Śr. wynik	Zdawalność
bocheński	60,4%	95,3%	65,7%	90,8%	77,2%	94,9%
brzeski	62,5%	98,1%	62,8%	87,0%	77,4%	97,2%
<b>chrzanowski</b>	<b>61,5%</b>	<b>95,3%</b>	<b>61,1%</b>	<b>84,2%</b>	<b>78,9%</b>	<b>95,7%</b>
dąbrowski	54,5%	95,3%	56,2%	87,0%	70,9%	94,2%
gorlicki	61,1%	96,1%	66,3%	91,5%	78,0%	96,6%
Kraków	65,1%	97,8%	71,7%	92,3%	86,9%	98,1%
krakowski	59,0%	95,7%	62,5%	89,5%	78,3%	95,1%
limanowski	60,4%	96,9%	63,0%	90,5%	72,7%	94,6%
miechowski	58,8%	95,5%	59,0%	84,1%	72,6%	92,7%
myślenicki	60,8%	96,8%	64,5%	89,8%	78,8%	96,1%
nowosądecki	56,2%	95,2%	54,7%	80,9%	68,8%	91,4%
nowotarski	62,1%	97,3%	65,9%	91,0%	77,7%	95,8%
Nowy Sącz	61,5%	97,5%	66,0%	90,2%	78,2%	95,4%
<b>olkuski</b>	<b>61,9%</b>	<b>97,5%</b>	<b>68,9%</b>	<b>94,7%</b>	<b>80,7%</b>	<b>98,0%</b>
<b>oświęcimski</b>	<b>63,1%</b>	<b>97,3%</b>	<b>63,7%</b>	<b>89,0%</b>	<b>79,8%</b>	<b>96,3%</b>
proszowicki	62,4%	97,9%	53,3%	83,5%	63,1%	87,7%
suski	63,1%	98,0%	66,7%	93,4%	78,6%	96,4%
Tarnów	65,4%	97,9%	66,8%	90,0%	82,1%	97,4%
tarnowski	56,9%	93,7%	55,0%	81,7%	67,2%	90,1%
tatrzański	57,8%	95,4%	61,4%	89,2%	79,6%	96,7%
<b>wadowicki</b>	<b>61,2%</b>	<b>97,2%</b>	<b>67,1%</b>	<b>92,0%</b>	<b>79,3%</b>	<b>96,7%</b>
wielicki	59,6%	95,4%	66,8%	92,4%	81,6%	97,4%
<b>MAŁOPOLSKA</b>	<b>62,7%</b>	<b>97,0%</b>	<b>67,0%</b>	<b>90,3%</b>	<b>81,0%</b>	<b>96,3%</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu <https://waszaedukacja.pl>.

#### 1.2.4. Mieszkalnictwo

W Małopolsce na 1000 mieszkańców przypadało w latach 2022-2024 średnio 391 mieszkań, co jest wartością niższą od średniej krajowej (419 mieszkań). Subregion oświęcimski osiągnął drugi

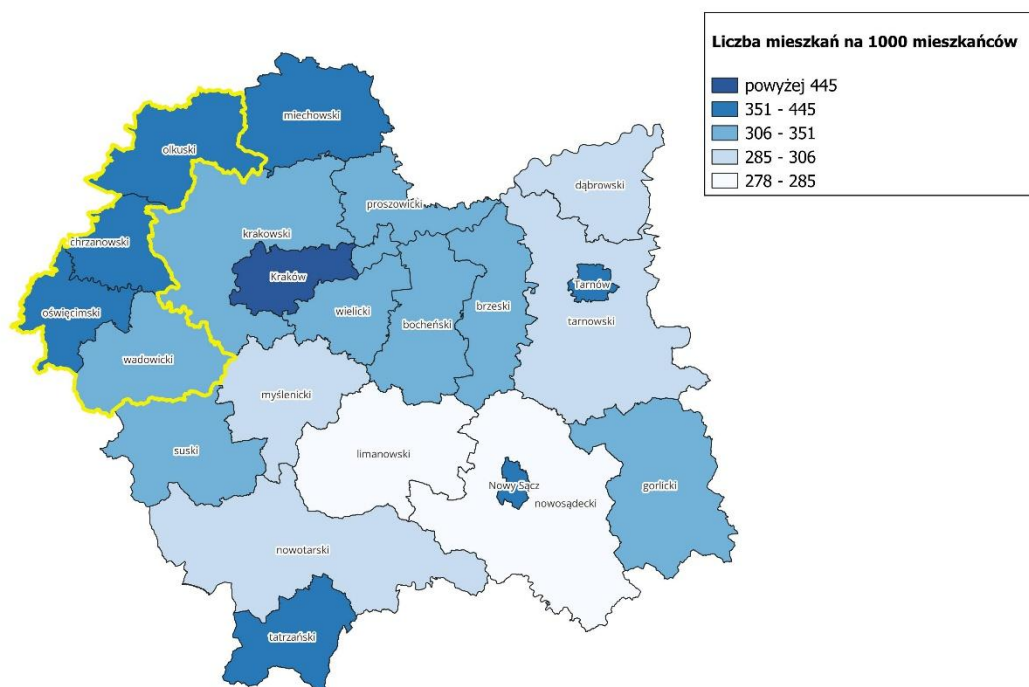
najwyższy wynik w województwie – po Krakowie – wynoszący 568 mieszkań na 1000 mieszkańców. Najniższą wartość w subregionie odnotowano w powiecie wadowickim (325 mieszkań).

Relatywnie wysoka pozycja Małopolski Zachodniej w liczbie mieszkań przypadających na liczbę mieszkańców jest spowodowana w głównej mierze niekorzystnymi czynnikami demograficznymi i spadkiem liczby ludności, a niekoniecznie wzrostem liczby nowo powstałych mieszkań, których buduje się znacznie mniej niż w innych częściach województwa. Potwierdzają to liczby oddanych mieszkań do użytkowania. W ostatnich latach subregion oświęcimski zajmował czwarte miejsce w województwie, wyprzedzając jedynie subregiony tarnowski i nowotarski.

W 2024 roku w Małopolsce Zachodniej oddano do użytkowania 1940 mieszkań, co w przeliczeniu na liczbę mieszkańców stanowiło najniższy wskaźnik wśród wszystkich subregionów – poniżej 4 mieszkań na 1000 mieszkańców. Najniższą wartość odnotowano w powiecie olkuskim (2,72). Liczba oddanych mieszkań do użytku wzrosła znacząco od 2021 roku. Przykładowo w 2020 roku oddano 1592 mieszkania.

W 2024 roku średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę w Małopolsce Zachodniej wyniosła 31,1 m<sup>2</sup> i była zbliżona do średniej wojewódzkiej (32,0 m<sup>2</sup>). Od 2015 roku średnia powierzchnia użytkowa wzrosła o ponad 5 m<sup>2</sup>. W strukturze własnościowej dominują mieszkania prywatne, zasoby spółdzielni mieszkaniowych, zasoby komunalne oraz mieszkania należące do towarzystw budownictwa społecznego. Na tle innych subregionów towarzystwa budownictwa społecznego odgrywają w Małopolsce Zachodniej relatywnie większą rolę – w 2022 roku funkcjonowało 1 457 takich mieszkań, a ich liczba w latach 2018–2022 wzrosła o 13,5%.

Mapa 15. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców (średnia z lat 2022-2024)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

### 1.3. PODSUMOWANIE

Subregion oświęcimski (Małopolska Zachodnia) pozostaje jednym z najgęściej zaludnionych obszarów województwa małopolskiego, z wyłączeniem Krakowa. Zamieszkuje go ponad pół miliona mieszkańców, co stanowi istotny potencjał rozwojowy subregionu. Jednocześnie w ostatnich latach obserwuje się nasilanie szeregu niekorzystnych procesów demograficznych.

Część z nich – takich jak niski współczynnik urodzeń czy starzenie się społeczeństwa – ma charakter ogólnokrajowy i ponadregionalny. Inne, w szczególności ujemne saldo migracji oraz postępująca depopulacja, są w Małopolsce Zachodniej wyraźnie silniejsze niż średnio w województwie. Skala tych zjawisk znacząco przewyższa przeciętne wartości dla Małopolski, zwłaszcza w powiatach chrzanowskim, olkuskim i oświęcimskim.

Starzenie się społeczeństwa niesie ze sobą istotne konsekwencje nie tylko demograficzne, ale również gospodarcze i społeczne. W długiej perspektywie prowadzi do zwiększonego zapotrzebowania na usługi opieki zdrowotnej i społecznej, ograniczenia zasobów pracy oraz wzrostu obciążeń systemu zabezpieczenia społecznego.

Prognozy demograficzne wskazują, że do 2050 roku liczba mieszkańców Małopolski Zachodniej zmniejszy się o około 17%, co oznacza ubytek trzykrotnie większy niż prognozowany dla całego województwa. Szczególnie niekorzystna sytuacja dotyczy powiatów chrzanowskiego, olkuskiego i oświęcimskiego, podczas gdy powiat wadowicki charakteryzuje się relatywnie wolniejszym tempem negatywnych zmian w tym zakresie.

W szerszym ujęciu społecznym – obejmującym opiekę społeczną, zdrowotną, edukację oraz mieszkalnictwo – Małopolska Zachodnia nie doświadcza skrajnych deficytów, jednak w większości analizowanych obszarów osiąga wskaźniki nieco poniżej średniej wojewódzkiej. Największe wyzwania dotyczą dostępności personelu medycznego oraz infrastruktury ochrony zdrowia, a także niskiej dynamiki rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Jednocześnie relatywnie korzystnie prezentuje się sytuacja w obszarze edukacji, gdzie subregion osiąga wyniki zbliżone do średnich wojewódzkich lub je przewyższa. Korzystny trend odnotowuje się również w zakresie opieki żłobkowej i edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, przede wszystkim w dostępności miejsc w placówkach oraz odsetku dzieci objętych opieką.

Tabela 6. Syntetyczna diagnoza sytuacji społeczno-demograficznej Małopolski Zachodniej

Lp.	Proces/Zjawisko	Małopolska	Małopolska Zachodnia	Powiat chrzanowski	Powiat olkuski	Powiat oświęcimski	Powiat wadowicki
1	Niewystarczający potencjał ludnościowy	-	-	-	-	-	-
2	Niekorzystny ruch naturalny ludności (niska dzietność)	+	++	++	++	++	+
3	Ujemne saldo migracji	-	++	++	++	+	-
4	Proces depopulacji	-	++	++	++	++	+
5	Starzenie się społeczeństwa	+	++	++	++	++	+
6	Skala zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej	+	+	+ / ++	+	+	+
7	Niedobór opieki nad dziećmi do lat 3	+	+	+	-	+	+ / ++
8	Ograniczona dostępność świadczeń opieki zdrowotnej	+	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++	++
9	Poziom dostępności i jakości edukacji	-	-	-	-	-	-
10	Niedobór zasobów mieszkaniowych	+	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++

Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia: „-” - brak występowania negatywnego zjawiska lub jego skala jest niewielka, „+” - zjawisko występuje, jednak jego skala nie jest duża, jego wartość jest zbliżona lub w niewielkim stopniu odbiega od średniej wartości województwa, „+ / ++” - zjawisko występuje i jego skala jest znaczna i/lub wartość odbiega od średniej wartości dla województwa, „++” - duża skala zjawiska i średnie wartości znacząco odbiegają od średniej wartości dla województwa i/lub jednostki w znacznym stopniu odstają od większości porównywalnych obszarów.

**Główne wyzwania:** niski poziom dzietności i współczynnika urodzeń, wysoki poziom obciążenia demograficznego, odwrócenie niekorzystnych trendów migracyjnych, niewystarczająca dostępność personelu medycznego.

**Trendy:** wyludnianie (depopulacja), starzenie się społeczeństwa, migracje utrzymujące się na wysokim poziomie, wzrost opieki w żłobkach i przedszkolach, spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej.

**Propozycja kierunków działań:** Należy rozwijać niestacjonarne formy opieki osób starszych oraz miejsca pobytu dziennego seniorów. Wsparcie powinno być kierowane na programy aktywizujące seniorów oraz na finansowanie placówek takich jak domy i kluby seniora. Należy promować rozwijanie różnych form wsparcia takie jak wolontariat, wsparcie podnoszenia umiejętności cyfrowych.

Priorytetem powinno być organizowanie wsparcia dla organizacji pozarządowych, które w swoich celach statutowych mają pomoc dla tej grupy społecznej. Organizacje te poprzez różne formy warsztatów, zachęcające seniorów do aktywnego trybu spędzania czasu wolnego powinny sprawić, że seniorzy będą w dobrej kondycji, co przełoży się na zmniejszenie obciążeń dla systemu opieki społecznej subregionu.

Niski wskaźnik przyrostu naturalnego podobnie jak starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem ogólnokrajowym i wymaga rozwiązań na szczeblu centralnym, tym niemniej działania mające na celu tworzenie sprzyjających warunków dla zwiększenia dzietności mogą być prowadzone na szczeblu lokalnym. Rozwiązaniem są działania koncentrujące się na tworzeniu warunków sprzyjających wychowaniu dzieci, zwiększaniu dostępności opieki nad najmłodszymi oraz ułatwianiu godzenia życia zawodowego z rodzinnym. Należy wspierać powrót matek na rynek pracy, wzmacniać więzi międzypokoleniowe sprzyjające wsparciu w wychowaniu dzieci oraz rozwijać systemy opieki, w tym usługi opiekuńcze świadczone przez nianie i inne formy wsparcia opieki. Czynnikiem wpływającym na skłonność do posiadania potomstwa są warunki mieszkaniowe i dostęp do tanich mieszkań. Rozwiązaniem może być aktywne włączenie samorządów do budownictwa społecznego poprzez wykorzystywanie terenów przekazywanych przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń, jak również inne zakłady przemysłowe, uwzględniając adaptację infrastruktury kubaturowej dla takich funkcji.

Jednym z rozwiązań niwelujących skalę migracji powinny być dążenia lokalnych władz do zwiększenia atrakcyjności przestrzeni do życia w Małopolsce Zachodniej. Jednym z najskuteczniejszych czynników sprzyjających zatrzymaniu mieszkańców są atrakcyjne miejsca pracy, zapewniające stabilność zatrudnienia i możliwości rozwoju zawodowego. Z kolei jednym z najważniejszych czynników przyciągających inwestorów tworzących nowe miejsca pracy są dostęp do kapitału ludzkiego oraz wysoka jakość życia w regionie, obejmująca m.in. dostęp do usług publicznych, edukacji i infrastruktury społecznej. Istotny jest również dalszy rozwój cyfryzacji, w tym rozbudowy infrastruktury szybkiego Internetu. Zapewnienie wysokiej jakości opieki przedszkolnej, żłobkowej oraz edukacji są również czynnikami zmniejszającymi skłonność do migracji. Sposobem na zatrzymanie migracji może być oferowanie działek w atrakcyjnych cenach w zamian za zwiążanie swojej przyszłości z daną gminą. Ważne jest również zapewnienie możliwości atrakcyjnego spędzania czasu wolnego i aktywnego wypoczynku. Istotnym elementem wzmacniania poczucia przynależności regionalnej jest ochrona i adaptacja dziedzictwa przemysłowego, które – jako materialne świadectwo historii pracy i rozwoju regionu – odwołuje się do sentymentu byłych pracowników oraz lokalnej społeczności wobec dawnych zakładów pracy, budując tym samym trwałą tożsamość miejsca.

## 2. GOSPODARKA

### 2.1. RACHUNKI REGIONALNE I FINANSE GMIN

#### 2.1.1. Poziom rozwoju gospodarczego

Wskaźniki makroekonomiczne wskazują na relatywnie silną pozycję Małopolski Zachodniej na tle pozostałych subregionów województwa małopolskiego. W 2023 roku łączna wartość dóbr i usług wytworzonych w subregionie oświęcimskim wyniosła 35,5 mld euro, co plasowało go na trzecim miejscu w województwie – po Krakowie oraz subregionie krakowskim. Świadczy to o istotnym znaczeniu gospodarczym tego obszaru w strukturze regionalnej Małopolski.

Produkt krajowy brutto ogółem w subregionie wykazuje wyraźną tendencję wzrostową. Szczególnie dynamiczny przyrost odnotowano po 2020 roku. W ciągu zaledwie trzech lat wartość PKB zwiększyła się o ponad 40%. Oznacza to, że Małopolska Zachodnia relatywnie łagodnie przeszła przez okres pandemii COVID-19 pod względem gospodarczym, w porównaniu z częścią innych subregionów. W ujęciu długookresowym, w latach 2014–2023, produkt krajowy brutto wzrósł łącznie o 88%, co potwierdza trwałość procesów rozwojowych zachodzących na tym obszarze.

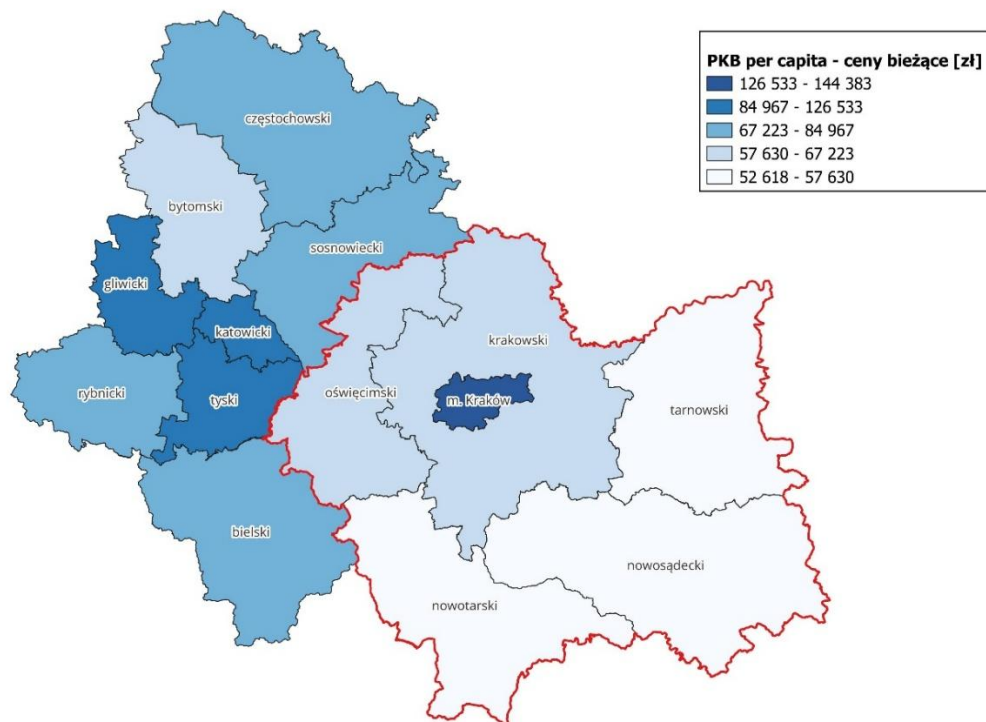
W odniesieniu wartości Produktu Krajowego Brutto do liczby mieszkańców, Małopolska Zachodnia zajęła drugie miejsce wśród subregionów województwa małopolskiego. W 2023 roku produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) wyniósł 67 223 zł. Wyższy poziom tego wskaźnika odnotowano jedynie w Krakowie, który w istotny sposób zawyża średnie wartości wojewódzkie. Jednocześnie, na tle subregionów województwa śląskiego, Małopolska Zachodnia osiąga wyraźnie niższe wartości PKB per capita, co wskazuje na utrzymującą się lukę rozwojową względem silnie uprzemysłowionych obszarów Górnego Śląska. Od 2019 roku PKB na 1 mieszkańca wzrosło w subregionie o ponad połowę.

Podobne wnioski wynikają z analizy wartości dodanej brutto<sup>6</sup>. W 2023 roku wartość dodana brutto w subregionie oświęcimskim wyniosła 192 tys. zł na 1 pracującego, co oznaczało wynik wyraźnie powyżej średniej dla województwa małopolskiego (180 tys. zł). Jednocześnie wskaźnik ten pozostawał niższy od średniej krajowej (206 tys. zł) oraz średniej dla województwa śląskiego (218 tys. zł). W porównaniu z subregionami śląskimi, Małopolska Zachodnia wyprzedzała jedynie subregiony bytomski i częstochowski, co potwierdza umiarkowany poziom produktywności pracy w relacji do regionów o silnej koncentracji przemysłu i zaawansowanych usług. Od 2019 roku w subregionie oświęcimskim odnotowano wzrost wartości wskaźnika o ponad 60%.

---

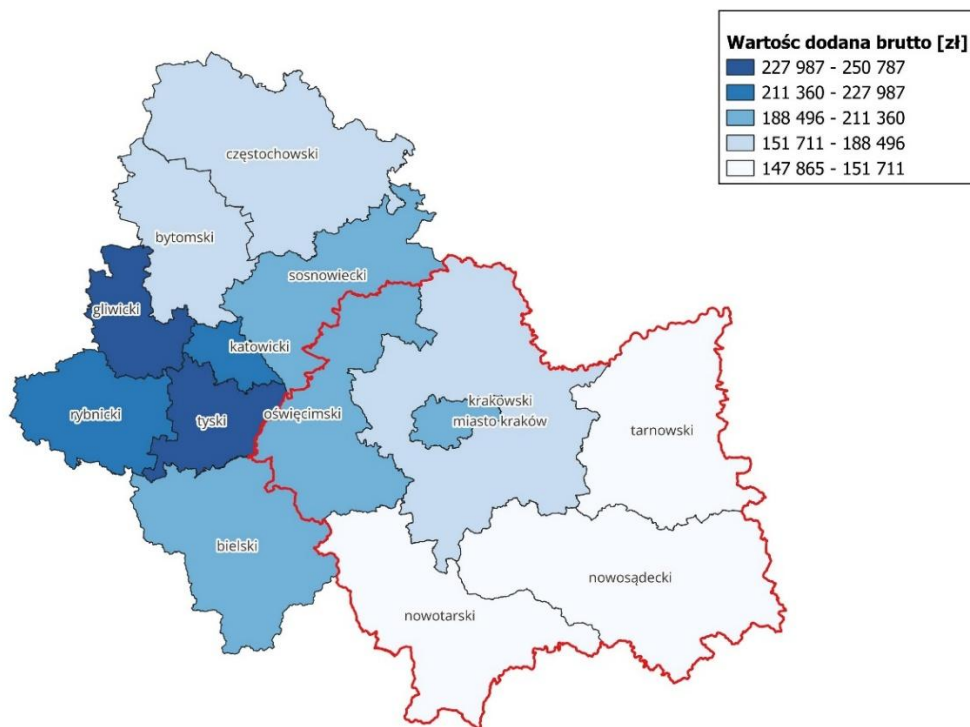
<sup>6</sup> Wartość dodana brutto to wskaźnik określający wartość wytworzonych dóbr i usług pomniejszony o koszty zużycia pośredniego.

Mapa 16. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2023 roku (ceny bieżące)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 17. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2023 roku



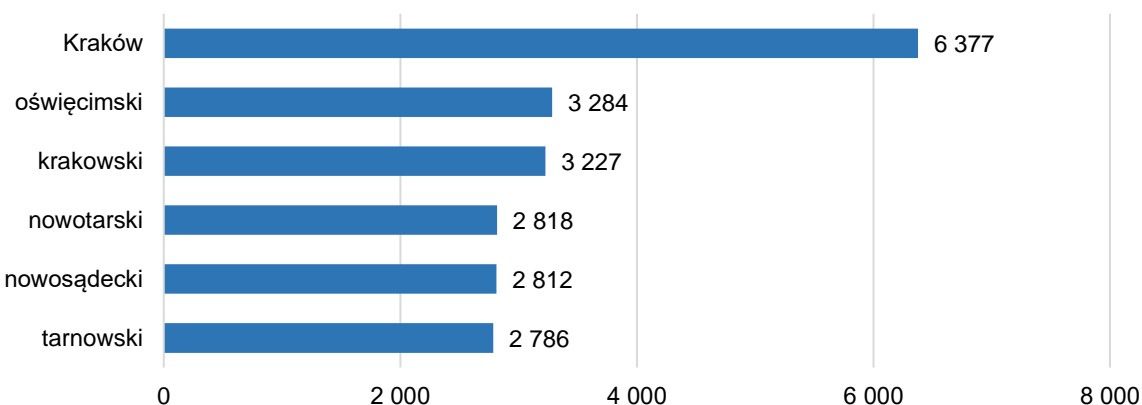
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

## 2.1.2. Kondycja finansowa gmin

Analizie poddano również sytuację finansową jednostek samorządu terytorialnego zlokalizowanych na obszarze Małopolski Zachodniej. Jednym z podstawowych wskaźników obrazujących kondycję finansową samorządów są dochody własne budżetów gmin, które odzwierciedlają stopień samodzielności finansowej oraz potencjał rozwojowy jednostek lokalnych.

W latach 2022-2024 uśrednione dochody własne budżetów gmin i miast na prawach powiatu w subregionie oświęcimskim wyniosły 3 284 zł na 1 mieszkańca, co plasowało Małopolskę Zachodnią w ścisłej czołówce subregionów województwa małopolskiego. Jedynym obszarem wyraźnie przewyższającym zarówno Małopolskę Zachodnią, jak i pozostałą część województwa był Kraków, gdzie wartość tego wskaźnika osiągnęła 6 377 zł na 1 mieszkańca. Tak znaczna różnica wynika przede wszystkim z metropolitalnego charakteru miasta oraz koncentracji funkcji administracyjnych, gospodarczych i usługowych.

Wykres 5. Dochody własne budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w latach 2022-2024 w podziale na subregiony.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo relatywnie dobrej sytuacji finansowej na tle innych subregionów, na poziomie lokalnym widoczne jest znaczne zróżnicowanie kondycji finansowej poszczególnych gmin. Jednym z kluczowych wskaźników opisujących stabilność finansową samorządów jest nadwyżka operacyjna netto<sup>7</sup>, która określa zdolność samorządów do finansowania nowych inwestycji oraz wpływa na ich potencjał kredytowy. W latach 2020-2022, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, najwyższe wartości nadwyżki operacyjnej netto odnotowano w gminach: Trzyciąż, Wadowice i Babice.

Tabela 7. Średnia nadwyżka operacyjna netto per capita w latach 2020-2022

Gmina	Nadwyżka operacyjna	Gmina	Nadwyżka operacyjna
Trzyciąż	934,8	Klucze	364,6

<sup>7</sup> kwota środków finansowych, która pozostaje w budżecie samorządu terytorialnego po sfinansowaniu wszystkich niezbędnych wydatków bieżących i spłaceniu wcześniejszego zadłużenia

Wadowice	831,6	Polanka Wielka	316,2
Babice	819,5	Osiek	315,9
Przeciszów	751,8	Kalwaria Zebrzydowska	265,5
Zator	678,3	gm. Oświęcim	265,2
Brzeźnica	596,2	Alwernia	257,6
Bolesław	547,7	Lanckorona	256,2
Chelmek	537,6	Brzeszcze	250,4
Wolbrom	515,0	Wieprz	221,6
Stryszów	503,9	Bukowno	198,7
Spytkowice	500,7	Tomice	185,1
Chrzanów	499,5	Andrychów	177,1
Trzebinia	426,4	Libiąż	70,3
m. Oświęcim	402,9	Kęty	66,2
Olkusz	367,2	Mucharz	52,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://wspolnota.org.pl/news-rankingi/ranking-kondycja-finansowa-samorzadow>.

Gminy charakteryzujące się wysoką nadwyżką operacyjną należą jednocześnie do liderów pod względem realizowanych inwestycji. Najwyższy udział wydatków inwestycyjnych w ogólnej strukturze wydatków odnotowano przede wszystkim w gminach powiatu wadowickiego, takich jak Stryszów, Mucharz i Lanckorona, a także w gminie Polanka Wielka (powiat oświęcimski). W każdej z wymienionych jednostek samorządu terytorialnego udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem przekraczał 25%. Gminy Mucharz i Stryszów wyróżniały się ponadto najwyższym poziomem wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Wysoki poziom aktywności inwestycyjnej może w długim okresie przyczyniać się do wzrostu gospodarczego, m.in. poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej oraz poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. Jednocześnie część gmin, ze względu na ograniczone możliwości finansowe, koncentruje się przede wszystkim na realizacji wydatków bieżących, co ogranicza ich zdolność do podejmowania nowych przedsięwzięć inwestycyjnych.

W niektórych przypadkach realizacja inwestycji wiąże się z koniecznością zwiększania poziomu zadłużenia. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje w gminach, które charakteryzują się jednocześnie wysokim wskaźnikiem zadłużenia oraz niskim poziomem wydatków inwestycyjnych. Do tej grupy należały m.in. gminy: Kęty, Libiąż i Andrychów, gdzie średnioroczny współczynnik zadłużenia za lata 2021–2023 przekroczył 30%.

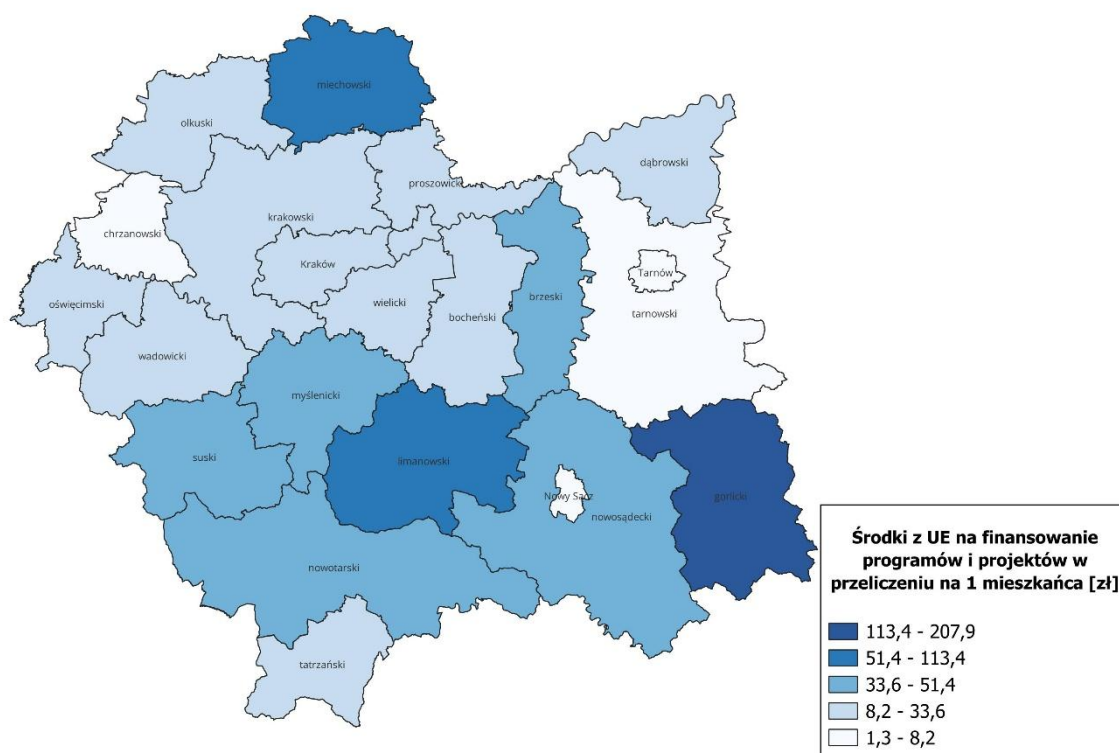


Spytkowice	1096,02	18,0	Olkusz	565,23	10,9
Chelmek	993,15	17,8	Kęty	561,46	10,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu regionalnym Małopolska Zachodnia charakteryzowała się jednym z najniższych poziomów wykorzystania środków unijnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Niższy wskaźnik odnotowano jedynie w Krakowie. W 2024 roku wartość środków unijnych przeznaczonych na finansowanie programów i projektów wyniosła w subregionie oświęcimskim 17,9 zł na 1 mieszkańca, czyli niemal dwukrotnie mniej niż średnio w województwie małopolskim.

Mapa 19. Środki gmin i powiatów z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2022-2024

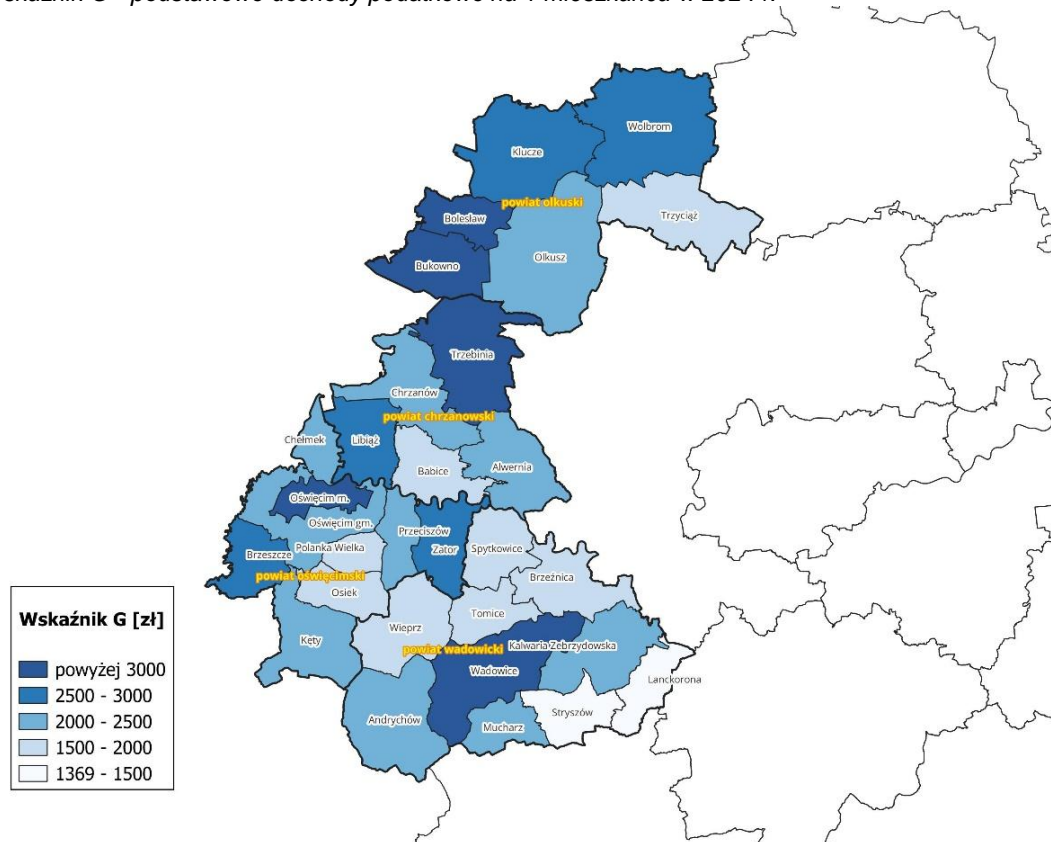


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem opisującym sytuację finansową gmin jest wskaźnik G, określający poziom dochodów podatkowych przypadających na 1 mieszkańca. Wskaźnik ten stanowi podstawę do oceny zamożności jednostek samorządu terytorialnego i jest wykorzystywany przy ustalaniu wysokości subwencji wyrównawczej. Małopolska Zachodnia charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem przestrzennym wartości wskaźnika G. Najwyższe jego poziomy w 2024 r. odnotowano w gminach położonych w północnej części subregionu, takich jak: Bolesław, Bukowno i Trzebinia, a także w większych miastach – Wadowicach i Oświęcimiu. Najniższe wartości osiągały natomiast gminy położone w południowej części obszaru, w szczególności Lanckorona, Stryszów oraz Wieprz, co wskazuje na ich ograniczony potencjał dochodowy. W porównaniu do 2020 roku każda z

gmin odnotowała przyrost wartości wskaźnika G. Najniższy przyrost osiągnęła gmina Brzeszcze (+16%), a najwyższy gmina Trzyciąż (+64%).

Mapa 20. Wskaźnik G - podstawowe dochody podatkowe na 1 mieszkańca w 2024 r.<sup>8</sup>



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów (<https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-dochodow-podatkowych-gmin-powiatow-i-województw-na-2024-r>), dostęp: 9.09.2025 r.

## 2.2. RYNEK PRACY

Jednym z kluczowych narzędzi monitorowania zmian zachodzących na rynku pracy jest system funkcjonujący pod nazwą Barometr Zawodów – ogólnopolskie badanie koordynowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. Badanie to identyfikuje zawody deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe, a także prognozuje sytuację zawodową w perspektywie jednego roku.

Zgodnie z prognozą na 2025 rok, Małopolska Zachodnia charakteryzuje się silnym deficytem pracowników. Szczególnie wysokie zapotrzebowanie dotyczy wykwalifikowanych pracowników fizycznych, w tym m.in. spawaczy, murarzy, tynkarzy oraz pracowników budowlanych. Istotne braki kadrowe występują również w zawodach pedagogicznych, zwłaszcza wśród nauczycieli przedszkoli, nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych, a także pedagogów.

Kolejną grupę zawodów deficytowych stanowią wysoko wykwalifikowani pracownicy sektora ochrony zdrowia, w szczególności lekarze, pielęgniarki i położne, a także fizjoterapeuci i masażyści. Zawody te

<sup>8</sup> Wskaźnik G obowiązywał do 31 grudnia 2024 r. Od 1 stycznia 2025 r. obowiązuje Indywidualny wskaźnik zamożności gmin

zostały wskazane jako szczególnie deficytowe w 2025 roku w powiecie olkuskim. Natomiast w powiecie chrzanowskim do zawodów o największym deficycie należą przede wszystkim nauczyciele praktycznej nauki zawodu, przedmiotów zawodowych, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych.

Wśród nielicznych zawodów zaklasyfikowanych jako nadwyżkowe, tj. takich, w których liczba osób poszukujących pracy przewyższa zapotrzebowanie pracodawców, wymieniono m.in. ekonomistów, specjalistów ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji, techników budownictwa i techników informatyki, a także absolwentów kierunków humanistycznych, takich jak filozofia, historia, politologia i kulturoznawstwo, oraz krawców i pracowników produkcji odzieży.

Wysoki udział zawodów deficytowych wskazuje na narastający problem niedoboru siły roboczej w Małopolsce Zachodniej. Jedną z głównych przyczyn utrzymywania się podobnej struktury zawodów deficytowych w ostatnich latach są uwarunkowania systemowe, w tym niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy. W zawodach technicznych obserwowany jest niedobór młodych absolwentów, zdolnych zastąpić pracowników odchodzących na emeryturę, co prowadzi do powstawania luki pokoleniowej. Dodatkowo tempo inwestowania przez przedsiębiorstwa w rozwój kompetencji i kwalifikacji pracowników pozostaje niewystarczające. Z kolei w sektorach opieki społecznej i ochrony zdrowia popyt na pracowników rośnie szybciej niż liczba absolwentów i specjalistów gotowych wejść na rynek pracy<sup>9</sup>.

---

<sup>9</sup> <https://businessinsider.com.pl/praca/liczba-deficytowych-zawodow-spada-ale-tu-wciaz-brakuje-fachowcow/hhpl8sr>, Staszewska-Jedynasty Z., *Business Insider Polska*, dostęp: 4.12.2025

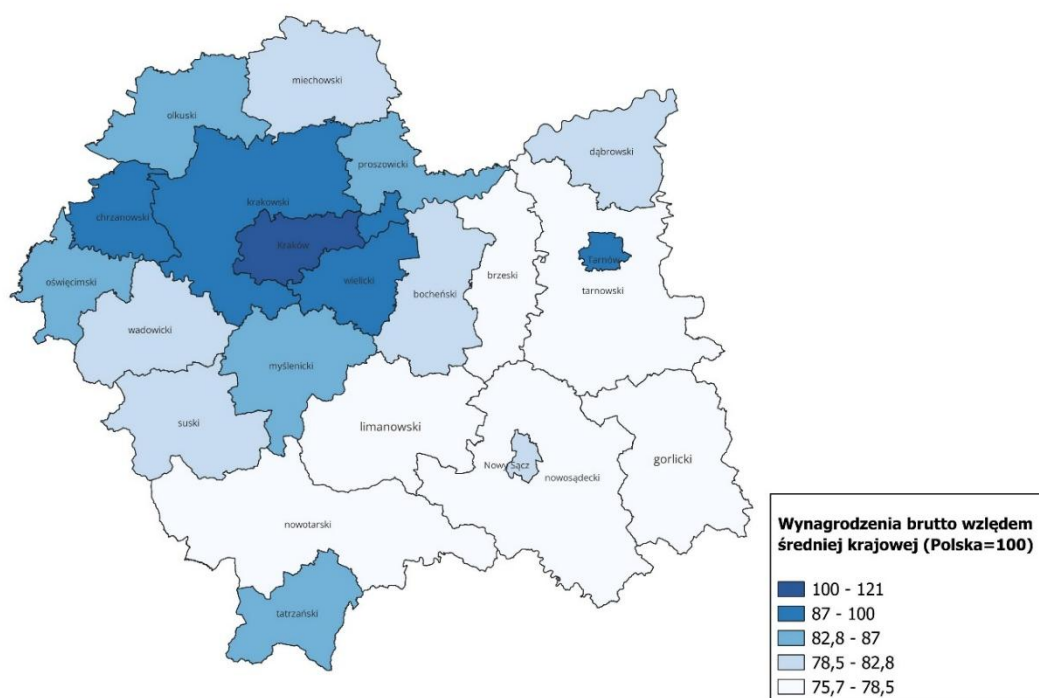
Tabela 9. Barometr zawodów w Małopolsce – zapotrzebowanie na zawody w 2025 r.

Powiat	chrzanowski	olkuski	oświęcimski	wadowicki
deficyt lub duży deficyt	betoniarze i zbrojarze, blacharze i lakiernicy samochodowi, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, inspektorzy nadzoru budowlanego, inżynierowie budownictwa, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników, kierownicy budowy, lekarze, logopedzi i audiofonolodzy, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, nauczyciele nauczania wczesnoszkolnego, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, nauczyciele przedmiotów zawodowych, nauczyciele przedszkoli, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, pedagogzy, piekarze, pielęgniarki i położne, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, pracownicy służb mundurowych, pracownicy socjalni, przetwórcy mięsa i ryb, psychologzy i psychoterapeuci, robotnicy budowlani, robotnicy obróbki drewna i stolarze, samodzielni księgowi, spawacze, ślusarze, wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych	blacharze i lakiernicy samochodowi, brukarze, dekarze i blacharze budowlani, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, inżynierowie elektrycy i energetycy, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, kucharze, lekarze, magazynierzy, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, monterzy okien i szklarze, murarze i tynkarze, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, nauczyciele przedmiotów zawodowych, nauczyciele przedszkoli, operatorzy aparatury medycznej, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, pedagogzy, piekarze, pielęgniarki i położne, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, pracownicy służb mundurowych, przedstawiciele handlowi, pracownicy socjalni, przetwórcy mięsa i ryb, psychologzy i psychoterapeuci, ratownicy medyczni, robotnicy budowlani, robotnicy obróbki drewna i stolarze, spawacze, specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży, spedytorzy i logistycy, ślusarze	betoniarze i zbrojarze, brukarze, fizjoterapeuci i masażyści, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników, lekarze, murarze i tynkarze, nauczyciele przedszkoli, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, pielęgniarki i położne, pracownicy socjalni, psychologzy i psychoterapeuci, samodzielni księgowi, spawacze	betoniarze i zbrojarze, brukarze, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, fryzjerzy, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników, kosmetyczki, kucharze, lekarze, logopedzi i audiofonolodzy, magazynierzy, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, mechanicy-monterzy maszyn i urządzeń, pracownicy socjalni, nauczyciele nauczania wczesnoszkolnego, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, nauczyciele przedmiotów zawodowych, nauczyciele przedszkoli, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, obuwnicy, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, piekarze, pielęgniarki i położne, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, pracownicy socjalni, psychologzy i psychoterapeuci, robotnicy budowlani, robotnicy obróbki drewna i stolarze, samodzielni księgowi, spawacze, specjaliści ds. finansowych
nadwyżka		ekonomiści, specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji, technicy budownictwa, technicy informatycy	filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy, krawcy i pracownicy produkcji odzieży	

Zródło: opracowanie własne na podstawie Barometru zawodów, prognoza zapotrzebowania na pracowników (<https://barometr.zawodow.pl/>, dostęp: 1.10.2025)

Poziom wynagrodzenia w Małopolsce Zachodniej był niższy niż w kraju i Małopolsce. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło w 2024 roku 86% średniej ogólnokrajowej. W ostatnich latach proporcje te niemal nie zmieniły się i są na zbliżonym poziomie. Niestety różnice w zarobkach między Małopolską Zachodnią a województwem, które w ostatnim latach nie tylko nadrobiło stratę do reszty kraju, ale i przekroczyło średnią krajową, osiągając rezultat w 2024 roku na poziomie - 102% wynagrodzenia średniej krajowej, pogłębiły się. Jest to spowodowane rosnącymi zarobkami w Krakowie, który zawyża średni poziom wynagrodzeń na poziomie województwa. W stolicy Małopolski poziom wynagrodzenia brutto w 2024 roku wyniósł 120% średniej krajowej. Oznacza to wzrost o 10 p.p. w ciągu ostatnich 6 lat. Żaden z pozostałych subregionów nie osiągnął rezultatu na poziomie średniej wojewódzkiej czy nawet krajowej. Wskaźnik wynagrodzeń potwierdza silną polaryzację na linii wielkie miasta<sup>10</sup> - reszta kraju. Wśród powiatów Małopolski Zachodniej najwyższy uśredniony wskaźnik za lata 2022-2024 odnotował powiat oświęcimski (87% średniej krajowej), natomiast najniższy wadowicki (80%).

Mapa 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (2022-2024)



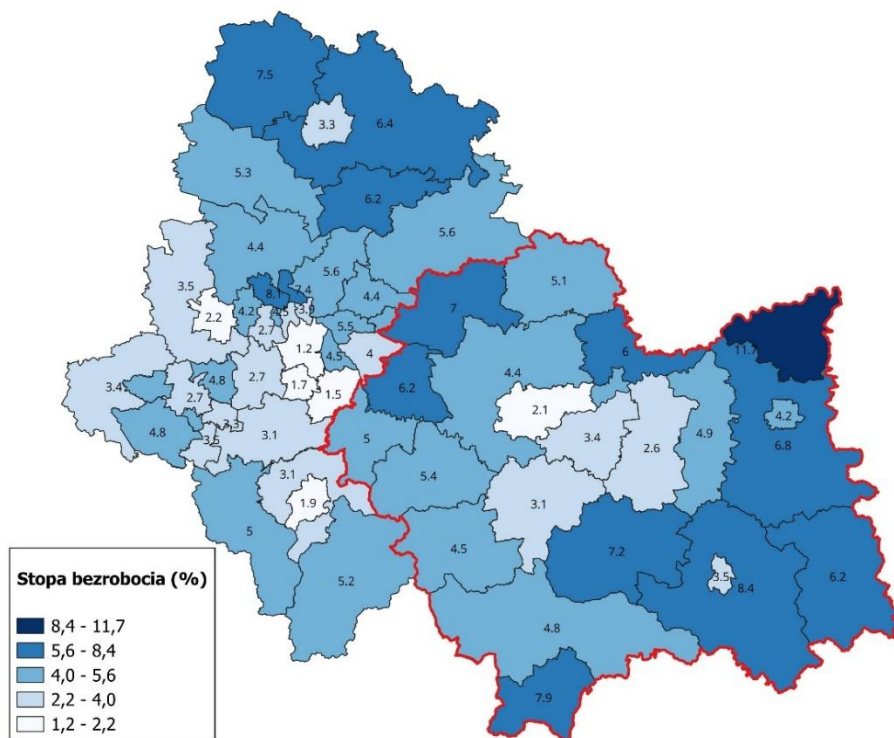
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotnym wyzwaniem rynku pracy w subregionie oświęcimskim pozostaje poziom bezrobocia rejestrowanego. W latach 2022-2024 Małopolska Zachodnia notowała wyższy wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego zarówno w porównaniu do kraju, jak i województwa. Średnia wartość dla tego okresu wyniosła 5,8%, co oznacza poziom o 1,5 p.p. wyższy niż średnia dla Małopolski. Najmniej korzystna sytuacja występowała w powiecie olkuskim, gdzie średnia stopa bezrobocia wyniosła 7%.

<sup>10</sup> Tzw. Wielka piątka miast – najszybciej rozwijające się miasta w Polsce, do których można zaliczyć: Warszawę, Kraków, Wrocław, Poznań oraz Trójmiasto.

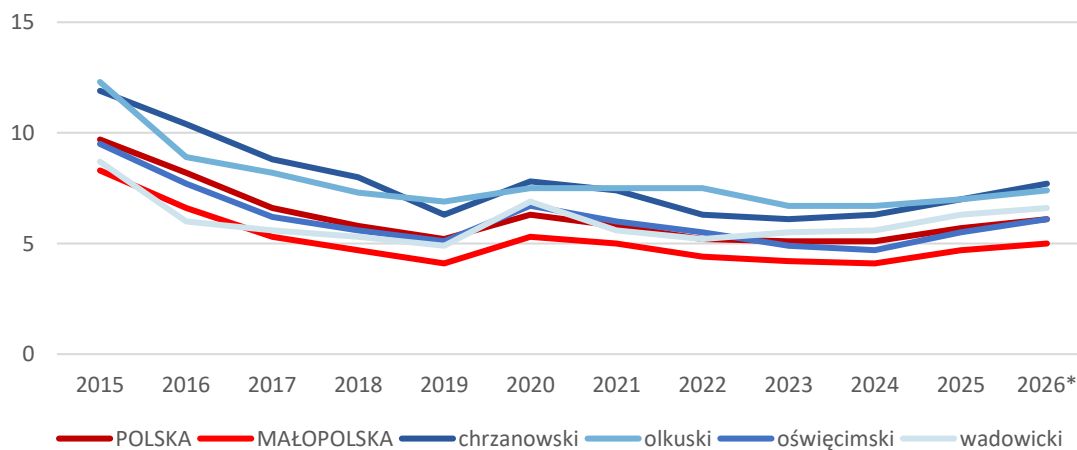
Podobnie jak w innych subregionach, w latach 2015-2024 stopa bezrobocia uległa zmniejszeniu o blisko połowę. Do 2024 roku wskaźnik stopy bezrobocia wykazywał trend spadkowy. W pierwszych latach dynamika była większa, natomiast w 2020 roku – w wyniku pandemii COVID-19 – nastąpiło pogorszenie sytuacji na rynku pracy. Do 2024 roku spadek bezrobocia był już znacznie wolniejszy. W 2025 roku ponownie odnotowano trend wzrostowy poziomu bezrobocia, który utrzymuje się również z początkiem 2026 roku. Średnio dla subregionu oświęcimskiego stopa bezrobocia rejestrowanego w lutym 2026 roku wyniosła 6,9%, przy średniej dla województwa 5,0%.

Mapa 22. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2022-2024



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 6. Dynamika bezrobocia rejestrowanego w latach 2015-2026 [%]

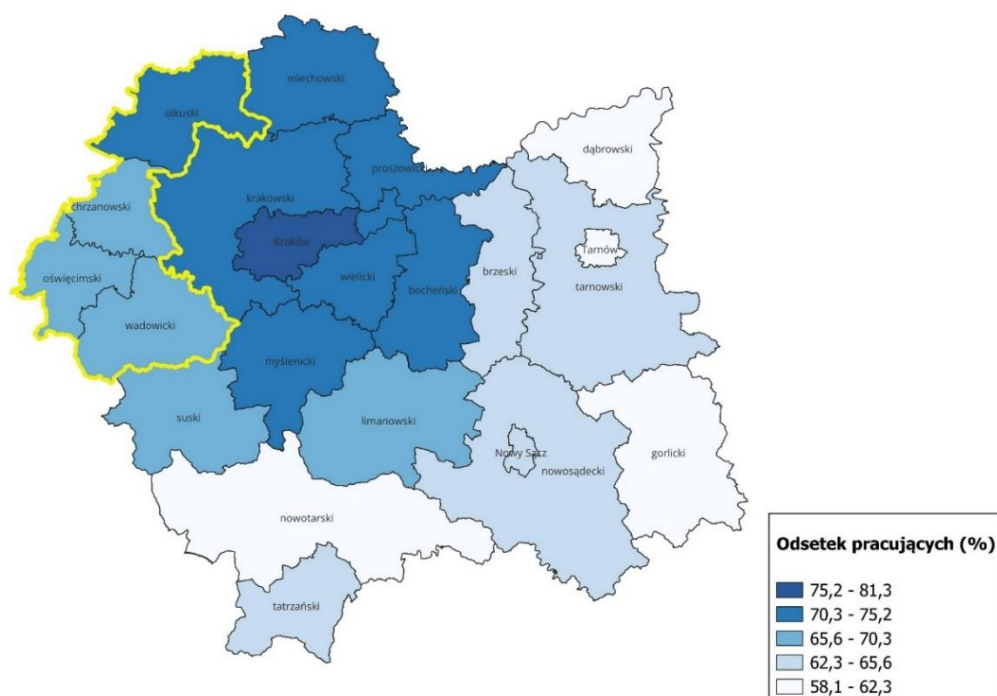


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na początku 2025 r. w Małopolsce Zachodniej pracowało około 210 tys. osób, co stanowiło 15% wszystkich pracujących w województwie małopolskim (stan na marzec 2025 r.). Ze względu na brak pełnych danych dotyczących aktywności zawodowej na poziomie subregionów i powiatów, na potrzeby diagnozy oszacowano wskaźnik udziału pracujących w ludności w wieku produkcyjnym, definiowanym jako 18-59 lat dla kobiet i 18-64 lata dla mężczyzn.

Wartość tego współczynnika dla subregionu oświęcimskiego wyniosła niespełna 70%, przy czym udział pracujących kobiet był o 1 p.p. wyższy niż mężczyzn. Subregion ten znalazł się w czołówce województwa, ustępując jedynie Krakowowi i subregionowi krakowskiemu. Zróżnicowanie wskaźnika pomiędzy powiatami Małopolski Zachodniej było niewielkie i mieściło się w przedziale od 68% w powiecie chrzanowskim do 72% w powiecie olkuskim.

Mapa 23. Odsetek pracujących względem liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2024 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Objaśnienia: Łącznie wszyscy pracujący w odniesieniu do ludności w wieku 18-59 (kobiety) i 18-64 (mężczyźni).

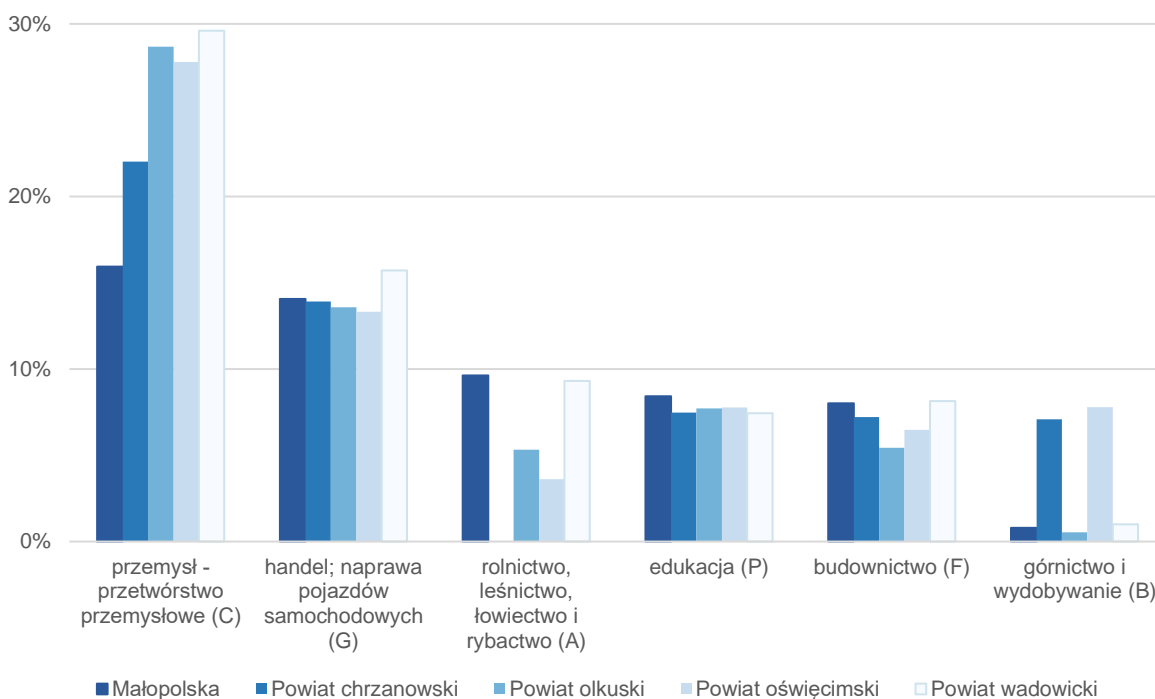
Struktura zatrudnienia w Małopolsce Zachodniej koncentruje się głównie w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (C), handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych (G), edukacja (P) oraz budownictwo (F). Kluczową rolę odgrywa przetwórstwo przemysłowe, w którym zatrudnionych jest blisko 60 tys. pracowników. We wszystkich powiatach udział pracujących w tej sekcji przekraczał 20% wszystkich pracujących, podczas gdy średnia dla Małopolski wynosiła 16%. Szczególne znaczenie mają rozwinęty przemysł chemiczny (Synthos S.A.) oraz spożywczy (Maspex sp. z o.o.). Jednocześnie udział zatrudnionych w sekcjach informacja i komunikacja (2-3%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (4%) pozostaje wyraźnie poniżej średniej wojewódzkiej.

Istotnym sektorem z punktu widzenia wyzwań transformacji energetycznej pozostaje górnictwo i wydobywanie. Wysoki, sięgający 7-8%, udział zatrudnienia w tej sekcji występuje w powiatach, na terenie których nadal funkcjonują kopalnie węgla kamiennego - chrzanowski (Libiąż) oraz oświęcimski (Brzeszcze). W powiecie olkuskim po zakończeniu wydobywania rud cynku i ołowiu w Zakładach Górniczo-Hutniczych „Bolesław” do 2020 roku i przekształceniu działalności w kierunku hutnictwa klasyfikowanego jako przetwórstwo przemysłowe, liczba pracujących w górnictwie jest marginalna (ok. 0,5%).

Liczba osób zatrudnionych w górnictwie w Małopolsce Zachodniej wynosi około 8,5 tys. osób, z czego około 7,2 tys. pracuje bezpośrednio w dziale 05 PKD – górnictwo węgla kamiennego i brunatnego. Jest to łączna liczba pracujących w górnictwie uwzględniająca osoby zatrudnione na Górnym Śląsku. Ponad 90% zatrudnionych w tym sektorze stanowią mężczyźni (stan na czerwiec 2025). Liczba pracujących w górnictwie systematycznie maleje. W przypadku zakładów górniczych w Małopolsce, zatrudnienie kształtuje się następująco (stan na 2026 rok)<sup>11</sup>:

- Zakład Górniczy Janina – 2 135 osób, w tym 1 745 pod ziemią;
- Zakład Górniczy Brzeszcze – 1 435 osób, w tym 1 168 z pod ziemią.

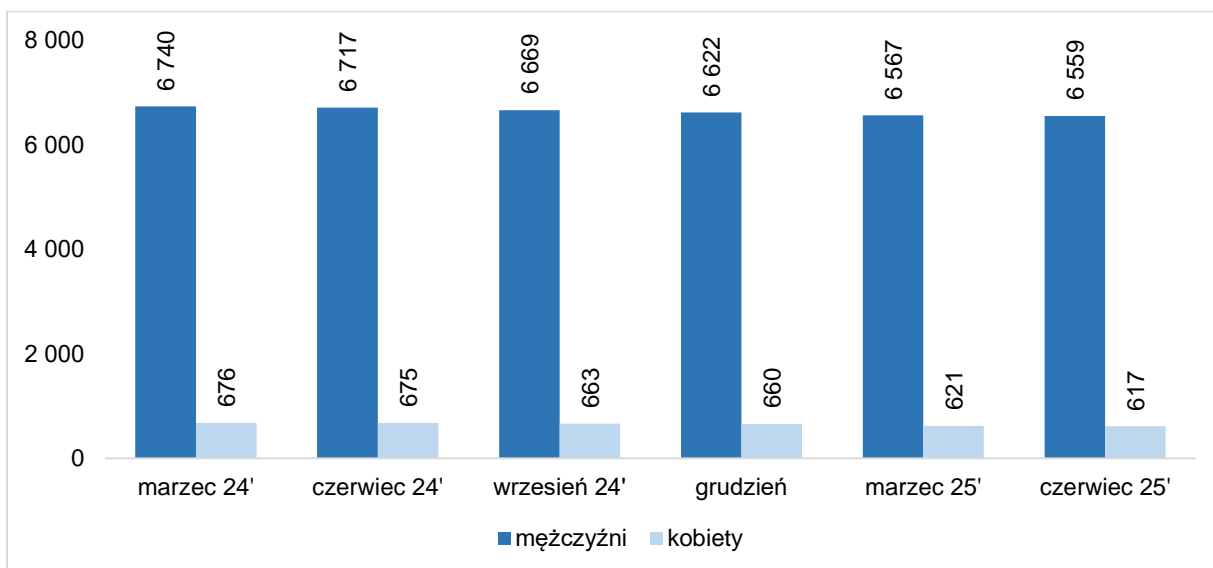
Wykres 7. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD 2007 (marzec 2025 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.  
Objaśnienia: stan na marzec 2025.

11 Dane z PKW S.A.

Wykres 8. Pracujący w sekcji B dział 05 (wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego) z Małopolski.



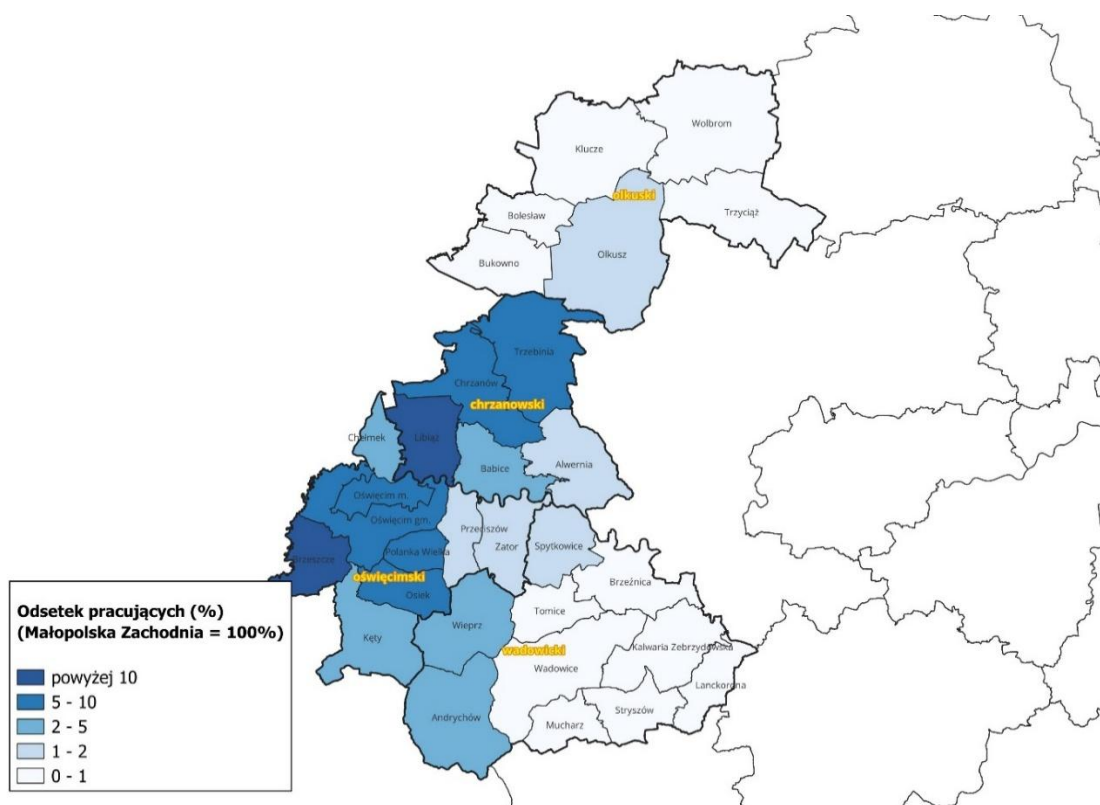
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie liczby informacji PIT-11 wydawanych podatnikom tytułem wypłaconych należności ze stosunku pracy pozyskanych z Krajowej Administracji Skarbowej udało się określić szacunkową liczbę pracujących w sekcji w górnictwie węgla kamiennego (sekcja B dział 05<sup>12</sup>) na poziomie gmin Małopolski Zachodniej. Według danych Krajowej Administracji Skarbowej w 2023 roku liczba takich pracowników wyniosła około 7,3 tys. osób. Jest to wielkość zbliżona do tej opublikowanej przez Główny Urząd Statystyczny (w styczniu 2024 r. GUS podawał liczbę pracowników rządu 7,4-7,5 tys. osób).

Analiza przestrzenna wykazała, że największy udział pracowników górnictwa zamieszkiwał gminy Libiąż (17%) i Brzeszcze (16%). Łącznie około jedna trzecia osób zatrudnionych w tym sektorze mieszkała w tych dwóch gminach. W pozostałych gminach rozkład udziału pracowników determinowany był głównie odległością od zakładów górniczych.

<sup>12</sup> Sekcja B dział 05 – odnosi się zarówno do górnictwa węgla kamiennego, jak i brunatnego. Natomiast ze względu na to, że w Małopolsce Zachodniej występują wyłącznie zakłady górnicze węgla kamiennego, pisząc o sekcji B dz. 05 należy rozumieć górnictwo węgla kamiennego.

Mapa 24. Odsetek zatrudnionych w sekcji B dział 05 wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego w gminach Małopolski Zachodniej w 2023 r., Małopolska Zachodnia = 100%

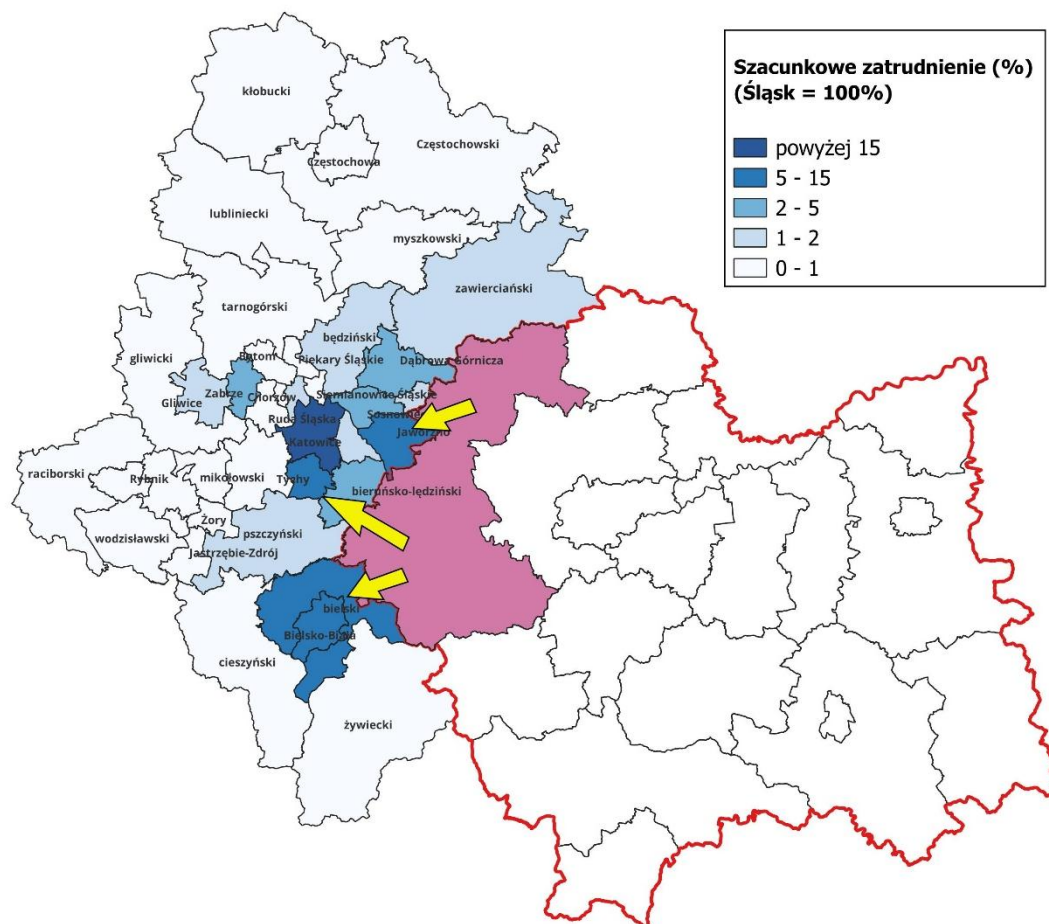


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS.  
 Objasnienia: Na podstawie liczby informacji wydanych podatnikom tytułem wypłaconych należności ze stosunku: pracy, służbowego, spółdzielczego wg sekcji PKD 2007

Dane PIT-11, zawierające informacje o siedzibie płatnika, umożliwiły również analizę powiązań rynku pracy pomiędzy Małopolską Zachodnią, a województwem śląskim. Celem analizy było wskazanie głównych kierunków przepływów pracowników, a nie precyzyjne określenie ich skali. Należy podkreślić, że prezentowane dane mają charakter szacunkowy i mogą być obarczone błędem wynikającym z różnic pomiędzy faktycznym miejscem wykonywania pracy, a formalną siedzibą pracodawcy.

Najsilniejsze powiązania zidentyfikowano z powiatami położonymi we wschodniej części województwa śląskiego. Wyodrębniono trzy główne kierunki: Jaworzno, obszar Katowice–Tychy oraz aglomerację bielską. Jaworzno, jako siedziba Południowego Koncernu Węglowego S.A., pełni istotną rolę na rynku pracy regionu. Aglomeracja katowicka stanowi konkurencyjny wobec Krakowa rynek pracy, natomiast Tychy wyróżniają się silnie rozwiniętym przemysłem, w szczególności motoryzacyjnym. Bielsko-Biała to z kolei duży, samodzielny ośrodek miejski o niskim poziomie bezrobocia, wykazujący historyczne powiązania z Małopolską Zachodnią.

Mapa 25. Szacunkowy udział zatrudnienia mieszkańców Małopolski Zachodniej w powiatach województwa śląskiego na podstawie informacji PIT-11 w 2023 roku (Śląsk=100%)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS.

Objaśnienia: Na podstawie liczby informacji wydanych podatnikom tytułem wypłaconych należności ze stosunku: pracy, służbowego, spółdzielczego wg sekcji PKD 2007

## 2.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ

### 2.3.1. Przedsiębiorczość

W 2024 roku w Małopolsce Zachodniej zarejestrowanych było 64 454 podmiotów gospodarczych, co stanowiło około 13% wszystkich przedsiębiorstw funkcjonujących w województwie małopolskim. W porównaniu do 2014 roku udział Małopolski spadł o 2 p.p. Strukturę przedsiębiorstw zdominowały mikroprzedsiębiorstwa, czyli podmioty zatrudniające do 9 pracowników, których udział wyniósł 97% ogółu podmiotów i wzrósł o 1 p.p. przez ostatnie 10 lat.

Na obszarze Małopolski Zachodniej funkcjonują trzy przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 1000 pracowników i liczba ta pozostaje niezmienna od 10 lat. Do największych firm subregionu należą: Synthos S.A. - spółka z siedzibą w Oświęcimiu działająca w branży chemicznej, Grupa Maspex sp. z o.o. – koncern spożywczy z siedzibą w Wadowicach oraz Grupa Kęty S.A. – spółka zajmująca się

metalurgią i przetwórstwem aluminium. Istotną rolę w strukturze gospodarczej regionu odgrywają również Velvet Care sp. z o.o. – producent artykułów papierniczych z siedzibą w Kluczach oraz Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” w powiecie olkuskim, które po 2020 roku, w wyniku stopniowego wygaszania działalności górniczej, skoncentrowały się głównie na hutnictwie. Zakłady Górnicze „Janina” w Libiążu oraz „Brzeszcze” należące do Południowego Koncernu Węglowego zatrudniają odpowiednio ok. 2 tys. i 1450 pracowników i są kluczowym pracodawcą dla tego subregionu.

Tabela 10. Podmioty gospodarcze w Małopolsce Zachodniej według klas wielkości w 2024 roku.

Jednostka	ogółem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000+
Subregion oświęcimski	64 454	62 429	1 640	350	32	3
Powiat wadowicki	19 882	19 264	495	112	11	0
Powiat oświęcimski	16 754	16 260	388	96	8	2
Powiat chrzanowski	14 094	13 643	371	73	7	0
Powiat olkuski	13 724	13 262	386	69	6	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza struktury działalności gospodarczej według klasyfikacji PKD 2007 wskazuje, że kluczowe znaczenie w Małopolsce Zachodniej mają: usługi handlowe i naprawcze, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe. Jednocześnie zauważalnie mniejsze znaczenie – w porównaniu ze średnią wojewódzką – mają sekcje związane z turystyką (sekcja I – zakwaterowanie i usługi gastronomiczne) oraz z działalnością informatyczną, naukową i techniczną (sekcje J i M).

W 2024 roku największa liczba podmiotów była zarejestrowana w sekcji G – *handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle*. We wszystkich powiatach Małopolski Zachodniej udział podmiotów z tej sekcji przekraczał 20% ogółu podmiotów gospodarczych. W 2024 roku łącznie funkcjonowało ponad 16 tysięcy firm o takim profilu działalności. Drugą pod względem liczebności sekcją było budownictwo (sekcja F). W tym przypadku, jedynie powiat wadowicki przekroczył średnią wojewódzką. Liczba zarejestrowanych podmiotów budowlanych wyniosła tam około 3,5 tys., co stanowiło 18% wszystkich przedsiębiorstw działających na terenie powiatu.

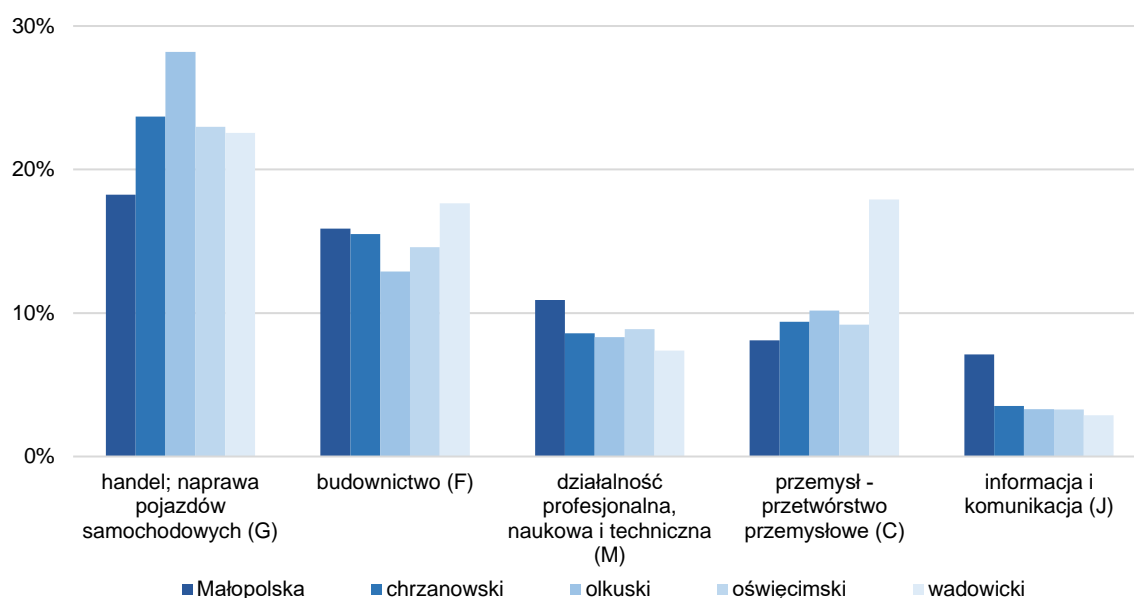
Jeszcze większe zróżnicowanie widoczne jest w sekcji C – przetwórstwo przemysłowe. W powiecie wadowickim liczba przedsiębiorstw z tej sekcji była ponad dwukrotnie wyższa niż w pozostałych powiatach Małopolski Zachodniej. Wynika to przede wszystkim z silnie rozwiniętego przemysłu meblarskiego (dział 31) oraz przemysłu skórzanego, które tradycyjnie rozwijały się na tym obszarze, szczególnie w Kalwarii Zebrzydowskiej.

Wśród innych działów przetwórstwa przemysłowego należy wymienić produkcję *metalowych wyrobów gotowych (dział 25)*, gdzie udział firm w większości powiatów przekraczał 20% (z wyjątkiem powiatu wadowickiego), a także *dział 33 – naprawa, konserwacja oraz instalowanie maszyn i urządzeń*.

Struktura działalności gospodarczej wskazuje na wyraźne zróżnicowanie wewnętrzne subregionu, szczególnie w obrębie przetwórstwa przemysłowego. W Małopolsce Zachodniej można wyróżnić dwa główne podobszary: północny – obejmujący powiaty olkuski, chrzanowski i oświęcimski, związany głównie z przemysłem metalowym oraz z działalnością naprawczo-instalacyjną, oraz południowy – obejmujący powiat wadowicki, w którym dominują przemysł meblarski i skórzany.

Przez ostatnie 10 lat najliczniej reprezentowana – sekcja G, zmniejszyła swój udział o 6 p.p., a całkowita liczba podmiotów przez ten okres zmniejszyła się o prawie tysiąc. Najwięcej podmiotów przybyło w sekcjach: F – budownictwo (ponad 3 tys.), M – działalność profesjonalna i techniczna (ok. 1,5 tys.), S i T – pozostała działalność usługowa (ok. 1,5 tys.) oraz J – informacja i komunikacja (ponad 1 tys.).

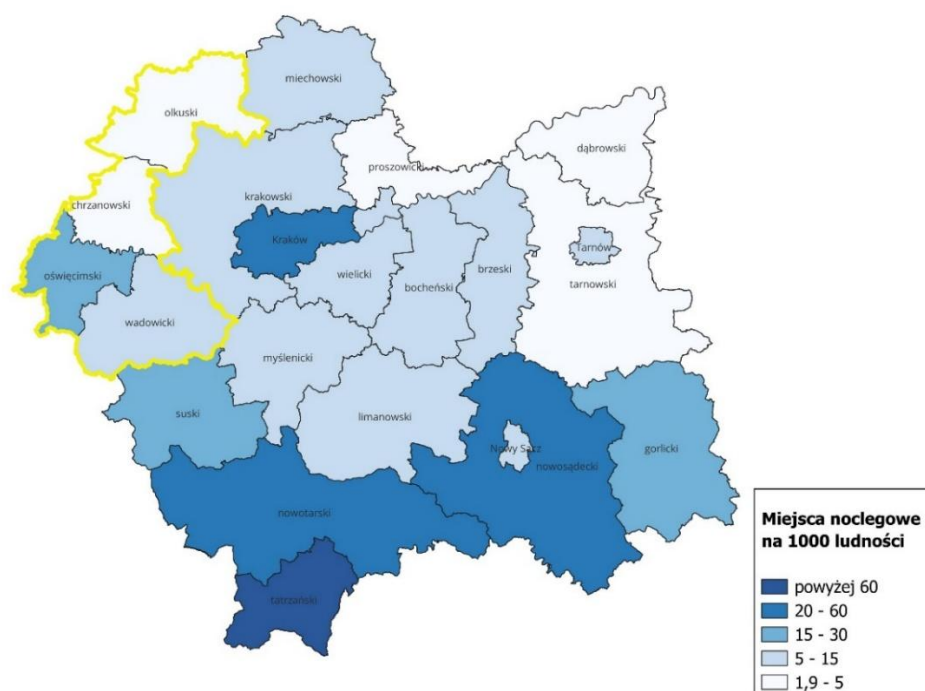
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w Małopolsce Zachodniej w 2024 roku – udział według sekcji PKD 2007.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małopolska Zachodnia charakteryzuje się także wyraźnie niższym poziomem rozwoju sektora turystycznego. Liczba podmiotów działających w sekcji zakwaterowania i gastronomii była znacząco niższa niż średnia w województwie. Potwierdza to wskaźnik liczby miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców. W latach 2022-2024 powiat chrzanowski odnotował najniższą wartość tego wskaźnika w całej Małopolsce (średnio 1,9), a powiat olkuski osiągnął średnią wartość 3,8. Zdecydowanie korzystniejsza sytuacja występowała w powiatach wadowickim (średnia 12,4) i oświęcimskim (średnia 18,2).

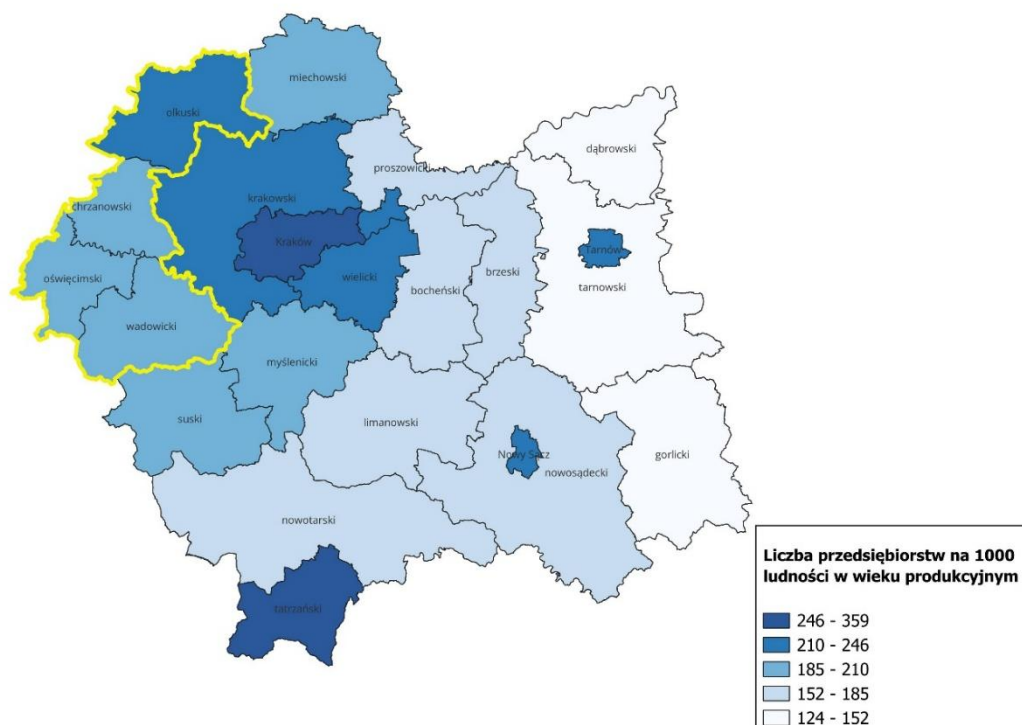
Mapa 26. Miejsca noclegowe na 1000 ludności w latach 2022-2024



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednym z kluczowych wskaźników poziomu przedsiębiorczości jest liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat dla kobiet i 18-64 lata dla mężczyzn). Wskaźnik ten dla subregionu oświęcimskiego w 2024 roku wyniósł 212 i był niższy od średniej wojewódzkiej (236). Powiaty Małopolski Zachodniej zajmowały środkowe pozycje w rankingu wojewódzkim, przy czym najlepiej wypadł powiat olkuski, plasując się na 7. miejscu w Małopolsce.

Mapa 27. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w latach 2022-2024



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zastosowanie ilorazu lokalizacji (LQ)<sup>13</sup> pozwala na identyfikację obszarów o ponadprzeciętnej koncentracji przedsiębiorstw. W Małopolsce Zachodniej jedynie pojedyncze gminy osiągnęły wartości wyższe od średniej wojewódzkiej. Były to Olkusz, Kalwaria Zebrzydowska oraz Wadowice.

Tabela 11. Iloraz lokalizacji liczby przedsiębiorstw na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w latach 2022-2024

Jednostki	Liczba przeds./1000	LQ (powiat)	LQ (Małopolska)	LQ (Polska)
<b>Powiat chrzanowski</b>	<b>201,7</b>	<b>x</b>	<b>0,85</b>	<b>0,86</b>
Chrzanów	218,5	1,08	0,93	0,93
Trzebinia	218,3	1,08	0,92	0,93
Alwernia	187,0	0,93	0,79	0,80
Babice	169,3	0,84	0,72	0,72
Libiąż	165,8	0,82	0,70	0,71
<b>Powiat olkuski</b>	<b>223,0</b>	<b>x</b>	<b>0,94</b>	<b>0,95</b>
Olkusz	250,4	1,12	1,06	1,07
Wolbrom	216,2	0,97	0,92	0,92
Bukowno	215,7	0,97	0,91	0,92
Klucze	210,6	0,94	0,89	0,90
Bolesław	184,0	0,82	0,78	0,79
Trzyciąż	148,5	0,67	0,63	0,63

13 W przypadku, gdy wskaźnik osiąga wartości większe niż 1 oznacza to, że występuje większe natężenie danego zjawiska w stosunku do jednostki odniesienia. Natomiast gdy wskaźnik jest poniżej 1, natężenie jest mniejsze.

Jednostki	Liczba przeds./1000	LQ (powiat)	LQ (Małopolska)	LQ (Polska)
<b>Powiat oświęcimski</b>	<b>191,4</b>	<b>x</b>	<b>0,81</b>	<b>0,82</b>
Oświęcim	234,7	1,23	0,99	1,00
Kęty	200,2	1,05	0,85	0,85
Brzeszcze	191,3	1,00	0,81	0,82
Zator	178,3	0,93	0,76	0,76
Oświęcim	173,4	0,91	0,73	0,74
Chelmek	171,7	0,90	0,73	0,73
Polanka Wielka	155,5	0,81	0,66	0,66
Przeciszów	139,5	0,73	0,59	0,60
Osiek	122,2	0,64	0,52	0,52
<b>Powiat wadowicki</b>	<b>209,0</b>	<b>x</b>	<b>0,89</b>	<b>0,89</b>
Kalwaria Zebrzydowska	257,6	1,23	1,09	1,10
Wadowice	242,5	1,16	1,03	1,04
Andrychów	206,4	0,99	0,87	0,88
Tomice	203,1	0,97	0,86	0,87
Lanckorona	196,7	0,94	0,83	0,84
Stryszów	184,7	0,88	0,78	0,79
Brzeźnica	177,1	0,85	0,75	0,76
Mucharz	176,7	0,85	0,75	0,75
Spytkowice	154,1	0,74	0,65	0,66
Wieprz	153,2	0,73	0,65	0,65
<b>MAŁOPOLSKA</b>	<b>236,1</b>	<b>x</b>	<b>x</b>	<b>1,01</b>
<b>POLSKA</b>	<b>234,2</b>	<b>x</b>	<b>0,99</b>	<b>1,00</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

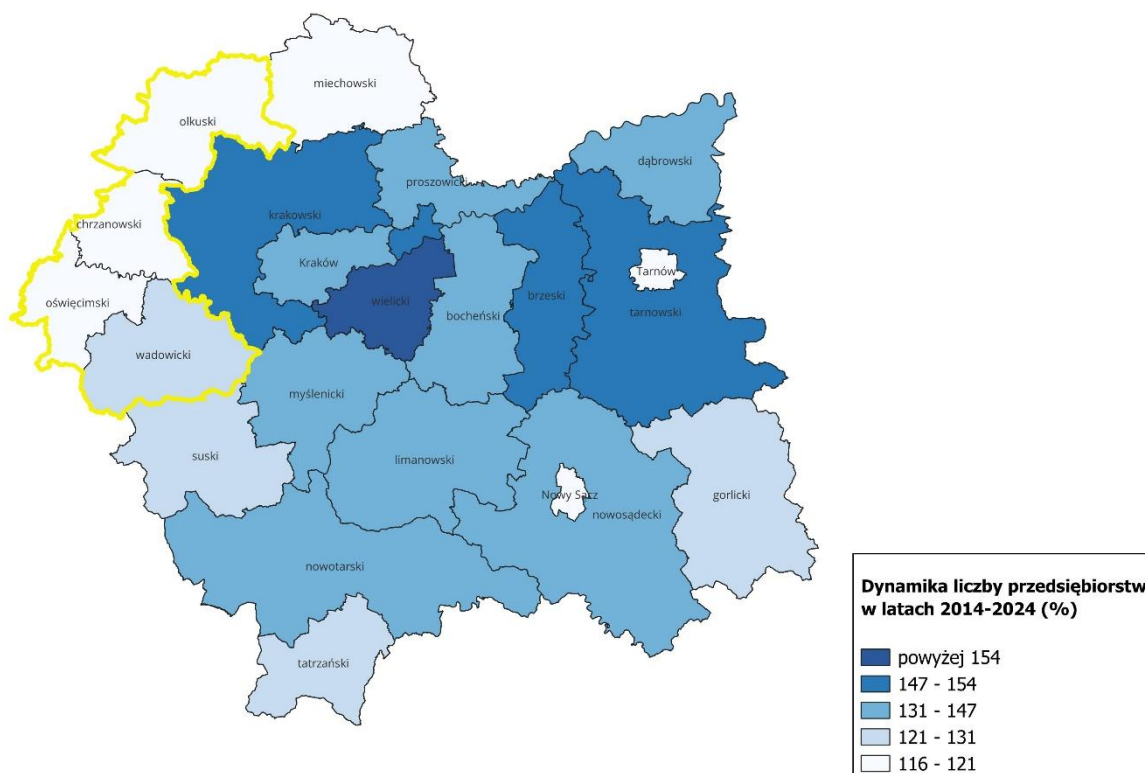
Objaśnienia do tabeli: Liczba przedsiębiorstw na 1000 ludności w wieku produkcyjnym, iloraz lokalizacji względem średniej dla powiatu, województwa małopolskiego i Polski.

W okresie ostatnich 10 lat każdy z powiatów Małopolski Zachodniej odnotował wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Łącznie **liczba przedsiębiorstw w subregionie zwiększyła się o około 20%, co jednak stanowiło wynik dwukrotnie niższy niż średnia dla województwa oraz najniższy spośród wszystkich subregionów Małopolski.**

Podobna sytuacja dotyczyła liczby nowo zarejestrowanych podmiotów – w 2024 roku w subregionie oświęcimskim zarejestrowano ponad 4 tys. nowych firm (najwięcej od 2019 roku), co stanowiło jedynie 11% nowych rejestracji w skali województwa. W przeliczeniu na liczbę ludności w wieku produkcyjnym słabszy wynik odnotował jedynie subregion tarnowski.

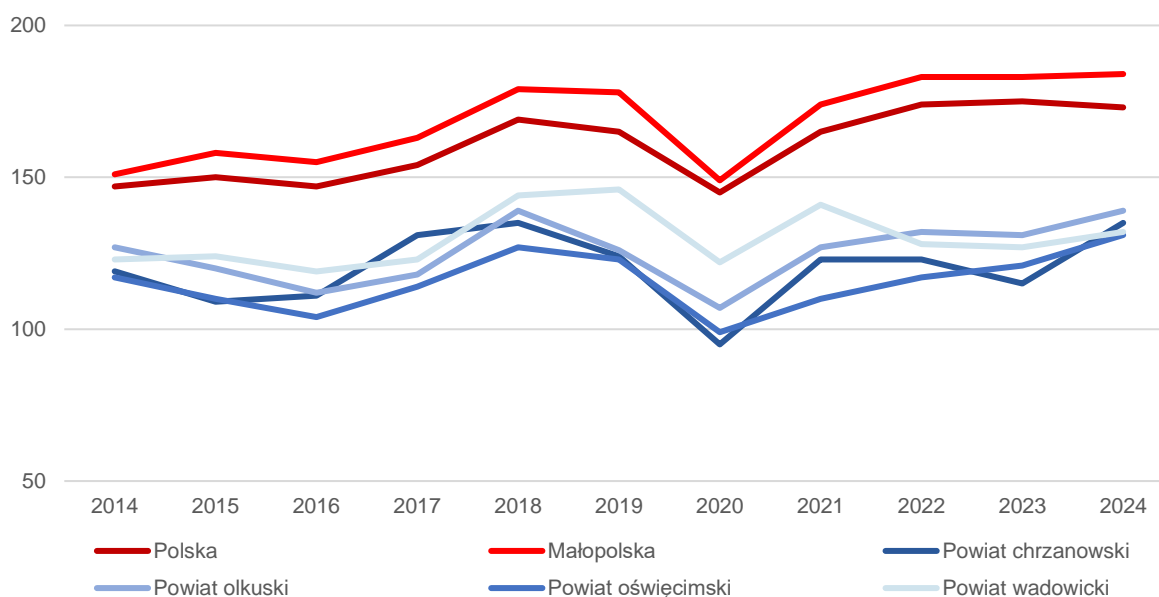
W zakresie podmiotów wyrejestrowanych sytuacja Małopolski Zachodniej była zbliżona do średniej wojewódzkiej. W 2024 roku z rejestru REGON wykreślono 2415 podmiotów, co stanowiło niespełna 4% wszystkich zarejestrowanych przedsiębiorstw.

Mapa 28. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w latach 2014-2024



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 10. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w latach 2014-2024

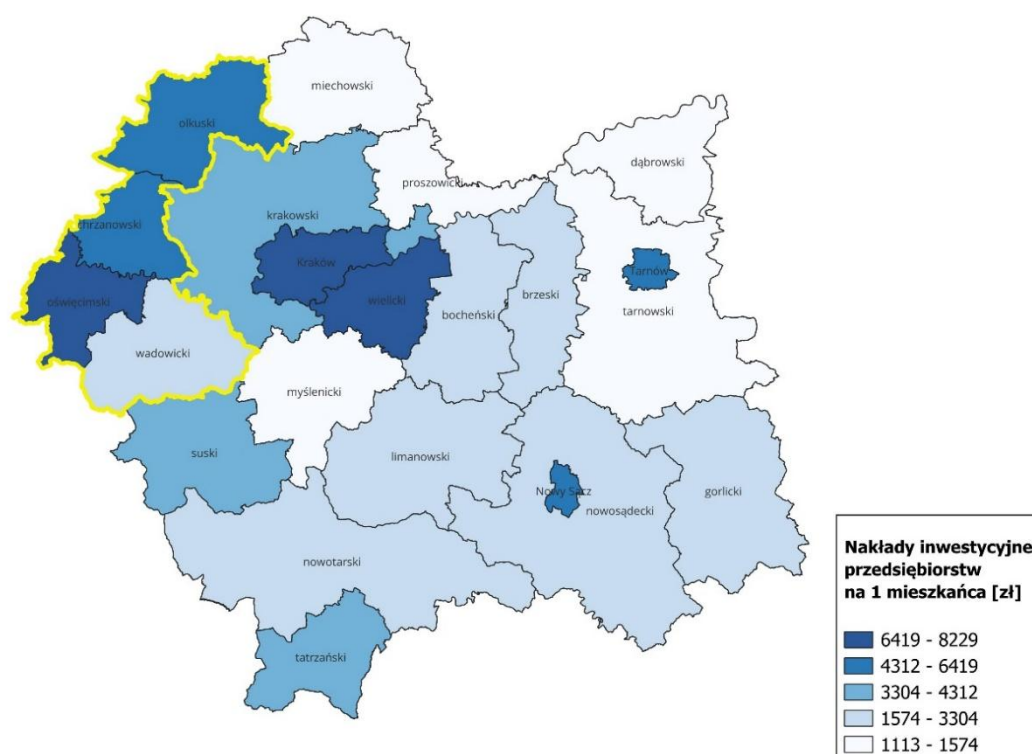


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

### 2.3.2. Innowacyjność

Małopolska Zachodnia wyróżnia się na tle województwa małopolskiego poziomem nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez przedsiębiorstwa. W latach 2021-2023 średnia wartość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca wyniosła 5 305 zł. Z wyjątkiem powiatu wadowickiego, wszystkie powiaty Małopolski Zachodniej osiągnęły wyniki wyraźnie powyżej średniej wojewódzkiej, która w tym okresie wynosiła 4 560 zł na mieszkańca. Najwyższą wartość wskaźnika odnotował powiat oświęcimski – 7 833 zł na mieszkańca – co było najlepszym wynikiem wśród wszystkich powiatów Małopolski i wartością wyższą nawet niż w Krakowie.

Mapa 29. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w latach 2021-2023

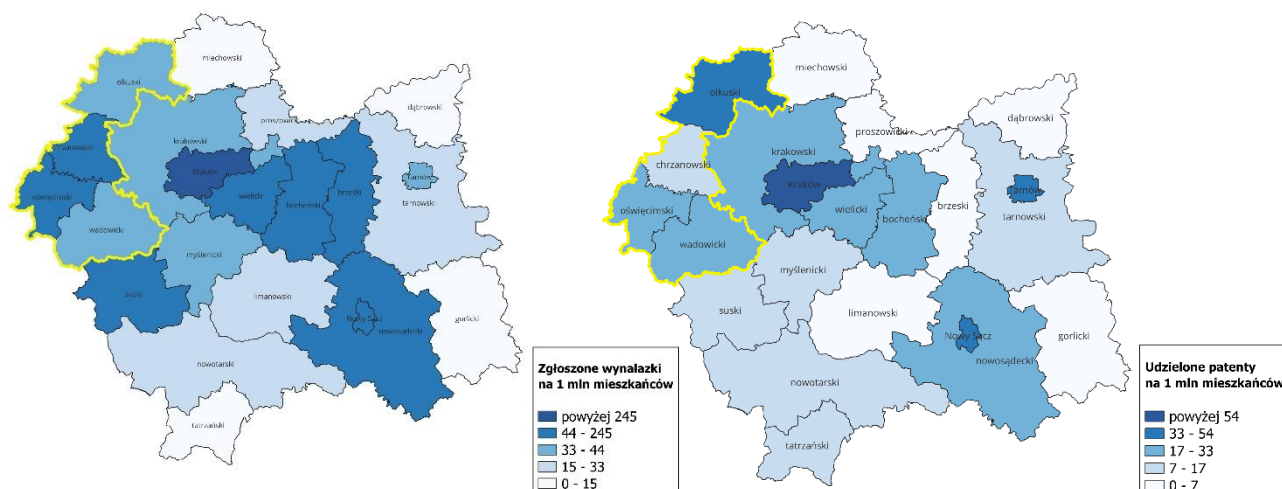


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W obszarze działalności wynalazczej, mierzonej liczbą zgłoszonych wynalazków oraz udzielonych patentów, Małopolska Zachodnia osiągnęła wyniki poniżej średniej wojewódzkiej. Wynika to w dużej mierze z istotnego zawyżenia średniej dla Małopolski przez największe miasta, w szczególności Kraków oraz Nowy Sącz. Pomimo tego powiaty Małopolski Zachodniej plasują się w górnej połowie zestawienia wszystkich powiatów województwa.

W 2024 roku w subregionie oświęcimskim zgłoszono do Urzędu Patentowego RP 35 wynalazków, a udzielono 14 patentów. Dane dotyczące aktywności wynalazczej charakteryzują się jednak znacznymi wahaniami pomiędzy poszczególnymi latami, często wynikającymi z czynników losowych, co utrudnia jednoznaczną ocenę trendów i dynamiki zmian.

Mapa 30. Zgłoszone wynalazki i udzielone patenty w Urzędzie Patentowym RP na 1 mln mieszkańców w latach 2022-2024



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 12. Liczba zgłoszonych wynalazków i udzielonych patentów w Małopolsce Zachodniej

Jednostka/ Rok	Zgłoszone wynalazki					Udzielone patenty				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
Subregion oświęcimski	50	42	19	24	35	15	23	17	16	14
Powiat chrzanowski	15	7	5	0	13	2	3	2	4	0
Powiat olkuski	12	14	3	8	3	1	7	5	2	6
Powiat oświęcimski	15	11	9	8	9	5	5	4	7	3
Powiat wadowicki	8	10	2	8	10	7	8	6	3	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

## 2.4. PODSUMOWANIE

Subregion oświęcimski charakteryzuje się znacznym potencjałem gospodarczym. Wysokie wartości produktu krajowego brutto oraz wartości dodanej brutto wynikają z rozbudowanej bazy ekonomicznej regionu, dużej koncentracji podmiotów gospodarczych, nakładów inwestycyjnych - szczególnie wśród dużych przedsiębiorstw – oraz korzystnego położenia geograficznego, w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji krakowskiej oraz konurbacji górnośląskiej.

W 2024 roku w Małopolsce Zachodniej zarejestrowanych było ponad 64 tys. podmiotów gospodarczych. Największy ich udział stanowiły przedsiębiorstwa działające w sekcjach: *handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe*. Spośród 55 przedsiębiorstw w Małopolsce zatrudniających ponad 1000 pracowników, jedynie trzy były zarejestrowane w Małopolsce Zachodniej.

Pomimo dużej liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych, dynamika wzrostu liczby przedsiębiorstw oraz liczby nowo rejestrowanych firm w Małopolsce Zachodniej pozostaje wyraźnie poniżej średniej wojewódzkiej.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również sytuacja na rynku pracy. Niższy poziom wynagrodzeń w porównaniu do średniej wojewódzkiej i krajowej, a także stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymująca się powyżej średnich wartości, negatywnie wpływają na atrakcyjność subregionu. Pomimo obserwowanego w ostatnich latach trendu spadkowego, stopa bezrobocia we wszystkich powiatach Małopolski Zachodniej nadal przekracza średnią dla województwa małopolskiego. Jednocześnie pozytywnym zjawiskiem jest relatywnie wysoki odsetek osób pracujących na tle innych obszarów Małopolski.

Bliskość dużych ośrodków miejskich – Krakowa i Katowic w połączeniu z rozwojem mobilności i infrastruktury transportowej powoduje silne powiązania funkcjonalne Małopolski Zachodniej z tymi aglomeracjami. Odpływ ludności w wieku produkcyjnym pogłębia lokalne niedobory kadrowe, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze zawodów deficytowych, obejmujących przede wszystkim wykwalifikowanych pracowników o kompetencjach technicznych, takich jak elektrycy, pracownicy budowlani czy stolarze.

Kondycja finansowa jednostek samorządu terytorialnego w Małopolsce Zachodniej jest zróżnicowana przestrzennie i uzależniona od bieżącej polityki lokalnych władz. W ujęciu zagregowanym sytuacja gmin subregionu oświęcimskiego jest jednak korzystna na tle innych jednostek samorządu terytorialnego w Małopolsce – pod względem dochodów własnych w przeliczeniu na mieszkańca wyższy wskaźnik odnotował jedynie Kraków.

Tabela 13. Diagnoza sytuacji gospodarczej w Małopolsce Zachodniej

Lp.	Proces/Zjawisko	Małopolska	Małopolska Zachodnia	Powiat chrzanowski	Powiat olkuski	Powiat oświęcimski	Powiat wadowicki
1	Poziom rozwoju gospodarczego	+	+	.	.	.	.
2	Poziom wykorzystania środków UE na finansowanie projektów	-	++	++	-	+ / ++	++
3	Niedopasowanie kwalifikacji pracowników do potrzeb rynku pracy	+	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+	+ / ++
4	Niski poziom wynagrodzeń	-	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++	++
5	Poziom bezrobocia rejestrowanego	-	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+	+
6	Niska aktywność zawodowa ludności	-	+	+ / ++	+	+	+
7	Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych	-	++	++	++	++	++
8	Poziom nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw	+ / +	+	+	+	-	++
9	Aktywność wynalazcza i patentowa	-	+	+	+	+	+

Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia:

„ - ” – brak występowania negatywnego zjawiska lub jego niewielka skala,

„ + ” – zjawisko występuje, lecz jego skala jest niewielka lub zbliżona do średniej wojewódzkiej,

„ + / ++ ” – zjawisko o znacznej skali, wyraźnie odbiegające od średniej wojewódzkiej,

„ ++ ” – zjawisko o bardzo dużej skali, jednostki wyraźnie odstają od większości porównywalnych obszarów.

**Główne wyzwania: niedopasowanie kwalifikacji zawodowych absolwentów do potrzeb rynku pracy, relatywnie wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego, niski poziom wykorzystania funduszy unijnych**

**Trendy: mniejsza dynamika podmiotów nowozarejestrowanych, w tym udziału liczby podmiotów gospodarczych Małopolski Zachodniej do ogółu Małopolski, pogłębiająca się dysproporcja w zakresie wynagrodzeń, miejsc pracy pomiędzy Krakowem a resztą województwa, w tym Małopolski Zachodniej**

**Propozycje kierunków działań: Jednym z głównych wyzwań jest dostosowanie kwalifikacji pracowników do potrzeb rynku pracy.** Małopolska Zachodnia charakteryzuje się silnym deficytem pracowników, co jest spowodowane z jednej strony silną konkurencją ośrodków miejskich jak Kraków i aglomeracja katowicka, a z drugiej niedopasowaniem podaży pracy do kwalifikacji pracowników. Jednym z kluczowych działań powinno być zatrzymanie młodych ludzi, którzy po ukończeniu edukacji

będą skłonni wrócić do rodzinnych stron, aby tam podjąć pracę. W tym celu istotne jest tworzenie realnych miejsc pracy i dostosowywanie systemu kształcenia do bieżących potrzeb rynku pracy, poprzez tworzenie szkoleń i kursów umożliwiających przekwalifikowanie. Współpraca pomiędzy sektorem prywatnym a ośrodkami edukacyjnymi w zakresie m.in. praktyk lub staży zawodowych, w tym możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego, umożliwiłaby przynajmniej częściowo wypełnienie luki wśród zawodów wymagających umiejętności technicznych.

Istotnym działaniem wydaje się również wzmacnianie endogenicznego rozwoju poprzez aktywne wspieranie lokalnych przedsiębiorców m.in. programy finansowe, szkoleniowe i doradcze. Szczególną uwagę należy zwrócić na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz podmioty wchodzące na rynek, takie jak start-upy. Budowanie i zacieśnianie współpracy między sektorem administracyjnym, prywatnym i naukowym powinno przynieść efekty w postaci nowych, innowacyjnych rozwiązań oraz ułatwienia procedur prawnych. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości można również realizować poprzez promowanie innowacyjnych rozwiązań oraz pielęgnowanie lokalnych tradycji.

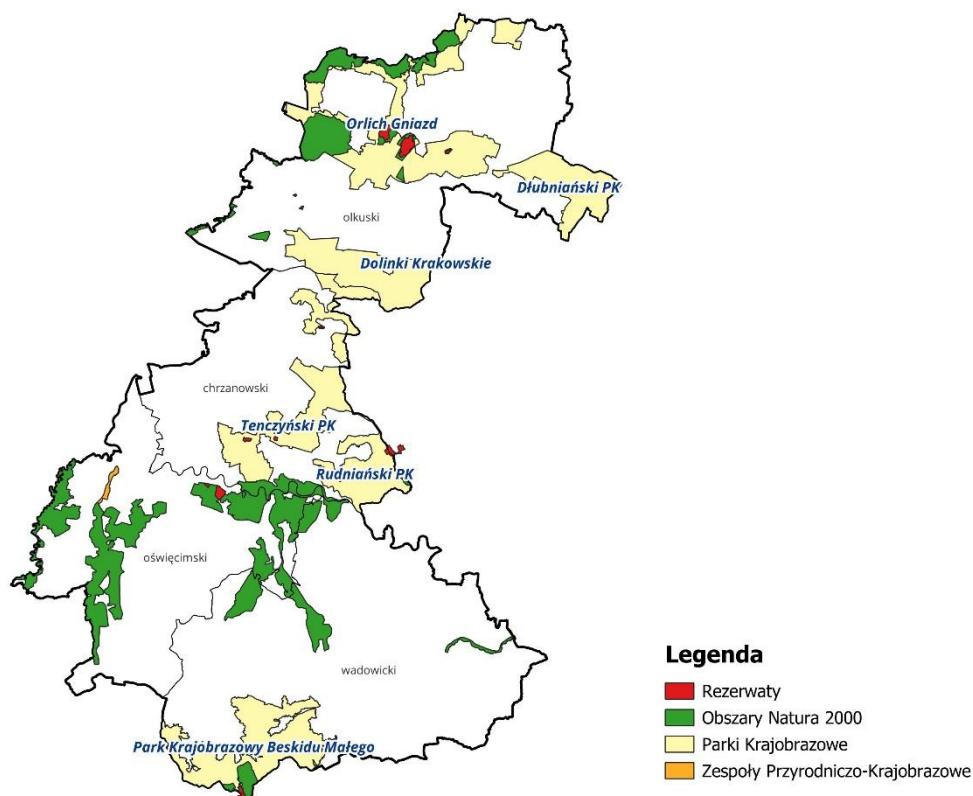
## 3. ŚRODOWISKO

### 3.1. OCHRONA PRZYRODY I OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

Obszar Małopolski Zachodniej charakteryzuje się istotnymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Znaczna ich część związana jest z Wyżyną Krakowsko-Częstochowską, na terenie której zlokalizowanych jest pięć z sześciu parków krajobrazowych występujących w subregionie oświęcimskim. Są to: Dłubniański Park Krajobrazowy, Orlich Gniazd, Dolinki Krakowskie, Tenczyński oraz Rudniański. W południowej części Małopolski Zachodniej znajduje się również Park Krajobrazowy Beskidu Małego.

Poza parkami krajobrazowymi na obszarze Małopolski Zachodniej funkcjonują także inne, istotne formy ochrony przyrody. Należą do nich rezerваты przyrody (łącznie 10), obszary Natura 2000, w tym zarówno obszary ochrony ptaków (OSO) jak i obszary specjalnej ochrony siedlisk (SOO) – łącznie 15 obszarów – a także Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Rzeki Soły.

Mapa 31. Formy ochrony przyrody na obszarze Małopolski Zachodniej



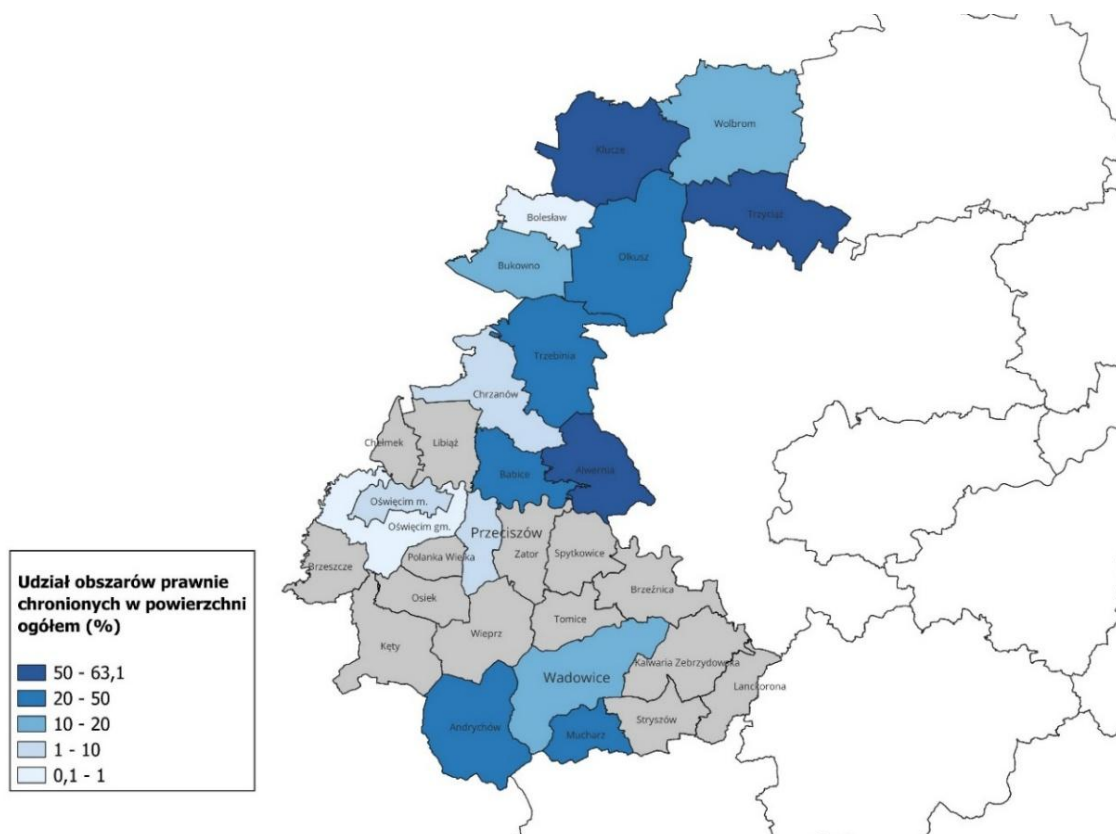
Źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody.

Jednym ze wskaźników charakteryzującym skalę ochrony obszarów cennych przyrodniczo jest udział powierzchni objętej prawnymi formami ochrony przyrody. W Małopolsce Zachodniej wskaźnik ten jest

silnie zróżnicowany przestrzennie. Najniższą wartość odnotowano w powiecie oświęcimskim (0,7%), natomiast najwyższą w powiecie olkuskim (35,3%). Średnio dla subregionu udział obszarów prawnie chronionych wynosi 19,6%, co jest wartością wyraźnie niższą niż w skali całego województwa małopolskiego, gdzie ponad 50% powierzchni objęte jest ochroną prawną.

Na poziomie gmin najwyższym udziałem obszarów chronionych wyróżniają się gminy: Alwernia, Trzyciąż oraz Klucze, co jest bezpośrednio związane z ich położeniem w obrębie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Mapa 32. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

### 3.2. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Pomimo relatywnie niewysokiego udziału obszarów prawnie chronionych, Małopolska Zachodnia wyróżnia się najwyższym poziomem pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego spośród wszystkich subregionów województwa małopolskiego. Średni udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP wynosi 84%. Pełne lub niemal pełne pokrycie planami miejscowymi występuje w powiatach: olkuskim (100%) oraz wadowickim (98,9%). Jednocześnie zauważalne jest duże zróżnicowanie na poziomie gmin – od jednostek, w których miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmują niespełna 20% powierzchni, po gminy o całkowitym pokryciu planistycznym.

Szczególna sytuacja występuje w gminach o tradycjach górniczych. Gmina Brzeszcze posiada pełne pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, natomiast w gminie Libiąż wskaźnik ten wynosi niespełna 28%, przy czym część obszarów objętych planami dotyczy terenów dawnego Zakładu Górniczego „Janina”.

Tabela 14. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Jednostka	Udział powierzchni	Jednostka	Udział powierzchni
<b>Powiat chrzanowski</b>	<b>33,7</b>	Zator	99,8
Alwernia	100	Kęty	99,5
Libiąż	27,6	Przeciszów	99,3
Chrzanów	20,3	m. Oświęcim	89
Trzebinia	15,8	gm. Oświęcim	26,5
Babice	3,7	Chełmek	16,7
<b>Powiat olkuski</b>	<b>100</b>	<b>Powiat wadowicki</b>	<b>99,2</b>
Bukowno	100	Andrychów	100
Bolesław	100	Lanckorona	100
Klucze	100	Mucharz	100
Trzyciąż	100	Stryków	100
Wolbrom	100	Brzeźnica	99,9
Olkusz	99,9	Kalwaria Zebrzydowska	99,9
<b>Powiat oświęcimski</b>	<b>80,1</b>	Tomice	99,9
Brzeszcze	100	Wadowice	99,7
Osiek	100	Wieprz	98,9
Polanka Wielka	100	Spytkowice	91,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

### 3.3. ZANIECZYSZCZENIA ŚRODOWISKA

#### 3.3.1. Zanieczyszczenia powietrza

Jednym z kluczowych wyzwań środowiskowych, z jakimi mierzy się Małopolska jest wysoki poziom zanieczyszczeń środowiska, obejmujących powietrze, wody, odpady stałe i hałas. Spośród tych obszarów szczególne znaczenie ma problem zanieczyszczenia powietrza, który od lat stanowi przedmiot intensywnych działań naprawczych oraz debaty publicznej w regionie.

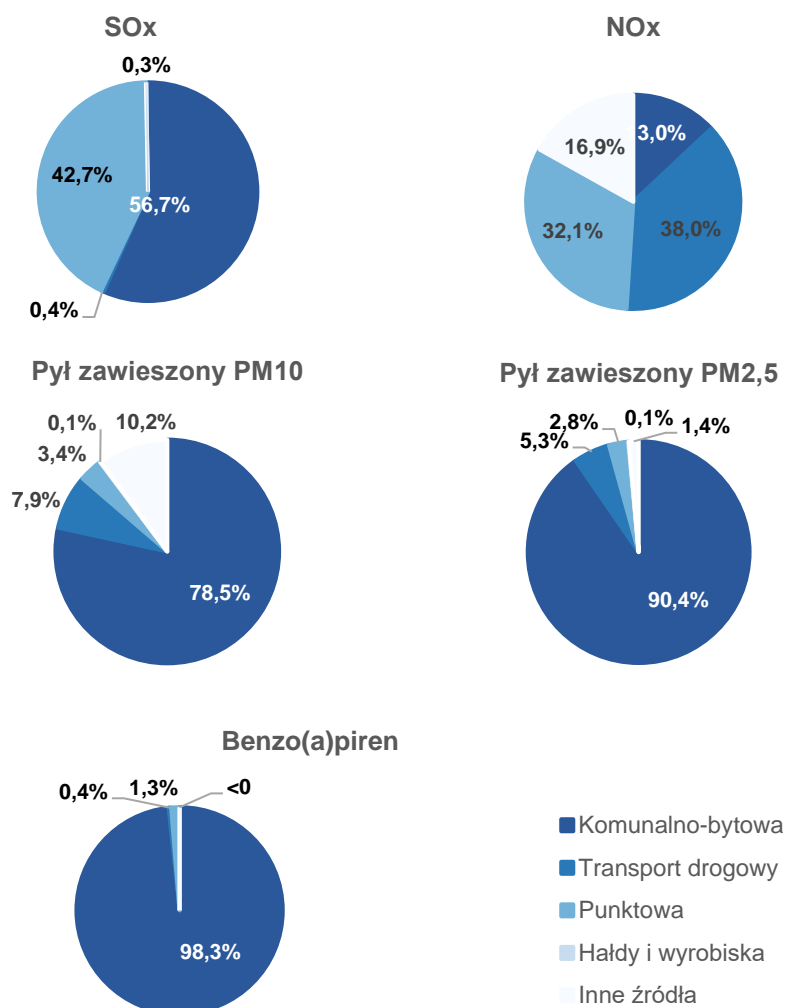
Zanieczyszczenie powietrza w Małopolsce ma przede wszystkim charakter antropogeniczny. W przypadku pyłów zawieszonych PM<sub>2,5</sub>, PM<sub>10</sub> oraz benzo(a)pirenu głównym źródłem emisji są zanieczyszczenia komunalno-bytowe, wynikające głównie z tzw. niskiej emisji, związanej z indywidualnym ogrzewaniem budynków paliwami stałymi. Drugim istotnym źródłem zanieczyszczeń pyłowych jest transport drogowy, który jednocześnie pozostaje podstawowym źródłem emisji tlenków azotu (NO<sub>x</sub>). Emisje komunikacyjne dominują zwłaszcza na obszarach dużych miast oraz wzdłuż

głównych ciągów komunikacyjnych o wysokim natężeniu ruchu. W przypadku Małopolski Zachodniej są to przede wszystkim autostrada A4 oraz inne drogi przyspieszonego ruchu.

Istotnym zagrożeniem dla jakości powietrza pozostaje również emisja punktowa pochodząca z działalności przemysłowej, zwłaszcza związana z emisją tlenków azotu (NOx) i tlenków siarki (SOx). Poziom emisji przemysłowych jest zróżnicowany przestrzennie i zależy od struktury branżowej przemysłu, który koncentruje się głównie w zachodniej i południowej części województwa małopolskiego.

W Małopolsce Zachodniej szczególną rolę odgrywają m.in. Oświęcim i Chrzanów. Oświęcim jest siedzibą firmy Synthos – jednego z liderów produkcji kauczuków syntetycznych i tworzyw sztucznych, natomiast w powiecie chrzanowskim istotne znaczenie ma przemysł maszynowy, wydobywczy, budowlany oraz petrochemiczny<sup>14</sup>.

Wykres 11. Udziały źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza, w województwie małopolskim w 2024 r.



<sup>14</sup> Roczna ocena jakości powietrza w województwie Małopolskim raport wojewódzki za rok 2024, 2025, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/2123> (dostęp: 28.11.2025).

Źródło: opracowanie własne na podstawie GIOŚ, za KOBiZE/ IOŚ-PIB<sup>15</sup>.

Na podstawie danych zgromadzonych w banku danych pomiarowych Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ), możliwe jest określenie uśrednionych poziomów zanieczyszczeń powietrza również dla obszaru Małopolski Zachodniej. W tabeli przedstawiono roczne wartości średnie, zagregowane dla trzech stacji pomiarowych zlokalizowanych w Olkuszu, Trzebini i Oświęcimiu. We wszystkich stacjach prowadzone są pomiary stężeń pyłu PM10 oraz benzo(a)pirenu, natomiast w Trzebini dodatkowo monitorowany jest poziom pyłu PM2,5.

W okresie ostatnich pięciu lat we wszystkich analizowanych stacjach obserwowany jest systematyczny spadek poziomu zanieczyszczeń powietrza. Największe zmiany dotyczą stężeń benzo(a)pirenu, których wartości w Trzebini oraz Oświęcimiu obniżyły się ponad dwukrotnie. Tendencja ta wpisuje się w ogólny trend obserwowany w całym województwie małopolskim w ostatnich latach. W przypadku pyłu PM10 poprawa jakości powietrza w Krakowie i Małopolsce szczególnie widoczna jest w okresie grzewczym od października do marca. Średnie stężenie pyłu PM10 między sezonem zimowym 2014/2015, a sezonem 2024/2025 spadło w Małopolsce o 45%.

Jednym z kluczowych instrumentów poprawy jakości powietrza jest Program Ochrony Powietrza, w ramach którego realizowane są m.in. działania takie jak: prowadzenie punktów obsługi programu „Czyste Powietrze”, wprowadzenie stanowiska ekodoradcy w urzędach gmin, wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła na rozwiązania niskoemisyjne, modernizacja budynków użyteczności publicznej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, obowiązkowe kontrole przestrzegania przepisów antysmogowych, działania na rzecz ochrony osób szczególnie wrażliwych, kampanie informacyjne oraz rozwój systemów zarządzania danymi o emisjach przemysłowych<sup>16</sup>.

W latach 2017–2024 w Małopolsce Zachodniej zlikwidowano łącznie ponad 16 tys. kotłów i pieców opalanych paliwami stałymi. Najczęściej zastępowano je kotłami gazowymi, przyłączami do sieci ciepłowniczej, a także niskoemisyjnymi kotłami na paliwa stałe oraz ogrzewaniem elektrycznym<sup>17</sup>.

---

<sup>15</sup> Roczna ocena jakości powietrza w województwie Małopolskim raport wojewódzki za rok 2024, 2025, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/2123> (dostęp: 28.11.2025).

<sup>16</sup> <https://powietrze.malopolska.pl/program-ochrony-powietrza/>, Departament Środowiska UMWM, dostęp: 28.11.2025.

<sup>17</sup> <https://powietrze.malopolska.pl/program-ochrony-powietrza/efekty%20realizacji/>, Departament Środowiska UMWM, dostęp 28.11.2025.

Tabela 15. Poziom zanieczyszczeń powietrza w Małopolsce Zachodniej

Zanieczyszczenie	Rok	Stacja pomiarowa		
		Olkusz	Trzebinia	Oświęcim
PM10	2020	27,8	25,8	34,1
	2021	31,8	28,6	35,7
	2022	25,3	23,3	30,2
	2023	20,8	19,5	23,7
	2024	22,4	21,5	28,4
	*2025	22,3	19,0	25,4
Benzo(a)pirenPM10	2020	6,6	4,2	6,6
	2021	7,2	4,1	6,9
	2022	3,7	1,9	3,6
	2023	3,3	1,4	2,5
	2024	3,4	1,2	2,3
	*2025	5,3	1,8	3,3
PM2,5	2020	.	18	.
	2021	.	21,4	.
	2022	.	18,2	.
	2023	.	15,4	.
	2024	.	15,6	.
	*2025	.	14,6	.

Zródło: opracowanie własne na podstawie GIOŚ, bank danych pomiarowych (<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current>), dostęp: (7.11.2025)

Objaśnienia: stan na 7 listopada 2025 r.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat poziom emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Małopolsce zmniejszył się o niemal połowę, przy czym w Małopolsce Zachodniej spadek ten wyniósł około jednej trzeciej. Subregion oświęcimski pozostaje drugim – po Krakowie – największym emitentem tego typu zanieczyszczeń w województwie małopolskim.

Pozytywnym zjawiskiem jest wyraźny spadek emisji w powiecie chrzanowskim, gdzie jeszcze kilka lat temu poziom zanieczyszczeń był najwyższy wśród powiatów subregionu. Jednocześnie w powiatach olkuskim i oświęcimskim w 2024 roku odnotowano niewielki wzrost emisji, skutkujący przekroczeniem poziomów sprzed dekady. W efekcie 2025 rok był pierwszym, w którym wielkość emisji w powiecie oświęcimskim przewyższyła emisję w powiecie chrzanowskim.

Tabela 16. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (t/r, w tys.)

Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
subregion m. Kraków	4 575	4 686	4 441	5 088	4 843	3 914	2 393	2 671	2 417	2 219	2 084
<b>subregion oświęcimski</b>	2 366	2 876	2 680	2 769	2 579	2 395	1 902	2 199	2 029	1 764	1 534
powiat chrzanowski	1 500	2 000	1 780	1 720	1 543	1 340	905	1 167	1 011	770	581
powiat olkuski	294	299	298	318	331	340	333	340	340	317	332

powiat oświęcimski	533	521	519	650	637	662	625	648	629	639	586
powiat wadowicki	40	55	83	81	68	53	38	44	48	37	36
subregion tarnowski	1 440	1 334	1 063	1 233	1 212	1 199	1 104	1 095	1 016	1 006	990
subregion krakowski	1 696	1 775	1 704	1 658	1 675	1 312	1 428	1 407	1 381	1 133	977
subregion nowosądecki	129	136	135	143	140	137	139	230	194	170	179
subregion nowotarski	31	36	36	37	35	39	38	45	42	46	35
<b>MAŁOPOLSKA</b>	<b>10 238</b>	<b>10 842</b>	<b>10 059</b>	<b>10 928</b>	<b>10 483</b>	<b>8 996</b>	<b>7 002</b>	<b>7 647</b>	<b>7 079</b>	<b>6 339</b>	<b>5 798</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza relacji pomiędzy ilością zanieczyszczeń zatrzymanych, a wytworzonych w zakładach szczególnie uciążliwych wskazuje na istotne różnice pomiędzy zanieczyszczeniami pyłowymi i gazowymi. W przypadku zanieczyszczeń pyłowych wskaźnik redukcji jest bardzo korzystny – w większości powiatów Małopolski Zachodniej zatrzymywanych jest niemal 100% wytworzonych zanieczyszczeń. Wyjątek stanowi powiat wadowicki, gdzie wskaźnik ten wyniósł 93%.

Znacznie większa część emisji trafia do środowiska w przypadku zanieczyszczeń gazowych. W 2024 roku w Małopolsce Zachodniej wskaźnik zatrzymania tych zanieczyszczeń wyniósł prawie 63% i był zbliżony do średniej wojewódzkiej. Na poziomie powiatów występuje jednak bardzo duże zróżnicowanie – najwyższą wartość odnotowano w powiecie olkuskim (91%).

Tabela 17. Udział zanieczyszczeń powietrza zatrzymanych w zanieczyszczeniach wytworzonych (%)

Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
subregion krakowski	35,3	35,3	65,9	65,9	64,5	65,2	76,2	82,9	84,8	83,0	82,1
subregion m. Kraków	0,9	7,8	45,2	43,1	43,6	45,5	46,7	57,4	53,4	48,3	77,2
<b>subregion oświęcimski</b>	<b>62,2</b>	<b>60,8</b>	<b>62,4</b>	<b>56,8</b>	<b>57,8</b>	<b>61,4</b>	<b>62,9</b>	<b>61,7</b>	<b>59,9</b>	<b>60,9</b>	<b>62,8</b>
powiat chrzanowski	63,0	27,7	66,7	38,7	28,1	50,8	59,1	12,1	12,7	12,1	19,1
powiat olkuski	97,3	96,4	96,5	95,8	94,1	91,7	92,5	92,1	94,4	92,5	91,4
powiat oświęcimski	3,9	5,6	7,1	10,2	10,7	14,0	14,6	14,7	14,4	12,9	14,1
powiat wadowicki	0,0	0,0	0,0	0,7	0,7	0,0	0,0	2,1	0,3	0,8	0,0
subregion tarnowski	58,0	62,7	55,9	55,4	52,6	41,8	44,2	40,7	47,1	50,3	44,5
subregion nowosądecki	9,3	21,0	27,0	17,9	10,4	13,7	12,0	22,9	23,5	33,7	29,2
subregion nowotarski	6,7	4,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>MAŁOPOLSKA</b>	<b>51,6</b>	<b>51,1</b>	<b>58,8</b>	<b>54,6</b>	<b>54,7</b>	<b>56,5</b>	<b>59,2</b>	<b>60,8</b>	<b>60,1</b>	<b>60,1</b>	<b>63,6</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Objaśnienia: dane dotyczą zanieczyszczeń gazowych (z wyłączeniem CO<sub>2</sub>) zatrzymanych w urządzeniach do redukcji emisji w zakładach szczególnie uciążliwych.

### 3.3.2. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Zarówno pobór wody, jak i jej zużycie w Małopolsce Zachodniej wykazują w ostatnich latach tendencję spadkową. W 2024 roku pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniósł niespełna 87 tys. dam<sup>3</sup>, natomiast jej zużycie ukształtowało się na poziomie ok. 80 tys. dam<sup>3</sup>, co oznacza spadek o kilkanaście procent w porównaniu z okresem sprzed 10 lat. Około jedna czwarta zużywanej wody przeznaczana była na cele przemysłowe.

Na tle pozostałych subregionów województwa małopolskiego zużycie wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca w Małopolsce Zachodniej pozostaje relatywnie wysokie – drugie po subregionie krakowskim – i wyniosło 152 m<sup>3</sup> na osobę w 2024 roku. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w powiecie oświęcimskim.

Ocena stanu wód powierzchniowych w odniesieniu do Małopolski Zachodniej jest utrudniona ze względu na rozbieżność pomiędzy podziałem administracyjnym, a jednostkami odniesienia stosowanymi w monitoringu środowiska (jednolite części wód powierzchniowych – JCWP). Uśredniając wyniki zaprezentowane w raportach GIOŚ, stan wód powierzchniowych w subregionie oświęcimskim można określić jako zły, słaby lub umiarkowany.

Stan chemiczny jednolitych części wód rzecznych i zbiornikowych został oceniony jako poniżej dobrego, co jest zjawiskiem charakterystycznym dla zdecydowanej większości kraju (ok. 86% wód). Stan ekologiczny wód wykazywał większe zróżnicowanie przestrzenne. W centralnej części Małopolski Zachodniej dominowały wody o złej i słabej jakości, natomiast w północnej części subregionu przeważały wody o stanie słabym i umiarkowanym. Na podstawie danych z lat 2019–2024 stan wód w JCWP rzecznych i zbiornikowych został sklasyfikowany jako zły, co odpowiada sytuacji obserwowanej w niemal całej Polsce (99% JCWP).

Do głównych przyczyn złego stanu wód powierzchniowych w Małopolsce Zachodniej należą m.in.: zanieczyszczenia rzek przepływających przez obszary zurbanizowane, zasolenie wód spowodowane dopływem wód dołowych z głównie z górnośląskich kopalń, ale także małopolskich oraz depozycja zanieczyszczeń z powietrza, związana z nasileniem tzw. niskiej emisji w sezonie grzewczym<sup>18</sup>.

Jednym z największych zagrożeń dla jakości wód powierzchniowych pozostaje zrzut ścieków komunalnych i przemysłowych. W ostatnich latach w Małopolsce Zachodniej nastąpiło jednak znaczące ograniczenie skali tego zjawiska, przede wszystkim w wyniku zamknięcia Kopalni Rud Cynku i Ołowiu „Pomorzany” w Bukownie w 2021 roku. W samej gminie Bukowno poziom zanieczyszczenia ściekami zmniejszył się kilkudziesięciokrotnie, natomiast w skali całego subregionu oświęcimskiego – trzykrotnie, osiągając w 2024 roku wartość 34 tys. dam<sup>3</sup>.

W niewielkim stopniu poprawił się natomiast odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków komunalnych. W 2024 roku wskaźnik ten wyniósł 63%, co oznacza wzrost jedynie o 1 punkt procentowy w porównaniu z 2014 rokiem.

Istotnym problemem środowiskowym Małopolski Zachodniej pozostaje również wysoki poziom emisji metanu z zakładów szczególnie uciążliwych oraz zasolenie wód pochodzące z działalności przemysłowej. Subregion oświęcimski odpowiada za niemal 100% emisji metanu z zakładów szczególnie uciążliwych w województwie małopolskim oraz za 99% zanieczyszczeń związanych z zasoleniem wód. W ostatnich latach w obu przypadkach obserwowana jest jednak wyraźna tendencja spadkowa.

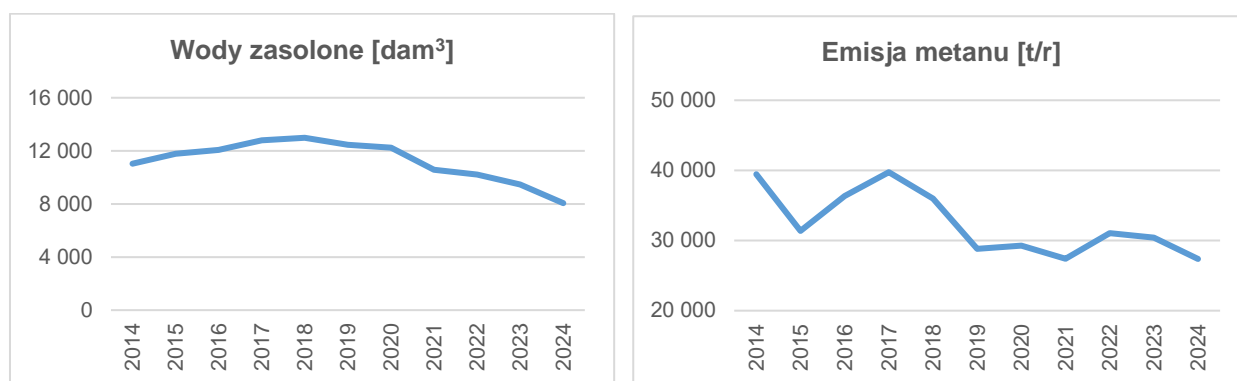
---

<sup>18</sup> Stan środowiska w województwie małopolskim. Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, <https://www.gov.pl/web/gios/raporty-o-stanie-srodowiska-w-województwach>

W 2024 roku poziom zasolenia wód w Małopolsce Zachodniej wyniósł około 8 dam<sup>3</sup>. Spadek tego wskaźnika rozpoczął się w 2018 roku, a od 2020 roku tempo zmian uległo wyraźnemu przyspieszeniu. Podobny trend dotyczy emisji metanu. W ciągu ostatnich dziesięciu lat poziom emisji zmniejszył się o blisko jedną trzecią w stosunku do 2014 roku. W 2024 roku emisja metanu z zakładów szczególnie uciążliwych wyniosła około 27 tys. ton rocznie i niemal w całości koncentrowała się w powiecie oświęcimskim.

W przypadku zasolenia wód przemysłowych głównymi emitentami – obok powiatu oświęcimskiego (45%) – pozostaje powiat chrzanowski (54%).

Wykres 12. Poziom zasolenia wód oraz emisji metanu z zakładów szczególnie uciążliwych w Małopolsce Zachodniej



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

### 3.3.3. Przekształcenia środowiska

Na obszarach gmin, w których prowadzona była lub nadal jest podziemna eksploatacja węgla kamiennego, występują istotne przekształcenia środowiska. Wizualnie najbardziej istotne przekształcenia wiążą się ze zmianami zachodzącymi na powierzchni terenów górniczych. Obok deformacji wywołanych eksploatacją, antropogeniczny krajobraz tworzą składowiska skały płonnej.

Wśród zmian zachodzących w środowisku znajdują się:

- fizyczna degradacja powierzchni terenu, obejmująca pionowe osiadania oraz przemieszczenia poziome, mogące obejmować znaczne obszary,
- zanieczyszczenie gruntów substancjami chemicznymi,
- wstrząsy górotworu związane z eksploatacją prowadzoną przez Zakłady Górnicze Janina i Brzeszcze, oddziałujące na zabudowę i infrastrukturę,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych,
- powstawanie lejów depresji,
- powstawanie starych zwałowisk<sup>19</sup>.

Ponadto na opisaną skalę oddziaływania przemysłu wydobywczego nakładają się następujące problemy:

<sup>19</sup> Założenia do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Małopolski Zachodniej, 2021, Kraków.

- zmniejszenie wartości inwestycyjnej gruntów w następstwie skutków szkód górniczych,
- pomijanie aspektu zanieczyszczania gruntów na terenach pogórniczych w procesie rekultywacji,
- niekorzystna struktura dysponowania nieruchomościami, długotrwała procedura zmiany własności, ograniczenia formalne lub uregulowania własności nieruchomości,
- brak pełnej inwentaryzacji terenów przemysłowych i ich stanu środowiskowego oraz inwentaryzacji i waloryzacji dziedzictwa przemysłowego,
- niska atrakcyjność inwestycyjna terenów pogórniczych i przemysłowych,
- długotrwała procedura udostępnienia terenów pogórniczych potencjalnym inwestorom<sup>20</sup>.

Kolejnym wyzwaniem, które pojawiło w ostatnich latach jest powstanie terenów zalewowych na skutek zamknięcia kopalni cynku i ołowiu „Olkusz-Pomorzany”.

Górnictwo rud cynku i ołowiu na terenie powiatu olkuskiego to jedna z najważniejszych części historii gospodarczej tego regionu. Wydobycie towarzyszyło mieszkańcom Olkusza i Bolesławia od wczesnego średniowiecza aż do XXI wieku i stanowiło element życia i kultury tych społeczności. Problemy z wodą wdzierającą się do szybów towarzyszyły przez cały okres wydobycia. Budowano sztolnie, które umożliwiały eksploatację, a w okresie działania zakładów w czasach PRL odpompowywano wodę do okolicznych rzek. W latach 50-tych XX w. powstał na tych terenach Zakład Górniczo-Hutniczy *Bolesław* w Bukownie, a w latach 70. XX w. kopalnia *Olkusz-Pomorzany*, będąca głównym zakładem wydobywczym. Wraz z wyczerpywaniem się zasobów rozpoczęto planowe zamykanie kopalń. 31 grudnia 2020 roku postawiono kopalnię „Olkusz-Pomorzany” w stan likwidacji<sup>21</sup>. Po zaprzestaniu odpompowywania wód kopalnianych nastąpiło podnoszenie się wód gruntowych powodując zalewiska, co wpływa na przyrodę oraz na życie mieszkańców tamtego obszaru.

Według najnowszej informacji Zespołu ds. rozpoznawania zagrożeń powiązanych ze zmianą środowiska wodnego w byłych terenach górniczych likwidowanego ruchu zakładu górniczego kopalni rud cynku i ołowiu „Olkusz-Pomorzany”, która powstała na skutek analizy wyników pomiarów położenia zwierciadła wody w otworach obserwacyjnych (piezometrach) w IV kwartale 2025 r. w centralnej, zachodniej i północno-zachodniej części byłego leja depresji obejmującej gminy Bukowno, Bolesław, Olkusz oraz południową część gminy Klucze w dalszym ciągu obserwowany jest wzrost poziomu zwierciadła wód podziemnych<sup>22</sup>.

## Zanieczyszczenia odpadami

<sup>20</sup> Założenia do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Małopolski Zachodniej, 2021, Kraków.

<sup>21</sup> ZGH Bolesław S.A. w Bukownie - Likwidacja Kopalni, <https://zghboleslaw.pl/pl/aktualnosci/likwidacja-kopalni>.

<sup>22</sup> Informacja o pracy Zespołu ds. rozpoznawania i zwalczania zagrożeń powiązanych ze zmianą środowiska wodnego w byłych terenach górniczych likwidowanego ruchu zakładu górniczego kopalni rud cynku i ołowiu „Olkusz-Pomorzany” w IV kwartale 2025 r. <https://zghboleslaw.pl/images/lkkop/infoprZesp270126KJ.pdf>

Na koniec 2024 roku w subregionie oświęcimskim funkcjonowało 6 czynnych składowisk odpadów komunalnych. Trzy z nich zlokalizowane były w powiecie oświęcimskim, natomiast po jednym w pozostałych powiatach: chrzanowskim, olkuskim i wadowickim. Łączna powierzchnia składowisk wynosiła 36,7 ha.

### 3.3.4. Nakłady na ochronę środowiska

W ostatnich latach Małopolska Zachodnia zajmowała drugie miejsce wśród subregionów województwa małopolskiego pod względem wysokości nakładów inwestycyjnych na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Według wstępnych szacunków za 2024 rok wartość ta wyniosła około 463 zł na osobę i utrzymywała się na zbliżonym poziomie w ostatnich latach. Odmienna tendencja obserwowana jest w skali całego województwa, gdzie dane wskazują na systematyczny wzrost nakładów na ochronę środowiska.

Tabela 18. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na 1 mieszkańca (w zł)

Jednostka	2020	2021	2022	2023	2024
subregion krakowski	303	268	337	351	489
<b>subregion oświęcimski</b>	427	375	669	537	463
subregion nowosądecki	348	225	350	505	418
subregion tarnowski	180	316	301	363	337
subregion m. Kraków	272	398	530	552	0
subregion nowotarski	353	280	432	483	0
<b>Małopolska</b>	<b>311</b>	<b>316</b>	<b>441</b>	<b>466</b>	<b>399</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Objaśnienia: brak informacji w niektórych subregionach za 2024 rok.

## 3.4. GÓRNICTWO I ENERGETYKA

### 3.4.1. Zakłady Górnicze w Małopolsce

Udokumentowane złoża węgla kamiennego w Polsce zlokalizowane są w trzech zagłębiach: Górnosląskim, Lubelskim oraz Dolnosląskim Zagłębiu Węglowym. Obecnie eksploatacja prowadzona jest w dwóch pierwszych – Górnosląskim Zagłębiu Węglowym (GZW) oraz Lubelskim Zagłębiu Węglowym (LZW). Na obszarze Dolnosląskiego Zagłębia Węglowego wydobywanie zostało zakończone w 2000 roku. Według danych na koniec 2024 roku udokumentowane zasoby geologiczne<sup>23</sup> węgla kamiennego w Polsce wynosiły 64,6 mld ton, z czego około 80% zlokalizowanych było w obrębie Górnosląskiego Zagłębia Węglowego, natomiast zasoby przemysłowe<sup>24</sup> w Polsce wynoszą 3,99 mld ton, z czego ponad 89% w GZW<sup>25</sup>.

<sup>23</sup> Zasoby geologiczne złoża (bilansowe i pozabilansowe) – całkowita ilość kopaliny lub kopalini w granicach złoża.

<sup>24</sup> Zasoby przemysłowe – część zasobów bilansowych lub pozabilansowych złoża (...) w granicach projektowanego obszaru górniczego lub wydzielonej części złoża przewidzianej do zagospodarowania, które mogą być przedmiotem uzasadnionej technicznie i ekonomicznie eksploatacji przy spełnieniu wymagań określonych w przepisach prawa, w tym wymagań dotyczących ochrony środowiska.

<sup>25</sup> Państwowy instytut geologiczny, <https://www.pgi.gov.pl/surowce/energetyczne/wegiel-kamienny.html>, dostęp: grudzień 2025

Małopolska Zachodnia położona jest w granicach Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, stanowiącego jednolity obszar geologiczny. Obecnie eksploatacją węgla kamiennego objętych jest sześć gmin regionu: Babice, Brzeszcze, Chełmek, Chrzanów, Libiąż oraz gmina wiejska Oświęcim<sup>26</sup> (tab. 19). Wydobycie prowadzone jest w dwóch zakładach górniczych (ZG): Zakładzie Górniczym „Brzeszcze” w Brzeszczach oraz Zakładzie Górniczym „Janina” w Libiążu. Oba zakłady należą do Polskiego Koncernu Węglowego, który przejął je na przełomie lat 2022–2023 od spółki Tauron Wydobycie S.A. Poziom wydobycia w ostatnich latach charakteryzował się znaczną zmiennością, jednak w ujęciu długookresowym widoczna jest ogólna tendencja spadkowa w obu zakładach. Zgodnie z obowiązującymi planami restrukturyzacyjnymi, zakończenie eksploatacji węgla kamiennego w ZG „Brzeszcze” przewidywane jest na 2040 rok, natomiast w ZG „Janina” – na 2049 rok. Natomiast likwidacja znajdującej się w Trzebini Kopalni Węgla Kamiennego „Siersza” rozpoczęta została w 1999 r., a w 2004 r. zniesiono ostatecznie obszar i teren górniczy. W miejscowości tej nadal funkcjonuje Elektrownia Siersza.

Tabela 19. Zestawienie aktualnych obszarów górniczych na terenie Małopolski Zachodniej

Lp.	Gmina	Obszar górniczy	Kopalnia / Zakład Górniczy	Lokalizacja KWK/ZG	Ważność koncesji	Powierzchnia gminy [ha]	Powierzchnia OG w gminie <sup>27</sup> [ha]	Powierzchnia gminy objęta eksploatacją [%]
1	Babice	Libiąż IV	ZG Janina – PKW S.A.	Libiąż, woj. małopolskie	2040-12-31	5447	1783	32,74
		Babice I	ZG Sobieski – PKW S.A.	Jaworzno, woj. śląskie	2031-08-17			
2	Brzeszcze	Brzeszcze II	ZG Brzeszcze – PKW S.A.	Brzeszcze, woj. małopolskie	2040-09-23	4613	2491,6	54,01
		Wola I	PGG S.A. Oddział KWK Piast-Ziemowit	Bieruń, woj. Śląskie	2020-08-31			
3	Chełmek	Libiąż IV	ZG Janina – PKW S.A.	Libiąż, woj. małopolskie	2040-12-31	2724	2419,9	88,83
		Dąb	ZG Sobieski – PKW S.A.	Jaworzno, woj. śląskie	2063-12-31			
		Bieruń II	PGG S.A. Oddział KWK Piast-Ziemowit	Bieruń, woj. śląskie	2030-12-31			
4	Chrzanów	Byczyna	ZG Sobieski – PKW	Jaworzno, woj. śląskie	2040-12-31	7933	2112	26,61
		Babice I	ZG Sobieski – PKW S.A.	Jaworzno, woj. śląskie	2031-08-17			
		Dąb	ZG Sobieski – PKW S.A.	Jaworzno, woj. śląskie	2063-12-31			
		Jaworzno	ZG Sobieski – Tauron Wydobycie S.A.	Jaworzno, woj. śląskie	2040-12-31			
		Libiąż IV	ZG Janina – PKW S.A.	Libiąż, woj. małopolskie	2040-12-31			
5	Libiąż	Libiąż IV	ZG Janina – PKW S.A.	Libiąż, woj. małopolskie	2040-12-31	5720	51,99	90,89
6	Oświęcim gm. wiejska	Libiąż IV	ZG Janina – PKW S.A.	Libiąż, woj. małopolskie	2040-12-31	7484	299,7	4,08
		Bieruń II	PGG S.A. Oddział KWK Piast-Ziemowit	Bieruń, woj. śląskie	2030-12-31			
		Wola I	PGG S.A. Oddział KWK Piast-Ziemowit	Bieruń, woj. śląskie	2020-08-31			

<sup>26</sup> Założenia do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Małopolski Zachodniej, 2021, Kraków.

<sup>27</sup> Wg MIDAS

Lp.	Gmina	Obszar górniczy	Kopalnia / Zakład Górniczy	Lokalizacja KWK/ZG	Ważność koncesji	Powierzchnia gminy [ha]	Powierzchnia OG w gminie <sup>27</sup> [ha]	Powierzchnia gminy objęta eksploatacją [%]
		Brzeszcze II	ZG Brzeszcze – PKW S.A.	Brzeszcze, woj. małopolskie	2040-09-23			
7	Trzebinia	Siersza I	KWK Siersza	Trzebinia, woj. małopolskie	Zniesiony	10520	4031	38,31

Źródło: opracowanie Anna Ostreǳa na podstawie bazy MIDAS.

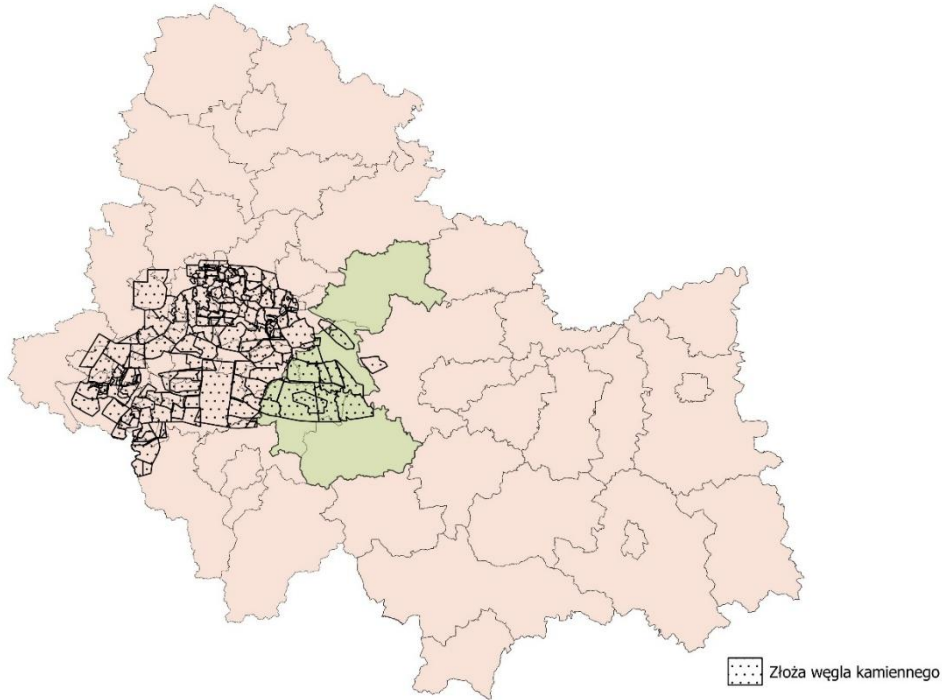
Tabela 20. Zestawienie zakładów górniczych w Małopolsce Zachodniej

Lp.	Gmina	Kopalnia/Zakład Górniczy/Oddział	Lata eksploatacji	Powierzchnia [ha]			Infrastruktura
				Zakładu Górniczego	Terenu pogórniczego	Zwałowiska	
1	Brzeszcze	ZG Brzeszcze – PKW S.A.	1903 – 2040	Ok. 35		40,45 (G i E), 30 (F)	Zabytkowa i współczesna
		Oddział KWK Brzeszcze Wschód – SRK S.A.	1918 – 1995		39,55	31 (B)	W części zachowana, zabytkowa
2	Libiąż	ZG Janina – PKW S.A.	1907 – 2040	28		86	Zabytkowa i współczesna
		ZG Janina Ruch II – SRK S.A.	1907 – 2003		24,5	–	Wyburzona
3	Trzebinia	KWK Siersza	1804 – 2004		(75 <sup>28</sup> ) 7,4+5,1	11	Nielicznie zachowana, zabytkowa
<b>SUMA</b>				<b>63</b>	<b>(151,55) 76,55</b>	<b>198,45</b>	

Źródło: Opracowanie Anna Ostreǳa na podstawie informacji z przedsiębiorstw górniczych i gmin.

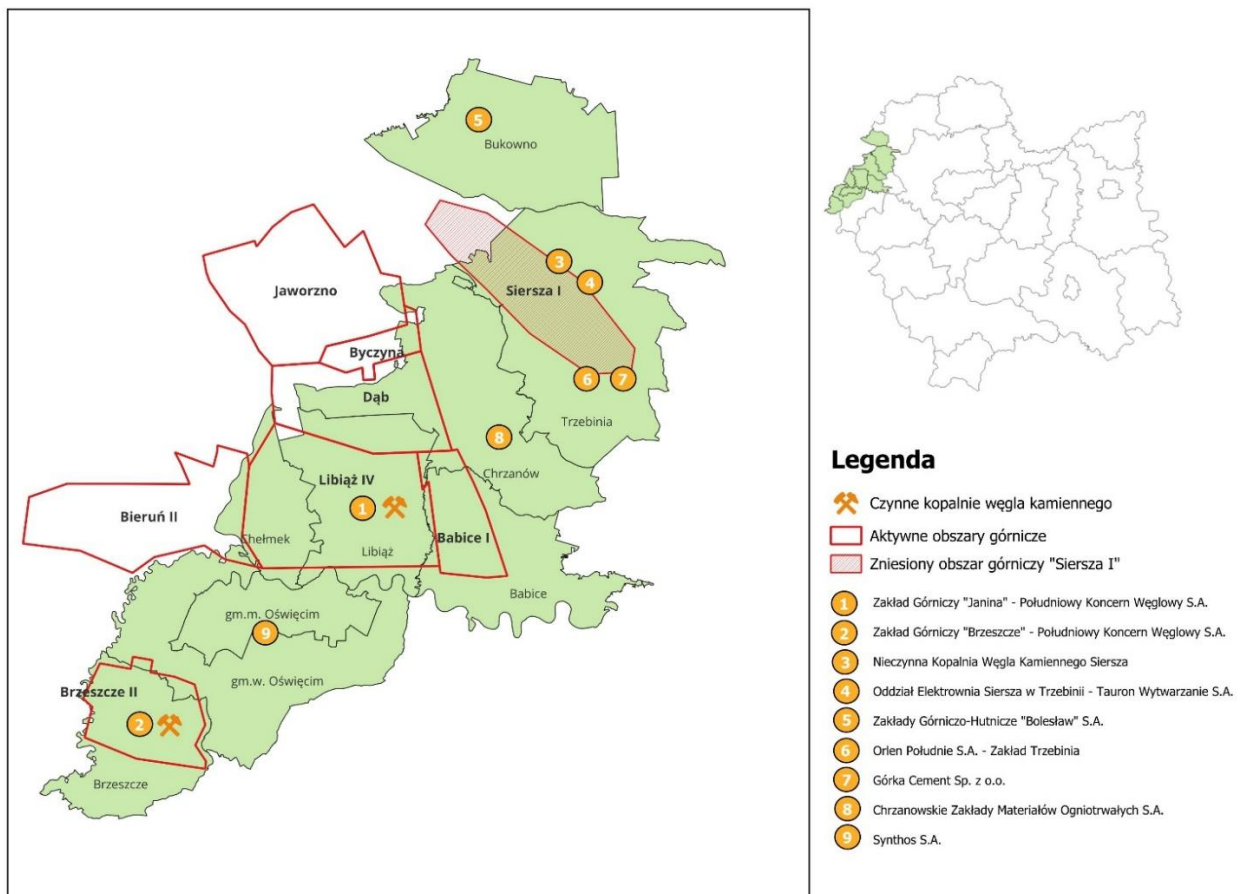
<sup>28</sup> Powierzchnia terenów w dyspozycji KWK Siersza w 1999 r., wg stanu na 2020 następcą prawny czyli SRK S.A. znajduje się w posiadaniu 7,4 ha

Mapa 33. Lokalizacja złóż węgla kamiennego na obszarze województwa śląskiego i małopolskiego



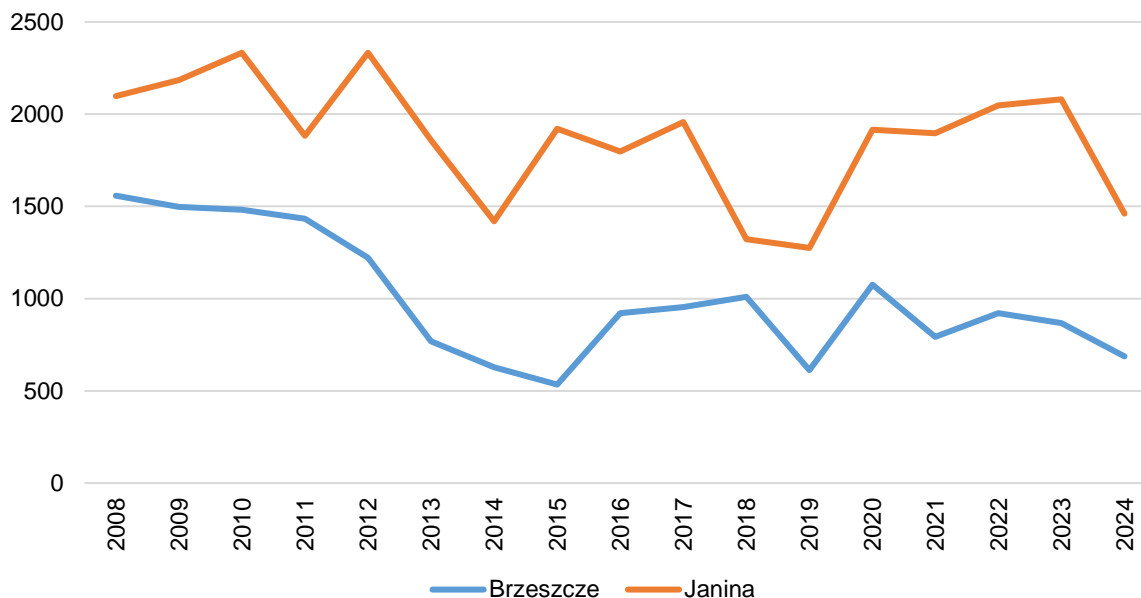
Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy MIDAS i CBDG.

Mapa 34. Lokalizacja zakładów górniczych, elektrowni i innych zakładów energochłonnych i wysokoemisyjnych w Małopolsce Zachodniej.



Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy MIDAS i CBDG.

Wykres 13. Wydobywanie węgla kamiennego w zakładach górniczych w Małopolsce Zachodniej (tys. ton)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego, Bilans zasobów, <https://www.pgi.gov.pl/surowce/energetyczne/wegiel-kamienny.html>, [dostęp: 13.11.2025 r.]

### Zakład Górniczy Brzeszcze

Złoże węgla kamiennego Brzeszcze usytuowane jest na południowym skrzydle Niecki Głównej GZW. Obszar Górniczy Brzeszcze II zlokalizowany jest w obrębie Kotliny Oświęcimskiej (widły Wisły i Soły) na terenie dwóch województw: małopolskiego i śląskiego. Złoże węgla kamiennego Brzeszcze zostało udokumentowane do głębokości zalegania pokładu 510, tj. do głębokości około 1 150 m.

Eksploracja węgla kamiennego w Brzeszczach prowadzona jest od 1903 r. obecnie przez Zakład Górniczy Brzeszcze – należący do Południowego Koncernu Węglowego S.A. (wcześniej TAURON Wydobywanie S.A.). W 1918 roku w sołectwie Jawiszowice rozpoczęto budowę szybu Jowisz, zwanego później Andrzej III, a następnie rozbudowanego do Oddziału Kopalnia Węgla Kamiennego Brzeszcze Wschód (KWK Brzeszcze Wschód). KWK Brzeszcze Wschód była pierwszą i jedyną państwową kopalnią węgla kamiennego zbudowaną w okresie II Rzeczypospolitej. Była miejscem pracy nie tylko pokoleń brzeszczan, ale także więźniów obozu Jawischowitz (podobozu Auschwitz) w okresie II wojny światowej.

Obszar górniczy Brzeszcze II wynosi 2690 ha (2485 ha wg MIDAS). ZG Brzeszcze posiada 588 746 tys. ton zasobów bilansowych<sup>29</sup>. W roku 2024 wydobyto 686 tys. Mg węgla. Eksploatacja węgla kamiennego przez ZG Brzeszcze prowadzona jest w warunkach wysokiego zagrożenia metanowego. Metan jako kopalina towarzysząca jest wydobywany na powierzchnię i gospodarczo wykorzystywany.

<sup>29</sup> Bilans zasobów, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2025, [https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2024/bilans\\_2024.pdf](https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2024/bilans_2024.pdf).

Jego zasoby bilansowe wynoszą 3 040,80 mln m<sup>3</sup>, a roczne wydobycie (odmetanowanie) 36,70 mln m<sup>3</sup> (dane za 2024<sup>30</sup>).

Złoże węgla kamiennego Brzeszcze udostępnione jest ośmioma szybami, przy czym pięć należy do ZG Brzeszcze, natomiast trzy (w obrębie KWK Brzeszcze Wschód) zostały przekazane do Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. w Bytomiu celem ich likwidacji<sup>31</sup>.

### **Oddział KWK Brzeszcze Wschód został wyłączony z eksploatacji w 1995 r., a w 2016**

**przekazany do SRK S.A.** Część terenu (ok. 5 ha) wraz z zabudową została zbyta na rzecz prywatnych inwestorów i chaotycznie zagospodarowana, natomiast pozostały teren wraz z zespołami zabudowy Szybu Andrzej III i Andrzej IV (34,55 ha) został przekazany do SRK S.A. w celu likwidacji. Zabudowana część tego terenu została przekazana w formie darowizny do Gminy Brzeszcze. Zespół zabudowy Szybu Andrzej III (cechownia, nadszybie szybu Andrzej III, sortownia, budynki zespołu sprzedaży węgla wraz z wieżą zasypową, system pomostów transportowych) w 2011 r. został wpisany do wojewódzkiej ewidencji zabytków, jako zespół modernistycznej zabudowy przemysłowej. Wpis miał na celu ochronę przed rozbiórką, samowolą i nieprzemyślaną przebudową. Nie koliduje jednak z niezbędną modernizacją i rewitalizacją zabytkowego zespołu<sup>32</sup>. Mimo tego część obiektów została rozebrana. Tereny pogórnice, za wyjątkiem zwałowisk B i F, są własnością Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.

### **Problemy ekologiczne w Zakładzie Górniczym Brzeszcze**

Do głównych problemów ekologicznych w Zakładzie Górniczym Brzeszcze zaliczane są: zasolone wody, szkody górnicze i emisja do powietrza zanieczyszczeń pyłowo-gazowych. Podejmowane od lat działania w zakresie gospodarki odpadami wydobywczymi przynoszą oczekiwane efekty.

**Wody z odwadniania zakładów górniczych.** Zakład Górniczy Brzeszcze jest zakładem górniczym o średnim zawodnieniu. Wody słodkie wykorzystywane są w obiegu zamkniętym. Wody słone wypompowane na powierzchnię odprowadzane są do zbiornika retencyjno-dozującego słonych wód. Niewielka część jest używana do sporządzania mieszaniny wodno-popiołowej stosowanej do profilaktyki przeciwpożarowej w podziemnych wyrobiskach kopalni. Pozostała zaś ilość jest okresowo zrzucana do Małej Wisły zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, tj. w sposób zapewniający utrzymanie w Małej Wiśle poniżej zrztu, poziomu zasolenia wody nieprzekraczającego wartości 1 g/dm<sup>3</sup> w odniesieniu do sumy chlorków i siarczanów<sup>33</sup>.

**Szkody górnicze** rozumiane, jako powstałe wskutek robót górniczych uszkodzenia w nieruchomości, budynku lub innej części składowej nieruchomości mają miejsce w Gminie Brzeszcze. Ponad stuletnie wydobycie węgla (wcześniej przez inne podmioty niż PKW S.A czy Tauron Wydobycie S.A.) głównie systemem z zawałem stropu spowodowało znaczne zmiany w ukształtowaniu powierzchni terenu. Stwierdzono, że około 85% powierzchni terenu górniczego uległo wpływom działalności górniczej,

<sup>30</sup> Bilans zasobów, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2025, [https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2024/bilans\\_2024.pdf](https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2024/bilans_2024.pdf).

<sup>31</sup> <https://www.tauron-wydobycie.pl/spolka/zg-brzeszcze/charakterystyka-zakladu>.

<sup>32</sup> Projekt zagospodarowania złoża węgla kamiennego „BRZESZCZE” na lata 2004–2040, Katowice 2004

<sup>33</sup> <https://www.tauron-wydobycie.pl/spolka/zg-brzeszcze/ekologia>

wywołując deformacje w kategoriach I-IV przydatności terenu do zabudowy. Największe osiadania osiągają wielkość 11–13 m i wystąpiły w południowej części obszaru górniczego, w centralnej części wielkość maksymalnych obniżzeń terenu sięga 4–8 m, a najmniejsze obniżenia wynoszące 1–4 m odnotowano w pasie północnym obszaru górniczego. Deformacje nieciągłe wystąpiły w południowo-wschodniej części obszaru górniczego<sup>34</sup>. W wyniku zaistniałych osiadań na powierzchni terenu powstały zalewiska, niecki bezodpływowe oraz tereny, na których okresowo występują podmoknięcia gruntu. Dokonana eksploatacja górnicza wpłynęła ujemnie na sieć cieków powierzchniowych oraz zbiorniki wodne, a także lasy, z których większość zalicza się do II strefy uszkodzeń przemysłowych. Wystąpiły także szkody w obiektach kubaturowych, liniowych oraz w sieciach uzbrojenia podziemnego.

**Emisja do powietrza zanieczyszczeń pyłowo-gazowych.** Z Zakładu Górniczego Brzeszcze emitowane są następujące zanieczyszczenia: tlenki azotu, pył, pył zawieszony, dwutlenek siarki, żelazo, mangan i fluor.

**Odpady wydobywcze** powstają podczas robót przygotowawczych i udostępniających na dole oraz w procesie wzbogacania węgla surowego do produktów handlowych w Zakładzie Przeróbki Mechanicznej. Na przestrzeni lat sposób gospodarowania odpadami wydobywczymi przez Zakład Górniczy Brzeszcze polegał na:

- składowaniu na zwałowiskach a potem odzysk dla celów gospodarczych (lata powojenne),
- składowanie na zwałowiskach i rekultywacja (zwałowisko B),
- odzysku poprzez zagospodarowanie do robót inżynierskich i rekultywacyjnych prowadzonych przez firmy obce posiadające stosowne zezwolenia na gospodarowanie tymi odpadami,
- odzysku poza instalacjami w procesie R 14 „Inne działania polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub części” określone pod pozycją nr 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami, poprzez wypełnianie terenów niekorzystnie przekształconych (zapadlisk) powstałych w wyniku eksploatacji prowadzonej w latach 1965–1995.

Obecnie na terenie Gminy znajdują się trzy zwałowiska odpadów wydobywczych o łącznej powierzchni 101,45 ha:

- zwałowisko G i E z łącznikiem – 40,45 ha niezrekultywowane,
- zwałowisko F Łęcznik – 30 ha, zrekultywowane, kierunek łąkowy,
- zwałowisko B – 31 ha, zrekultywowane, kierunek łąkowy i leśny.

W 2020 r. Zakład Górniczy w Brzeszczach, jako pierwszy w kraju, uzyskał status kopalni bezodpadowej. Uboczne produkty wydobywania węgla kamiennego są przetwarzane w pełnowartościowe produkty, takie jak kruszywo naturalne z łupka powęglowego, które uzyskały Krajową Ocenę Techniczną, dzięki czemu zostały wprowadzone na rynek. Znajdują one zastosowanie w budownictwie komunikacyjnym do dolnych warstw nasypów i uzupełniania terenu przy budowie

---

<sup>34</sup> Projekt zagospodarowania złoża węgla kamiennego „BRZESZCZE” na lata 2004–2040, Katowice 2004

dróg. Zakład Górniczy Brzeszcze nie składa i nie planuje składowania odpadów wydobywczych na własnych obiektach unieszkodliwiania odpadów wydobywczych.

### **Zakład górniczy Janina**

Kopalnia Węgla Kamiennego Janina (obecnie Zakład Górniczy Janina – należący do Południowego Koncernu Węglowego S.A. (wcześniej TAURON Wydobycie S.A.) formalnie została utworzona w 1906 r. przez francuskich inwestorów, natomiast w 1907 wydobyto pierwszy węgiel. Eksploatacja górnicza prowadzona była systemem filarowym z zawałem stropu. Kopalnia funkcjonowała także w okresie obu wojen światowych. W latach 1943-45 utworzono podobóz KL Auschwitz-Janinagrube przeznaczony do niewolniczej pracy więźniów w kopalni „Janina”. Przebywało w nim 853 więźniów.

Eksploatacja jest prowadzona w obrębie obszaru górniczego Janina IV zajmującego powierzchnię 8113 ha (wg MIDAS 6233 ha), systemem ścianowym z zawałem stropu. Około 84% powierzchni obszaru górniczego stanowią tereny leśne i rolne. ZG Janina posiada 1 567 013 tys. ton zasobów bilansowych (dane za 2024<sup>35</sup>). W roku 2024 wydobyto 1 461 tys. Mg węgla.

Nieczynny Ruch II zajmuje powierzchnię 24,5 ha. Trwa proces likwidacji wyrobisk podziemnych poprzez ich zatapianie wodą pochodzącą z naturalnego dopływu. Infrastruktura (poza zbiornikiem i budynkiem pompowni) została wyburzona. Ruch II został przekazany do SRK S.A. Brak informacji na temat stanu fizykochemicznego gruntów terenu pogórniczego oraz planowanych analiz i rekultywacji w tym zakresie.

### **Problemy ekologiczne w Zakładzie Górniczym Janina**

Do głównych problemów ekologicznych Zakładu Górniczego Janina zaliczane są: wody z odwadniania zakładów górniczych, wstrząsy górotworu, szkody górniczne. Podejmowane od lat działania w zakresie gospodarki odpadami wydobywczymi przynoszą oczekiwane efekty.

**Wody z odwadniania zakładu górniczego.** Dopływ wód dołowych do wyrobisk podziemnych oscyluje na poziomie ok. 19 m<sup>3</sup>/min. Dlatego utrzymywany jest system odwadniania zakładu. Nadmiar niewykorzystanych wód dołowych kierowany jest na ziemny osadnik wód dołowych celem sedymentacji, a następnie odprowadzany do wód powierzchniowych<sup>36</sup>.

**Wstrząsy górotworu.** Eksploatacja podziemna prowadzona przez Zakład Górniczy Janina wywołuje wstrząsy górotworu. W zasięgu oddziaływań dynamicznych eksploatacji Zakładu Górniczego Janina znajdują się: Libiąż, Chrzanów, Żarki, Mętków, Gromiec, Babice i Zagórze.

**Szkody górniczne.** Efektem prowadzenia eksploatacji z zawałem stropu jest powstawanie niecek obniżeniowych oraz szkód w obiektach kubaturowych i liniowych. W tym celu firma podejmuje działania zapobiegawcze np. udrożnienie istniejących i budowę nowych rowów odwadniających oraz

<sup>35</sup>Bilans zasobów, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2025, [https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2024/bilans\\_2024.pdf](https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2024/bilans_2024.pdf).

<sup>36</sup> <https://www.tauron-wydobycie.pl/spolka/zg-janina/ekologia>

przepompowni, a także zabezpieczanie obiektów budowlanych przed wpływami projektowanej eksploatacji. Powstałe szkody naprawiane są na bieżąco<sup>37</sup>.

Źródłami powstawania odpadów są roboty górnicze przygotowawcze i przeróbka mechaniczna urobku. W celu ograniczenia powstawania odpadów stosuje się następujące działania: prowadzenie ciągłego monitoringu parametrów jakościowych urobku ze ścian wydobywczych i nadawy na zakład przeróbczy; ograniczenie prowadzenia robót przygotowawczych z przybierką skały płonnej czy też modernizację ciągu technologicznego Zakładu Przeróbki Mechanicznej Węgla.

W strukturach Zakładu Górniczego Janina znajduje się obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych (OUOW). Zajmuje on powierzchnię 86 ha i składa się z dwóch części:

- OUOW dla stałych odpadów pogórnich o kodach 01 01 02, 01 04 12,
- OUOW – osadnik wód dołowych służący do utylizacji odpadów o kodzie 19 13 06.

Od 2016 r. nie składowane są odpady wydobywcze na obiekcie unieszkodliwiania odpadów. Wytworzone odpady powęglowe w całości wykorzystywane są do robót inżynierskich, niwelacji i rekultywacji terenu zarówno w ramach działalności własnej zakładu, jak i przez uprawnione do tego firmy obce.

Zachodni fragment OUOW jest zrekultywowany, a północny częściowo zrekultywowany. Planowano wykorzystanie kruszywa z wytworzonych odpadów wydobywczych Zakładu Górniczego Janina do budowy obiektów ziemnych o charakterze rekreacyjnym, jednak w wyniku problemów technicznych (braku stateczności) zaprzestano budowy. W latach 2013-2016 w wyniku negatywnych wyników analiz fizykochemicznych wód zainstalowano system do neutralizacji kwaśnych odcieków. Zadaniem systemu jest ograniczenie infiltracji zanieczyszczonych wód spływu powierzchniowego do wód podziemnych w wyniku procesu podczyszczania i stabilizacji ich składu chemicznego, a tym samym niedopuszczenie do niekorzystnych zmian chemicznych<sup>38</sup>. W obrębie terenu przerwanej budowy „Trzech Wzgórz” realizowany był projekt badawczy RECOVERY. Celem badań było opracowanie technologii wytworzenia mieszanek glebowych sprzyjających pojawieniu się nowych ekosystemów zapewniając skuteczne formy rekultywacji (współpraca z GIG).

### 3.4.2. Odnawialne źródła energii

W ostatnich latach w Małopolsce Zachodniej obserwowany jest dynamiczny wzrost mocy elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii. Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energetyki, w ciągu pięciu lat łączna moc zainstalowana w OZE wzrosła pięciokrotnie, osiągając na koniec III kwartału 2025 roku poziom 1 204 MW. Należy podkreślić, że statystyki te nie obejmują mikroinstalacji, w tym instalacji prosumenckich.

Na tle pozostałych powiatów Małopolski Zachodniej wyróżnia się powiat chrzanowski, w którym odnotowano najwyższą moc zainstalowaną w OZE w przeliczeniu na mieszkańca – 2 795 W na

<sup>37</sup> <https://www.tauron-wydobycie.pl/spolka/zg-janina/ekologia>

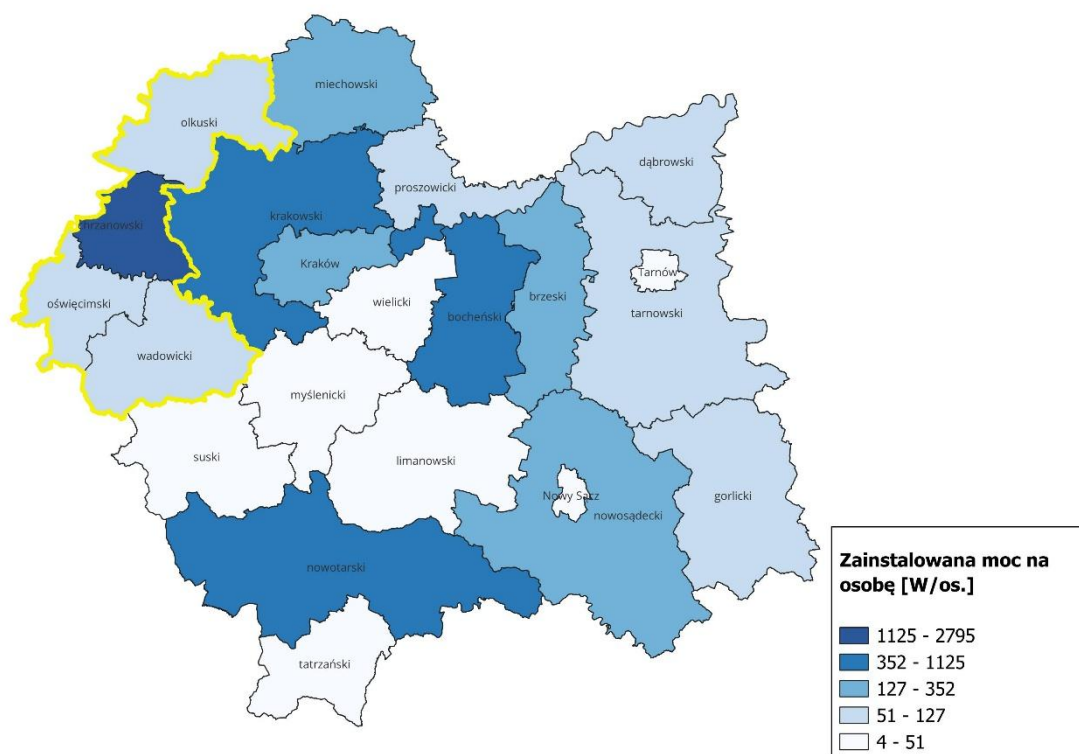
<sup>38</sup> Górnicza Izba Przemysłowo Handlowa

osobę. Aż 95% tej mocy pochodziło z instalacji współpalających paliwa konwencjonalne z biomasą lub biogazem w procesie kogeneracji. W pozostałych powiatach subregionu wartości te kształtowały się na poziomie około 100 W na mieszkańca.

Zgodnie z danymi Tauron Dystrybucja S.A. dotyczącymi mikroinstalacji fotowoltaicznych zainstalowanych na terenie województwa małopolskiego w 2018 roku oraz w latach 2020-2024, łączna moc nowo zainstalowanych mikroinstalacji w subregionie wyniosła 174 MW. Najbardziej dynamiczny rozwój odnotowano w latach 2020-2022, kiedy każdego roku instalowano ponad 3000 mikroinstalacji. Wzrost popularności tych rozwiązań był w dużej mierze efektem sprzyjających czynników finansowo-prawnych, takich jak: programy dotacyjne wraz z ulgami termomodernizacyjnymi, korzystny system opustów oraz zmiany legislacyjne wprowadzające bardziej korzystne zasady rozliczania energii. Od 2023 roku obserwuje się stopniowy spadek liczby nowo zainstalowanych systemów mikroinstalacji fotowoltaicznych.

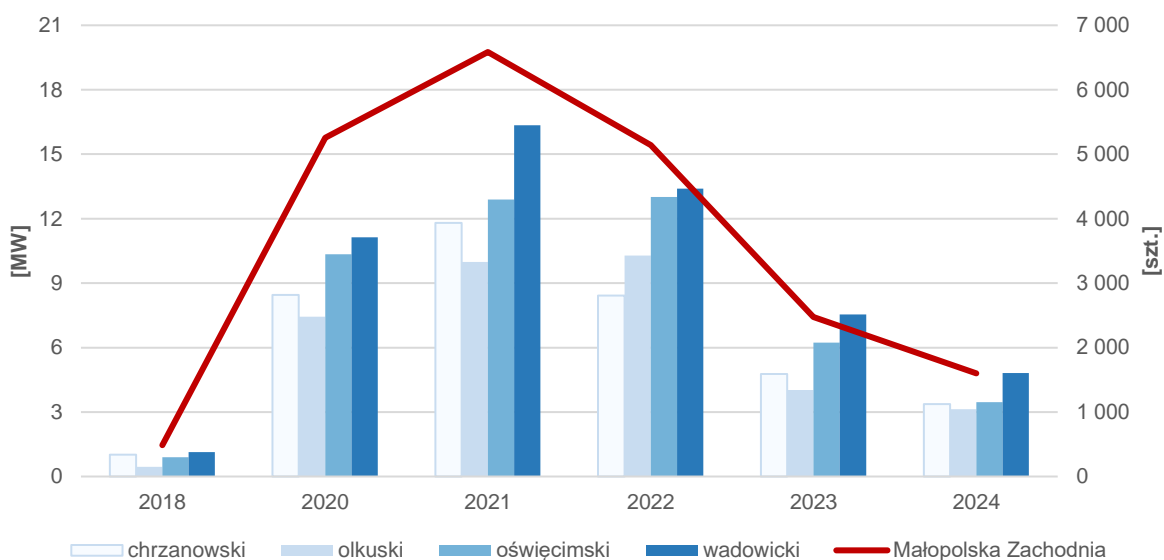
W powiatach olkuskim i oświęcimskim dominującym źródłem odnawialnej energii była fotowoltaika, stanowiąca odpowiednio 93% i 71% zainstalowanej mocy OZE. W powiecie wadowickim struktura produkcji energii była bardziej zróżnicowana i obejmowała zarówno fotowoltaikę, jak i elektrownie wodne. Udział energii wytwarzanej w biogazowniach pozostaje nadal niewielki, natomiast energetyka wiatrowa ma w Małopolsce Zachodniej znaczenie marginalne.

Mapa 35. Moc zainstalowana w odnawialnych źródłach energii w Małopolsce.



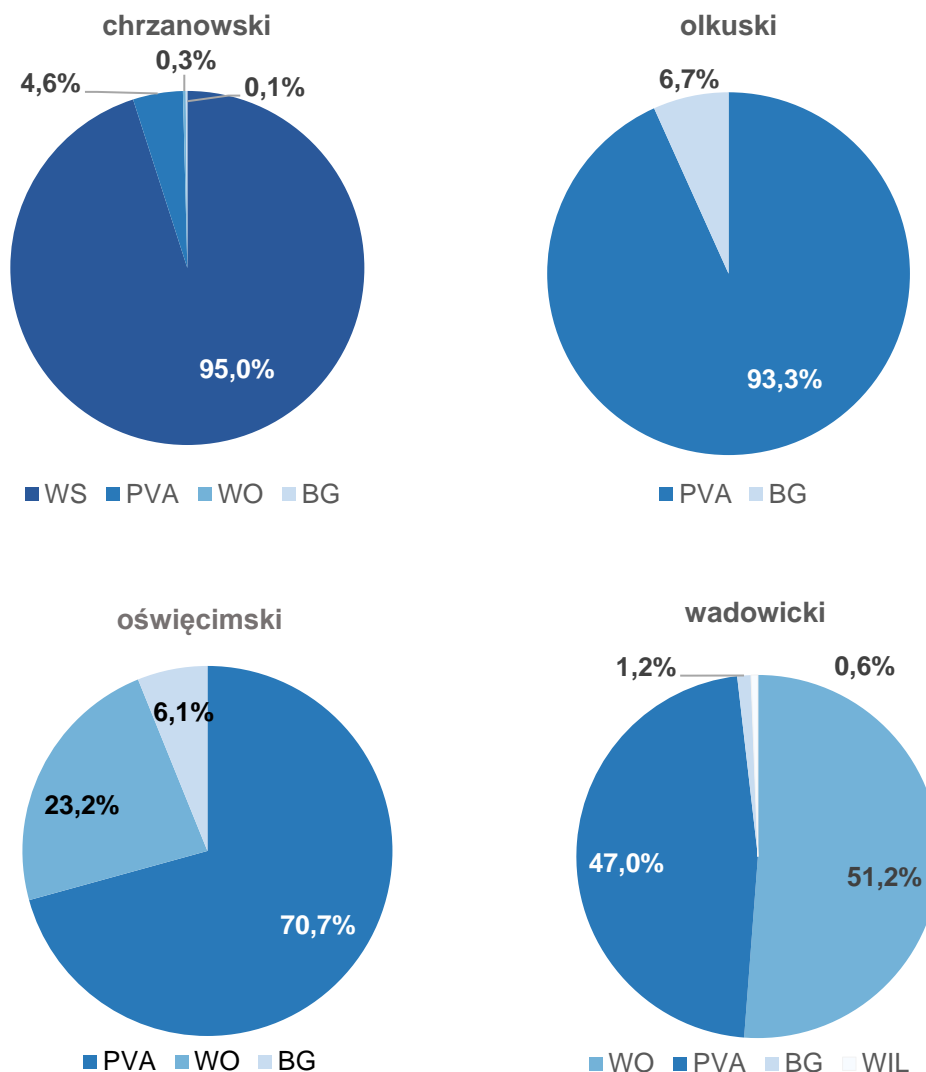
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki.  
 Objasnienia: dane nie obejmują mikroinstalacji, w tym instalacji prosumenckich.

Wykres 14. Zestawienie nowych mikroinstalacji fotowoltaicznych w 2018 roku oraz w latach 2020-2024 w Małopolsce Zachodniej (liczba sztuk oraz zainstalowana moc w poszczególnych powiatach)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Tauron Dystrybucja S.A.  
 Objasnienia: Pozycja „Małopolska Zachodnia” oznacza łączną liczbę mikroinstalacji w subregionie (sztuk), „chrzanowski, olkuski, oświęcimski, wadowicki” – moc zainstalowana w poszczególnych powiatach (MW).

Wykres 15. Struktura odnawialnych źródeł energii w Małopolsce Zachodniej



WS – instalacja współpalająca paliwa konwencjonalne i biomasę lub biogaz (kogeneracja)  
 WO – wodna  
 WIL – wiatrowa  
 PVA – fotowoltaika  
 BG – biogaz

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki.  
 Objaśnienia: dane nie obejmują mikroinstalacji, w tym instalacji prosumenckich.

Wraz ze wzrostem zapotrzebowania na energię istotnym elementem polityki energetycznej staje się efektywność energetyczna, rozumiana jako racjonalne wykorzystanie energii przy możliwie najniższym jej zużyciu. Jednym z podstawowych wskaźników pozwalających ocenić ten aspekt jest poziom zużycia energii elektrycznej.

W ostatnich latach zużycie energii elektrycznej w Małopolsce Zachodniej systematycznie malało. W 2024 roku zużycie energii w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosło 763 kWh, co stanowiło czwarty wynik wśród subregionów województwa małopolskiego. Najwyższe wartości odnotowano w powiecie chrzanowskim, jednak różnice pomiędzy powiatami były relatywnie niewielkie. Zużycie

energii elektrycznej w przeliczeniu na jednego odbiorcę wyniosło 1 906 kWh i było zbliżone do średniej wojewódzkiej.

Tabela 21. Zużycie energii elektrycznej w subregionach Małopolski

Jednostka	Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca [kWh]			Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę [kWh]		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
subregion m. Kraków	984,1	970,3	974,5	1 685,0	1 670,7	1 656,4
subregion nowotarski	931,4	952,3	951,5	2 435,9	2 493,8	2 461,5
subregion krakowski	821,6	811,5	833,1	2 223,9	2 194,9	2 218,4
<b>subregion oświęcimski</b>	<b>773,2</b>	<b>762,6</b>	<b>762,6</b>	<b>1 947,0</b>	<b>1 933,6</b>	<b>1 906,3</b>
powiat chrzanowski	803,8	796,4	791,0	1 895,8	1 901,0	1 857,7
powiat olkuski	768,1	747,6	753,2	1 873,6	1 838,8	1 826,6
powiat oświęcimski	745,0	745,1	746,8	1 877,0	1 871,5	1 846,8
powiat wadowicki	780,0	763,7	762,2	2 119,0	2 097,5	2 069,9
subregion nowosądecki	689,6	675,3	687,6	2 026,9	1 992,9	2 001,4
subregion tarnowski	605,6	592,4	600,9	1 698,5	1 660,3	1 664,3
<b>Małopolska</b>	<b>814,0</b>	<b>805,2</b>	<b>814,3</b>	<b>1 942,5</b>	<b>1 927,3</b>	<b>1 922,0</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym procesy poprawy efektywności energetycznej jest poziom sprzedaży energii cieplnej. Spadek tego wskaźnika interpretowany jest jako zjawisko pozytywne, wskazujące na ograniczenie zapotrzebowania na ciepło, wynikające m.in. z poprawy izolacyjności budynków oraz odchodzenia od konwencjonalnych źródeł energii na rzecz odnawialnych.

Dane statystyki publicznej (BDL GUS) wskazują na systematyczny spadek sprzedaży energii cieplnej w Małopolsce Zachodniej, zarówno w budynkach mieszkalnych, jak i obiektach użyteczności publicznej. Największą dynamikę zmian odnotowano na obszarach wiejskich, gdzie w latach 2018–2024 sprzedaż energii cieplnej zmniejszyła się o 85%, co stanowiło najwyższy spadek spośród wszystkich subregionów województwa. W miastach redukcja ta wyniosła 17%. Łączna sprzedaż energii cieplnej w subregionie oświęcimskim w 2024 roku wyniosła 1 720 329 GJ i była drugą najwyższą w Małopolsce, po Krakowie.

Tabela 22. Sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku [GJ]

Jednostka	2022	2023	2024
subregion m. Kraków	10 447 913	10 006 309	9 904 024
<b>subregion oświęcimski</b>	<b>2 016 674</b>	<b>1 869 874</b>	<b>1 720 329</b>
powiat olkuski	639 866	590 548	547 247
powiat oświęcimski	604 912	560 882	546 227
powiat chrzanowski	511 128	491 802	429 995
powiat wadowicki	260 768	226 642	196 860
subregion tarnowski	903 333	909 767	873 226
subregion nowosądecki	725 280	642 705	618 817

subregion nowotarski	547 180	538 546	517 064
subregion krakowski	510 972	458 820	429 877

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Uzupełniającą miarą efektywności energetycznej jest wskaźnik zapotrzebowania na energię pierwotną, określający roczne zapotrzebowanie budynków na nieodnawialną energię pierwotną. Niższe wartości wskaźnika oznaczają wyższą energooszczędność obiektów.

W 2024 roku średnia wartość wskaźnika energii pierwotnej dla subregionu oświęcimskiego wyniosła 81,5 i była zbliżona do wartości obserwowanych w pozostałych subregionach województwa.

Jednocześnie występowało znaczne zróżnicowanie na poziomie powiatów – od 69,1 w powiecie chrzanowskim do 96,0 w powiecie olkuskim.

Tabela 23. Wskaźnik energii pierwotnej w powiatach województwa małopolskiego

Jednostka	2022	2023	2024	2022-2024
Powiat tatrzański	99,2	96,5	85,8	93,8
Powiat dąbrowski	88,0	95,5	97,3	93,6
<b>Powiat olkusk</b>	90,7	85,6	96,0	90,8
Powiat brzeski	100,6	92,5	79,1	90,7
Powiat nowosądecki	95,5	91,6	83,3	90,1
<b>Powiat wadowicki</b>	95,9	89,2	82,7	89,3
Powiat limanowski	92,9	89,7	81,3	88,0
Powiat m. Nowy Sącz	95,9	82,1	82,3	86,8
Powiat krakowski	0,0	160,0	95,5	85,2
Powiat tarnowski	90,3	84,0	79,8	84,7
Powiat proszowicki	89,6	89,1	74,8	84,5
Powiat miechowski	89,6	87,5	73,4	83,5
Powiat suski	87,0	81,4	81,7	83,4
Powiat myślenicki	89,0	82,7	78,3	83,3
<b>Powiat oświęcimski</b>	87,8	82,2	79,1	83,0
Powiat m. Kraków	91,3	83,9	73,4	82,9
Powiat gorlicki	91,7	78,3	77,3	82,4
Powiat m. Tarnów	82,9	80,3	79,7	81,0
<b>Powiat chrzanowski</b>	90,3	83,2	69,1	80,9
Powiat wielicki	82,5	64,0	70,1	72,2
Powiat bocheński	2,0	0,0	69,0	23,7
Powiat nowotarski	41,0	0,0	0,0	13,7
<b>Małopolska</b>	92,1	86,6	80,4	86,4
<b>Polska</b>	82,6	77,9	74,3	78,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród deklarowanych źródeł ogrzewania budynków w Małopolsce Zachodniej nadal dominują systemy wykorzystujące paliwa stałe, które stanowią ponad jedną trzecią wszystkich wskazań. Drugim pod względem popularności rozwiązaniem jest ogrzewanie gazowe, obejmujące około jednej trzeciej przypadków. Znacznie mniejszy udział ma ogrzewanie elektryczne, z którego korzysta około 12% użytkowników.

Tabela 24. Deklaracje źródeł ciepła ogrzewania budynków na terenie Małopolski Zachodniej (stan na 31.12.2025 r.)

Źródło ciepła	Liczba budynków	Odsetek
Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy)	68 286	33%
Kocioł gazowy / bojler gazowy / podgrzewacz gazowy przepływowy / kominiek gazowy	66 750	32%
Ogrzewanie elektryczne / bojler elektryczny	24 781	12%
Kominiek / koza / ogrzewacz powietrza na paliwo stałe (drewno, pellet, węgiel)	20 064	10%
Trzon kuchenny / piecokuchnia / kuchnia węglowa	9 266	4%
Piec kaflowy na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy)	6 557	3%
Pompa ciepła	4 701	2%
Miejska sieć ciepłownicza / ciepło systemowe / lokalna sieć ciepłownicza	4 291	2%
Kolektory słoneczne do ciepłej wody użytkowej lub z funkcją wspomaganie ogrzewania	3 776	2%
Kocioł olejowy	367	0%
<b>Łącznie</b>	<b>208 839</b>	<b>100%</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Środowiska UMWM.

Objaśnienia: dane - stan na 31.12.2025.

### 3.5. PODSUMOWANIE

Małopolska Zachodnia charakteryzuje się występowaniem licznych obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Jednym z kluczowych atutów środowiskowych subregionu jest krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, który obejmuje północną część subregionu oświęcimskiego. Największy udział obszarów objętych prawnymi formami ochrony przyrody występuje w powiatach olkuskim oraz chrzanowskim. Do najważniejszych form ochrony przyrody na terenie Małopolski Zachodniej należą parki krajobrazowe, rezerваты przyrody oraz obszary Natura 2000.

Pomimo relatywnie niskiego udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem, Małopolska Zachodnia wyróżnia się na tle innych subregionów województwa bardzo wysokim poziomem pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, który wynosi 84%. Wysoki stopień planistycznego zagospodarowania przestrzeni stanowi istotny atut z punktu widzenia ładu przestrzennego, bezpieczeństwa inwestycyjnego oraz możliwości prowadzenia zrównoważonej polityki rozwoju.

Jednym z głównych wyzwań środowiskowych Małopolski Zachodniej pozostaje redukcja poziomu zanieczyszczeń, w szczególności zanieczyszczeń powietrza. W ostatnich latach obserwowany jest systematyczny spadek stężeń pyłów PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu, do czego przyczyniają się m.in. działania realizowane w ramach Programu Ochrony Powietrza. Pozytywnym trendem jest również ograniczanie emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych.

Stan wód powierzchniowych, zwłaszcza rzek, podobnie jak w skali całego kraju, określany jest jako zły. Na jakość wód rzek wpływają m.in. zanieczyszczenia pochodzące z obszarów zurbanizowanych, zasolenie wód związane z działalnością kopalń, głównie górnośląskich oraz depozycja zanieczyszczeń atmosferycznych, będąca skutkiem niskiej emisji. Pozytywnym zjawiskiem jest obserwowany w ostatnich latach trend spadku zasolenia wód oraz ograniczanie emisji metanu.

Istotnym wyzwaniem środowiskowym są również trwałe zmiany geomorfologiczne terenu wynikające z wieloletniej eksploatacji węgla kamiennego. Obejmują one m.in. fizyczną degradację powierzchni terenu, osiadanie gruntów, przemieszczenia poziome oraz powstawanie lejów depresji, co wymaga długofalowych działań rekultywacyjnych i adaptacyjnych.

W zakresie transformacji energetycznej obserwowany jest wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w lokalnym mikście energetycznym. Szczególnie dynamiczny rozwój OZE odnotowano w powiecie chrzanowskim. Dominującymi źródłami energii odnawialnej są instalacje kogeneracyjne wykorzystujące biomasę lub biogaz, fotowoltaika oraz – w mniejszym stopniu – energetyka wodna. Jednocześnie stopniowo poprawia się efektywność energetyczna subregionu, co potwierdzają korzystniejsze wartości wskaźników zużycia energii elektrycznej i energii pierwotnej.

Tabela 25. Diagnoza sytuacji środowiskowej w Małopolsce Zachodniej

Lp.	Proces/Zjawisko	Małopolska	Małopolska Zachodnia	Powiat chrzanowski	Powiat olkuski	Powiat oświęcimski	Powiat wadowicki
1	Niski poziom pokrycia powierzchni dokumentami planistycznymi (w tym MPZP)	+	+	++	-	+	-
2	Wysoki poziom emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych	+	++	++	+	++	-
3	Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza (PM2,5, PM10, benzo(a)piren)	++	++	++	++	++	+
4	Wysoki poziom zasolenia wód pochodzenia przemysłowego	+	++	++	-	++	-
5	Wysoki poziom emisji metanu z zakładów szczególnie uciążliwych	+ / ++	++	-	-	++	-
6	Niski odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++	+ / ++
7	Zła jakość wód powierzchniowych	++	++	++	++	++	++
8	Niski poziom wykorzystania OZE oraz niska efektywność energetyczna	+	+ / ++	+	+ / ++	+ / ++	+ / ++

Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia:

„ - ” – brak występowania negatywnego zjawiska lub jego niewielka skala,

„ + ” – zjawisko występuje, lecz jego skala jest niewielka lub zbliżona do średniej wojewódzkiej,

„ + / ++ ” – zjawisko o znacznej skali, wyraźnie odbiegające od średniej wojewódzkiej,

„ ++ ” – zjawisko o bardzo dużej skali, jednostki wyraźnie odstają od większości porównywalnych obszarów.

**Główne wyzwania: wysoki poziom zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych, wysoka emisja metanu, zły stan wód powierzchniowych i poziom ich zasolenia, zagospodarowanie terenów pogórnicych i około-górnicych.**

**Trendy: spadek zanieczyszczenia powietrza, spadek poziomu zasolenia wód i emisji metanu, wzrost udziału odnawialnych źródeł energii.**

**Propozycja kierunków działań:** Jednym z głównych wyzwań w tematyce ochrony środowiska pozostaje wciąż zbyt wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza i wód.

W zakresie ochrony powietrza proponowane kierunki obejmują dalsze wspieranie wymiany kotłów w domach, termomodernizację budynków, wsparcie doradztwa ekologicznego w gminach poprzez rozwijanie kompetencji ekodoradców, intensyfikację działań gminnych doradców energetycznych, którzy pomagają mieszkańcom uzyskać dofinansowanie, tworzenie i rozwijanie kompetencji na

szczeblu gminnym doradców energetycznych, wsparcie rozwoju kształcenia ustawowego i pozaszkolnego w zakresie rozwijania zawodów związanych z zieloną energią, edukację mieszkańców, w szkołach w zakresie świadomości ekologicznej, wpływu środowiska na zdrowie mieszkańców, wsparcie i rozwijanie, pogłębianie wiedzy audytorów energetycznych, monitorowanie i kontrole liczby palenisk i ich jakości, wykorzystanie Funduszu Sprawiedliwej Transformacji na rzecz odchodzenia od węgla w regionie, promowanie transportu zbiorowego oraz wykorzystanie autobusów na paliwa alternatywne.

Rozwiązania w zakresie poprawy jakości wód wymagają kompleksowego podejścia oraz opracowania planów strategicznych obejmujących obszary kilku gmin. Kierunki działań powinny stanowić: analizę skutków zamknięcia kopalń w Bolesławiu i Olkuszu i niekontrolowanego ich zalania, opracowanie możliwych rozwiązań dla gmin, których zamknięcie kopalń spowodowało wystąpienia wód i zalania dużych obszarów, analizę skutków długofalowych dla zapadlisk spowodowanych zamkniętą kopalnią w Trzebini. Do pożądaných działań należy także dalsze wspieranie rozbudowy infrastruktury wodno-ściekowej, inwestycje mające na celu ochronę wód przed azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, monitorowanie poziomu zasolenia wód i "buforowanie" ich w zbiornikach, gdy poziom wód w rzekach jest niski, odzyskiwanie soli z wód zasolonych do celów przemysłowych oraz wdrażanie rozwiązań gospodarki zamkniętej w zakresie wody.

## 4. WNIOSKI

Małopolska Zachodnia jest czwartym pod względem liczby ludności subregionem województwa małopolskiego. W 2024 roku obszar ten zamieszkiwało około 527 tys. mieszkańców, co przekładało się na drugą – zaraz po Krakowie – najwyższą gęstość zaludnienia w regionie. Pomimo znacznego potencjału ludnościowego, Małopolska Zachodnia mierzy się z nasilonymi problemami demograficznymi, takimi jak depopulacja, starzenie się społeczeństwa oraz odpływ mieszkańców. Skala tych zjawisk jest wyraźnie większa niż w innych częściach województwa małopolskiego.

W ciągu ostatnich 10 lat liczba ludności zmniejszyła się o około 5%, a prognozy Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na spadek populacji nawet o 25% do 2060 roku. Procesy te bezpośrednio wpływają na rynek pracy, prowadząc do wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego, ograniczenia dostępności pracowników oraz zwiększonej presji na system zabezpieczenia społecznego, ochronę zdrowia i usługi opiekuńcze. Rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne i zdrowotne będzie wymagało prowadzenia spójnej i długofalowej polityki publicznej, uwzględniającej zarówno aspekty finansowe, jak i kadrowe.

Subregion oświęcimski charakteryzuje się jednocześnie istotnym potencjałem gospodarczym. Wysokie wartości wskaźników takich jak produkt krajowy brutto oraz wartość dodana brutto świadczą o silnej pozycji gospodarczej regionu. Na ten potencjał składają się: rozbudowana baza ekonomiczna, duża koncentracja przedsiębiorstw, znaczące nakłady inwestycyjne – szczególnie w dużych podmiotach gospodarczych – oraz korzystne położenie w sąsiedztwie aglomeracji krakowskiej i konurbacji górnośląskiej. W 2024 roku w Małopolsce Zachodniej zarejestrowanych było 64 454 podmioty gospodarcze, w tym przedsiębiorstwa o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, takie jak Synthos S.A., Grupa Maspex sp. z o.o. czy Grupa Kęty S.A.

Pomimo wysokiego poziomu przedsiębiorczości, należy zwrócić na niższą dynamikę wzrostu liczby podmiotów gospodarczych oraz liczby nowo rejestrowanych firm, która w ostatnich latach była około dwukrotnie niższa niż średnia wojewódzka. Zjawisko to może w dłuższej perspektywie prowadzić do osłabienia konkurencyjności subregionu i wymaga stałego monitoringu.

Na rynku pracy jednym z kluczowych wyzwań pozostaje relatywnie wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego, która przewyższa średnią dla województwa małopolskiego i od 2025 wykazuje tendencję wzrostową. Jednocześnie Małopolska Zachodnia charakteryzuje się stosunkowo wysokim współczynnikiem pracujących. Odpływ osób w wieku produkcyjnym oraz niedopasowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy skutkują deficytem wykwalifikowanych pracowników, zwłaszcza w zawodach technicznych.

Pomimo poprawy jakości powietrza, środowisko pozostaje jednym z kluczowych obszarów problemowych subregionu. Znaczący spadek emisji zanieczyszczeń, w tym metanu (o około jedną trzecią w ciągu ostatniej dekady) oraz ograniczenie ilości wód zasolonych należy ocenić pozytywnie. Jednocześnie ogólny stan wód powierzchniowych w latach 2019–2024 oceniany był jako zły,

podobnie jak w skali ogólnokrajowej. Dodatkowym wyzwaniem są trwałe przekształcenia terenu związane z działalnością górniczą.

Analiza wykazała również znaczne zróżnicowanie wewnętrzne Małopolski Zachodniej. Powiaty olkuski, chrzanowski i oświęcimski cechują się wyższym poziomem urbanizacji, ale także silniejszymi problemami demograficznymi, spadkiem przedsiębiorczości i ponadprzeciętnym bezrobociem. Powiat wadowicki wyróżnia się korzystniejszą sytuacją demograficzną, jednak boryka się z ograniczoną dostępnością usług ochrony zdrowia. Najpoważniejszym i wspólnym wyzwaniem dla całego subregionu pozostaje kryzys demograficzny, który w szczególności dotyczy powiatów olkuskiego i chrzanowskiego, gdzie prognozowany spadek liczby ludności do 2050 roku przekracza 20%.

# ANALIZA SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> <li>1) Duży potencjał ludnościowy</li> <li>2) Produkt krajowy brutto i wartość dodana brutto</li> <li>3) Duże firmy w branży przemysłowej</li> <li>4) Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw</li> <li>5) Wysoki poziom pokrycia dokumentami planistycznymi</li> <li>6) Rozwinięta infrastruktura (sieci energetyczne, wodociągi, kanalizacje, sieć gazowa i ciepłownicza, bocznicie kolejowe) w tym infrastruktura o dużych przepustowościach umożliwiającą lokację dużych przedsiębiorstw</li> <li>7) Obszary i zakłady posiadające pozwolenia środowiskowe</li> <li>8) Dziedzictwo kulturowe subregionu</li> <li>9) Duża liczba zakładów posiadająca kompetencje inżynierskie i techniczne</li> <li>10) Poprawa sytuacji w zakresie opieki edukacyjnej (żłobki, przedszkola, egzaminy)</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1) Niski współczynnik urodzeń</li> <li>2) Ujemne saldo migracji</li> <li>3) Niedobór pracowników o określonych kwalifikacjach na rynku pracy</li> <li>4) Ponadprzeciętny poziom bezrobocia rejestrowanego</li> <li>5) Wysoki poziom emisji zanieczyszczeń, m.in. z zakładów szczególnie uciążliwych</li> <li>6) Większe koszty inwestycji związanych z budownictwem ze względu na szkody górnicze</li> <li>7) Konieczność likwidacji zanieczyszczeń przed przystąpieniem do rewitalizacji zakładów</li> <li>8) Brak informacji o rodzajach i skali zanieczyszczeń w zakładach, które podlegałyby rewitalizacji, lub które byłyby przedmiotem inwestycji związanej z powstawaniem na tych terenach instalacji OZE</li> <li>9) Brak pełnej inwentaryzacji infrastruktury pogórnictwa</li> </ol>
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> <li>1) Pozyskanie środków unijnych na finansowanie programów i projektów</li> <li>2) Sąsiedztwo dużych aglomeracji jak Kraków i aglomeracja katowicka</li> <li>3) Poprawa jakości środowiska, spadek emisji zanieczyszczeń</li> <li>4) Poprawa sytuacji na rynku mieszkaniowym</li> <li>5) Szansa rozwoju branży turystycznej w szczególności turystyki industrialnej</li> <li>6) Możliwość budowania przywiązania do regionu poprzez pielęgnację tradycji i kultury, oraz rewitalizację ciekawych turystycznie zakładów</li> <li>7) Rozwój przedsiębiorstw z dziedziny logistyki ze względu na rozwiniętą infrastrukturę drogową i kolejową</li> <li>8) Rozwój przesyłowej infrastruktury energetycznej umożliwiającej przyłączenie nowych instalacji OZE</li> <li>9) Wykorzystanie kompetencji pracowników przy tworzeniu zakładów o wąskich specjalizacjach i innowacyjnych w tym związanych z OZE</li> <li>10) Możliwość lokacji inwestycji związanych z OZE w opuszczonych zakładach</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1) Pogłębianie się procesu wyludniania</li> <li>2) Starzenie się społeczeństwa, wzrost obciążenia demograficznego</li> <li>3) Wzrost zapotrzebowania na usługi opieki zdrowotnej i społecznej</li> <li>4) Osłabienie przedsiębiorczości oraz konkurencyjności subregionu</li> <li>5) Zagrożenie „drenażu mózgów” poprzez wyjeżdżanie najbardziej wykształconych do dużych ośrodków</li> <li>6) Transformacja energetyczna, która wymaga dużych nakładów finansowych</li> <li>7) Duża ilość terenów przemysłowych wymagająca nakładów na rewitalizację oraz niwelowanie skutków dla środowiska</li> <li>8) Możliwość pojawienia się nowych terenów zapadliskowych lub zalewowych</li> </ol>

# SPIS MAP

Mapa 1. Położenie subregionu Małopolski Zachodniej na tle województwa małopolskiego.....	6
Mapa 2. Sieć komunikacyjna subregionu Małopolski Zachodniej (drogi i linie kolejowe) .....	7
Mapa 3. Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2024 roku.....	9
Mapa 4. Przyrost naturalny ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 (powiaty).....	12
Mapa 5. Przyrost naturalny ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 (gminy Małopolski Zachodniej).*	13
Mapa 6. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 (powiaty).....	15
Mapa 7. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2022-2024 w Małopolsce Zachodniej (gminy).....	16
Mapa 8. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2014-2024 (powiaty) .....	18
Mapa 9. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2014-2024 (gminy Małopolski Zachodniej) .....	19
Mapa 10. Prognoza liczby ludności do 2050 r. ....	20
Mapa 11. Dynamika zmian liczby ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2024* .....	20
Mapa 12. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców za lata 2021-2023.....	22
Mapa 13. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2024 r. ....	22
Mapa 14. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. mieszkańców w latach 2022-2024 r. ....	24
Mapa 15. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców (średnia z lat 2022-2024) .....	26
Mapa 16. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2023 roku (ceny bieżące).....	31
Mapa 17. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2023 roku .....	31
Mapa 18. Średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin w latach 2021–2023 .....	34
Mapa 19. Środki gmin i powiatów z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2022-2024.....	35
Mapa 20. Wskaźnik G - podstawowe dochody podatkowe na 1 mieszkańca w 2024 r. ....	36
Mapa 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (2022-2024).....	39
Mapa 22. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2022-2024 .....	40
Mapa 23. Odsetek pracujących względem liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2024 r. ....	41
Mapa 24. Odsetek zatrudnionych w sekcji B dział 05 wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego w gminach Małopolski Zachodniej w 2023 r., Małopolska Zachodnia = 100%.....	44
Mapa 25. Szacunkowy udział zatrudnienia mieszkańców Małopolski Zachodniej w powiatach województwa śląskiego na podstawie informacji PIT-11 w 2023 roku (Śląsk=100%) .....	45
Mapa 26. Miejsca noclegowe na 1000 ludności w latach 2022-2024 .....	48
Mapa 27. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w latach 2022-2024 .....	49
Mapa 28. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w latach 2014-2024 .....	51
Mapa 29. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w latach 2021-2023.....	52
Mapa 30. Zgłoszone wynalazki i udzielone patenty w Urzędzie Patentowym RP na 1 mln mieszkańców w latach 2022-2024... 53	
Mapa 31. Formy ochrony przyrody na obszarze Małopolski Zachodniej .....	57
Mapa 32. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem .....	58
Mapa 33. Lokalizacja złóż węgla kamiennego na obszarze województwa śląskiego i małopolskiego .....	70
Mapa 34. Lokalizacja zakładów górniczych, elektrowni i innych zakładów energochłonnych i wysokoemisyjnych w Małopolsce Zachodniej. ....	70
Mapa 35. Moc zainstalowana w odnawialnych źródłach energii w Małopolsce .....	77

# SPIS TABEL

Tabela 1. Wykaz gmin subregionu Małopolski Zachodniej objętych procesem sprawiedliwej transformacji .....	6
Tabela 2. Liczba ludności Małopolski Zachodniej na tle innych subregionów województwa małopolskiego w 2024 roku .....	9
Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2024 roku. ....	11
Tabela 4. Urodzenia żywe i zgony na 1000 ludności w latach 2022-2024.....	13
Tabela 5. Średnie wyniki oraz zdawalność egzaminów maturalnych w latach 2022-2024.....	25
Tabela 6. Syntetyczna diagnoza sytuacji społeczno-demograficznej Małopolski Zachodniej .....	28
Tabela 7. Średnia nadwyżka operacyjna netto per capita w latach 2020-2022 .....	32
Tabela 8. Średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin (2021-2023) .....	34
Tabela 9. Barometr zawodów w Małopolsce – zapotrzebowanie na zawody w 2025 r. ....	38
Tabela 10. Podmioty gospodarcze w Małopolsce Zachodniej według klas wielkości w 2024 roku. ....	46
Tabela 11. Iloraz lokalizacji liczby przedsiębiorstw na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w latach 2022-2024 .....	49
Tabela 12. Liczba zgłoszonych wynalazków i udzielonych patentów w Małopolsce Zachodniej.....	53
Tabela 13. Diagnoza sytuacji gospodarczej w Małopolsce Zachodniej .....	55
Tabela 14. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego .....	59
Tabela 15. Poziom zanieczyszczeń powietrza w Małopolsce Zachodniej .....	62
Tabela 16. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (t/r, w tys.) .....	62
Tabela 17. Udział zanieczyszczeń powietrza zatrzymanych w zanieczyszczeniach wytworzonych (%).....	63
Tabela 18. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na 1 mieszkańca (w zł) .....	67
Tabela 19. Zestawienie aktualnych obszarów górniczych na terenie Małopolski Zachodniej .....	68
Tabela 20. Zestawienie zakładów górniczych w Małopolsce Zachodniej .....	69
Tabela 21. Zużycie energii elektrycznej w subregionach Małopolski.....	79
Tabela 22. Sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku [GJ].....	79
Tabela 23. Wskaźnik energii pierwotnej w powiatach województwa małopolskiego .....	80
Tabela 24. Deklaracje źródeł ciepła ogrzewania budynków na terenie Małopolski Zachodniej (stan na 31.12.2025 r.) .....	81
Tabela 25. Diagnoza sytuacji środowiskowej w Małopolsce Zachodniej .....	83

# SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura ludności Małopolski Zachodniej według płci i wieku w 2004 r. i w 2024 r.....	10
Wykres 2. Dynamika przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w latach 2014-2024 [%].....	14
Wykres 3. Saldo migracji ogółem w latach 2010-2024.....	17
Wykres 4. Wymeldowania ogółem w latach 2010-2024 .....	17
Wykres 5. Dochody własne budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w latach 2022-2024 w podziale na subregiony. ....	32
Wykres 6. Dynamika bezrobocia rejestrowanego w latach 2015-2026.....	40
Wykres 7. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD 2007 (marzec 2025 r.) .....	42
Wykres 8. Pracujący w sekcji B dział 05 (wydobycie węgla kamiennego i brunatnego) w Małopolsce w 2024 i 2025 roku ....	43
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w Małopolsce Zachodniej w 2024 roku – udział według sekcji PKD 2007 .....	47
Wykres 10. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w latach 2014-2024.....	51
Wykres 11. Udziały źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza, w województwie małopolskim w 2024 r....	60
Wykres 12. Poziom zasolenia wód oraz emisji metanu z zakładów szczególnie uciążliwych w Małopolsce Zachodniej.....	65
Wykres 13. Wydobycie węgla kamiennego w zakładach górniczych w Małopolsce Zachodniej (tys. ton).....	71
Wykres 14. Zestawienie nowych mikroinstalacji fotowoltaicznych w 2018 roku oraz w latach 2020-2024 w Małopolsce Zachodniej (liczba sztuk oraz zainstalowana moc w poszczególnych powiatach) .....	77
Wykres 15. Struktura odnawialnych źródeł energii w Małopolsce Zachodniej .....	78

# ŹRÓDŁA

1. Bank Danych o Obiektach Topograficznych - BDOT10k.
2. Centralna Baza Danych Geologicznych.
3. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody.
4. Departament Środowiska, UMWM.
5. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Raport z klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych wykonanej w 2025 roku na podstawie danych z lat 2019-2024.
6. Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.
7. Główny Urząd Statystyczny, Prognoza ludności na lata 2023-2060, Warszawa 2023.
8. Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa.
9. Krajowa Administracja Skarbowa, KAS.
10. Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami.
11. MIDAS -System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Polski.
12. Państwowy Instytut Geologiczny.
13. Południowy Koncern Węglowy S.A.
14. Roczna ocena jakości powietrza w województwie Małopolskim raport wojewódzki za rok 2024, 2025, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa.
15. Stan środowiska w województwie małopolskim. Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.
16. Tauron Dystrybucja S.A.
17. Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji województwa Śląskiego, 2022, Załącznik nr 1 do Uchwały Zarządu Województwa nr 2326/383/VI/2022 z dnia 21.12.2022 r.
18. Urząd Regulacji Energetyki.
19. Założenia do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Małopolski Zachodniej, 2021, Kraków.

## Strony internetowe

1. <https://barometrzwodow.pl>
2. <https://businessinsider.com.pl/praca/liczba-deficytowych-zawodow-spada-ale-tu-wciaz-brakuje-fachowcow/hhpl8sr>
3. <https://baza.pgi.gov.pl>
4. <https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-dochodow-podatkowych-gmin-powiatow-i-wojewodztw-na-2024-r>
5. <https://midas-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/midas/start>
6. <https://www.pgi.gov.pl/surowce/energetyczne/wegiel-kamienny.html>,
7. <https://powietrze.malopolska.pl/program-ochrony-powietrza>
8. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>
9. <https://waszaedukacja.pl>
10. <https://wspolnota.org.pl/news-rankingi/ranking-kondycja-finansowa-samorzadow>